

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်

အများပိုင်ဝင်သော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ အားလုံးသဘောတူညီမှုသို့ ရှေးရှုခြင်း

© ၂၀၂၂ခုနှစ် ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့
International IDEA

International IDEA က ထုတ်ဝေသော စာအုပ်စာတမ်းများသည် အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ရည်ရွယ်ချက်များ ကင်းရှင်းပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော ရှုမြင်ပုံများသည် International IDEA အဖွဲ့၏ ရှုမြင်ပုံများကိုလည်းကောင်း၊ ဘုတ်အဖွဲ့၏ ရှုမြင်ပုံများကို လည်းကောင်း၊ ကောင်စီဝင်များ၏ ရှုမြင်ပုံများကိုလည်းကောင်း ကိုယ်စားပြုခြင်း မရှိပါ။

ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းဆိုင်ရာ မှတ်ချက် - ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားဝင် သတ်မှတ်ထားသော အတိုကောက်အမည်မှာ 'Myanmar' ဖြစ်သည်ဟု International IDEA က အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ သို့ရာတွင် 'Burma' ဟု သုံးနှုန်းလျှင်လည်း အလားတူ မှန်ကန်သည်ဟု လက်ခံပါသည်။ ဤစာတမ်းအင်္ဂလိပ်ဘာသာမူတွင် 'Burma' ဟု သုံးနှုန်းခြင်းသည် အဓိကအားဖြင့် သမိုင်းကြောင်းနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားဝင်အမည်မှာ 'Burma' ဖြစ်ခဲ့သော ကာလက အသုံးအနှုန်းများ ဖြစ်ပါသည်။ မည်သည့်အသုံးအနှုန်းကိုမျှ အမှားအမှန် ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။

တတိယပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ ပိုင်ဆိုင်သော ရုပ်ပုံ ဓာတ်ပုံများမှတစ်ပါး ဤစာတမ်း အီလက်ထရောနစ်မူကို Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ဖြင့် ရယူနိုင်ပါသည်။ ငွေကြေးရယူ ရောင်းချရန်မဟုတ်ပါက အရင်းအမြစ် ရည်ညွှန်းချက်ကို မှန်ကန်စွာဖော်ပြပြီး မိတ္တူကူးယူခြင်း၊ ဖြန့်ချိခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်းများ အပြင် ဖြတ်တောက်၍ပြန်လည်ပေါင်းစပ်ခြင်း၊ ဆီလျော်အောင်ပြုပြင်ခြင်းများကို လွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ လိုင်စင်ဖြင့်ပင်ဆက်လက်၍ ဖြန့်ချိရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်ကိုမူ လိုက်နာရပါမည်။ နောက်ထပ်သိရှိလိုသည်များရှိပါက အင်တာနက်လိပ်စာ <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>>ရှိ Creative Commons ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

International IDEA

စတုန်းစံဘေဂျက်
SE - ၁၀၃၊ ၃၄ စတော့ဟုမ်း
ဆွီဒင်နိုင်ငံ
ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀
အီးမေးလ် - info@idea.int
ဝက်ဆိုဒ် - <<http://www.idea.int>>

မျက်နှာဖုံးပုံ - Myanmar Project Collective (Visualrebellion.org)
ဒီဇိုင်းနှင့် စာမျက်နှာခင်းကျင်းစီစဉ်ပုံ - International IDEA
စာမူတည်းဖြတ်သူ - Andrew Mash (အန်ဒရူးမက်ရှ်)

ISBN: 978-91-7671-533-8 (PDF)
DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.17>>

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်

အများပါဝင်သော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ အားလုံးသဘောတူညီမှုသို့ ရှေးရှုခြင်း

W. Elliot Bulmer

International IDEA

စတန်းစ်ဘောက်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

မာတိကာ

- အတိုကောက်ဝေါဟာရများ ၃
- ကျေးဇူးတင်လွှာ..... ၅
- အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြချက် ၇
- နိဒါန်း: ၁၁

အခန်း ၁

- ပကတိအခြေအနေဆန်းစစ်ချက်..... ၁၃

အခန်း ၂

- သမိုင်းဖြစ်စဉ်ဆန်းစစ်ချက် ၂၇
- ၂-၁ ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက် ၂၈
- ၂-၂ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ..... ၃၁
- ၂-၃ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ..... ၃၅
- ၂-၄ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၃၇
- ၂-၅ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်များ၏
လမ်းကြောင်းကို ဆန်းစစ်ခြင်း..... ၃၉
- ၂-၆ မည်သည်တို့ကို မစွန့်ပစ်ဘဲဆက်လက်အသုံးပြုနိုင်ပါမည်နည်း။ ၄၂

အခန်း ၃

- အကျိုးသက်ဆိုင် ပါဝင်သူဆန်းစစ်ချက်..... ၄၆
- ၃-၁ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) ၄၆
- ၃-၂ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH)..... ၅၄
- ၃-၃ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ
နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးနိုင်ငံရေးပါတီများ ၅၅
- ၃-၄ အခြားပါဝင်သူများ ၅၈
- ၃-၅ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ (တပ်မတော်)..... ၆၀

အခန်း ၄

လိုလားချက်ဆန်းစစ်ချက်..... ၆၆

၄-၁ အခြေခံမူများ..... ၆၇

၄-၂ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုတွင်ပါဝင်သော
ပြည်နယ်များကို စုဖွဲ့သည့်ပုံသဏ္ဍာန် ၇၀

၄-၃ အခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များ..... ၇၃

၄-၄ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော ပြည်ထောင်စုအဆင့်အစိုးရစနစ်..... ၇၉

၄-၅ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် လွတ်လပ်သောကော်မရှင်များ ၈၇

၄-၆ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာ
ခွဲဝေခြင်း..... ၉၀

၄-၇ ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ..... ၉၂

၄-၈ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် အရပ်ဖက်-စစ်ဖက်
ဆက်ဆံရေးများ..... ၉၅

အခန်း ၅

နိဂုံးချုပ်ကောက်ချက်များ..... ၉၈

စာအုပ်စာတမ်းရည်ညွှန်းချက်များ..... ၁၀၂

စာရေးသူအကြောင်း..... ၁၀၄

MyConstitution စီမံကိန်းအကြောင်း ၁၀၄

အတိုကောက်ဝေါဟာရများ

- AFPFL** Anti-Fascist People’s Freedom League
(ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေးပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (ဖဆပလ))
- CDM** Civil Disobedience Movement
(ပြည်သူ့အာဏာဖိဆန်ရေးလှုပ်ရှားမှု)
- CRPH** Committee Representing the Pyidaungsu Hluttaw
(ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြု ကော်မတီ)
- EAO** Ethnic Armed Organizations
(တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ)
- FCDCC** Federal Constitutional Drafting and Coordinating Committee
(ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေးနှင့် ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ)
- FDC** Federal Democracy Charter
(ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်)
- FPNCC** Federal Political Negotiation and Consultative Committee
(ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးနှင့် အတိုင်ပင်ခံကော်မတီ)
- FPTP** First-past-the-post (electoral system) (မဲအများဆုံးရရှိသူအနိုင်ရရှိသည့် (မဲများသူနိုင်) စနစ်) (ရွေးကောက်ပွဲစနစ်)
- JPCCA** Joint Parliamentary Committee on Constitutional Amendment
(ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးပူးပေါင်းလွှတ်တော်ကော်မတီ)
- KIO** Kachin Independence Organization
(ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့)
- KNU** Karen National Union
(ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး)

LGBTI	Lesbian, gay, bisexual, transsexual and intersex (အမျိုးသမီးလိင်တူစုံမက်သူ၊ အမျိုးသားလိင်တူစုံမက်သူ၊ လိင်တူ လိင်ကွဲစုံမက်သူ၊ လိင်ပြောင်းနှင့် ဒွိလိင်)
NCA	Nationwide Ceasefire Agreement (တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ်)
NLD	National League for Democracy (အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်)
NUCC	National Unity Consultative Council (အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ)
NUG	National Unity Government (အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ)
SLORC	State Law and Order Restoration Council (နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့)
SNLD	Shan Nationalities League for Democracy (ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်)
UNFC	United Nationalities Federal Council (ညီညွတ်သောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ)
USDP	Union Solidarity and Development Party (ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ)

ကျေးဇူးတင်လွှာ

International IDEA ၏ MyConstitution လုပ်ငန်းအစီအစဉ်မှ ဝန်ထမ်းများဖြစ်သော Amanda Cats-Baril (အမန်ဒါခက်စ်ဘရယ်လ်)၊ Thibaut Noel (သီဘိုနိုဝယ်လ်) နှင့် S Gun Mai (အက်စ်ဂွန်းမိုင်) တို့အား ဤ အစီရင်ခံစာ သဘောတရားဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၊ သုတေသန အကူအညီ ပေးခြင်းနှင့် အစီရင်ခံစာ မူကြမ်းများကို အကြောင်းအရာပိုင်း ပြန်လည်သုံးသပ်ပေးခြင်းတို့အတွက် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြချက်

ဤအစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သမိုင်း၊ ဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲမှုလမ်းကြောင်းနှင့် အသစ်ပေါ်ပေါက်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိက အကျိုးသက်ဆိုင် ပါဝင်သူအချို့၏ ရပ်တည်ချက်များကို ဆန်းစစ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ နည်းကျ တရားဝင်ဖြစ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ နှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရွေးချယ်နိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းပုံအမျိုးမျိုး၊ တောင်းဆိုချက်များအနက် သဘော တူညီမှုရရှိရန် ဖြစ်နိုင်သည့်နယ်ပယ်များနှင့် သဘောကွဲလွဲသည့် နယ်ပယ် များ၊ ဆက်လက်၍ စဉ်းစားဆွေးနွေးရန် လိုအပ်သည့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စီစဉ်ပြဋ္ဌာန်းပုံနယ်ပယ်များကို ပိုမို၍နားလည်သဘောပေါက်စေရေး အထောက် အကူဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတကာ အသိုက် အဝန်းအနေဖြင့် ယင်းရွေးချယ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ကို သိရှိ နားလည်နိုင်ရေး အထောက်အကူပြုရန်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။

သဘောတူညီနိုင်သည့်အချက်များ (Points of convergence)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီထောက်ခံသော လှုပ်ရှားမှုအနေဖြင့် ဒီမို ကရေစီ၊ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော စနစ်၊ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ ဖက်ဒရယ် စနစ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်နှင့် တပ်မတော်ကို အရပ်ဖက်မှ ကွပ်ကဲရေး တို့ကိုဖော်ဆောင်ရန် ခံယူချက်ဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ အလေးအနက်ဆောင်ရွက် လျက်ရှိပါသည်။ ယင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရန် ခိုင်မာသော

အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စာသားများအဖြစ် ပြုစုရာတွင် အသေးစိတ်ကိစ္စရပ်များကို သတိရှိစွာဖြင့် ဂရုပြုရန်လိုအပ်ပါမည်။

သဘောကွဲလွဲလျက်ရှိသည့်အချက်များ (Points of divergence)

ဒီမိုကရေစီ ထောက်ခံသော လှုပ်ရှားမှုအတွင်းတွင် အောက်ဖော်ပြပါ ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သဘောကွဲလွဲမှု များပြားပါသည်။

- ၁။ နိုင်ငံမှခွဲထွက်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုဖျက်သိမ်းခြင်း၊ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပ (နယ်မြေအရ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းမှု
- ၂။ ပြည်နယ်များ၏ အချုပ်အခြာအာဏာ မှု နှင့် ပြည်ထောင်စုတွင်းရှိ ပြည်သူ့လူထုတစ်ရပ်လုံး၏ အချုပ်အခြာအာဏာ
- ၃။ အာဏာခွဲဝေခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ
- ၄။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းထားရှိခြင်း၊ ယင်းတို့တွင် ပါဝင်မည့်အကြောင်းအရာများနှင့် ကန့်သတ်ချက်များ
- ၅။ ပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းနှင့် ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်း၊ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ
- ၆။ ပြည်နယ်များတွင် မဲပေးခွင့်များ၊
- ၇။ ပြည်နယ်တစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်
- ၈။ ပြည်နယ်အဆင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထားရှိခြင်း
- ၉။ ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များနှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ အရေ အတွက်နှင့် သတ်မှတ်ပုံ၊ ပြည်နယ်များ၏ နယ်နိမိတ်များ သတ်မှတ်ခြင်း
- ၁၀။ ဒေသန္တရအစိုးရ၊ လူနည်းစုအတွင်းရှိ လူနည်းစုများကို အကာအကွယ် ပေးခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများ
- ၁၁။ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေး မရောစွက်ခြင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် အခြားဘာသာ များ၏ အဆင့်အတန်းနှင့်
- ၁၂။ အမျိုးသားအမျိုးသမီး အခန်းကဏ္ဍ ကိစ္စရပ်များနှင့် LGBTQI+ (အမျိုး သမီးလိင်တူ စုံမက်သူ၊ အမျိုးသားလိင်တူ စုံမက်သူ၊ လိင်တူလိင်ကွဲ စုံမက်သူ၊ လိင်ပြောင်း၊ ဒွိလိင်၊ စသည်တို့) ၏ အခွင့်အရေးများ

အသေးစိတ် ထုတ်ဖော်ရန်လိုအပ်သော အချက်များ
(Points for Development)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အောက်ဖော်ပြပါ ကိစ္စရပ်များကို ထပ်မံ၍ အသေးစိတ်စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

- ၁။ အမျိုးသားလွှတ်တော် (တိုင်းရင်းသားများလွှတ်တော်) ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်မှု
- ၂။ အောက်လွှတ်တော် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်စနစ်
- ၃။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောကွဲလွဲမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း
- ၄။ အတိုက်အခံခေါင်းဆောင်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း
- ၅။ သီးခြားလွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များတွင် ပါဝင်သော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ကော်မရှင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ
- ၆။ လူ့အခွင့်အရေးများကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း
- ၇။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ စုဖွဲ့ပုံနှင့် သီးခြားလွတ်လပ်မှု
- ၈။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရားရုံးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရားရုံး၏ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ဆက်စပ်ပုံများ
- ၉။ အမျိုးသားအမျိုးသမီး အခန်းကဏ္ဍ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် အမျိုးသားအမျိုးသမီးအခန်းကဏ္ဍ အခြေပြု အခွင့်အရေးများ

ဦးစားပေးများ (Priorities)

သဘောကွဲလွဲလျက်ရှိသော ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအကြား သိမြင်နားလည်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် အားလုံးသဘောတူညီမှုရရှိရေး အထောက်အကူဖြစ်စေရန်နှင့် အာရုံစိုက်မှု မရှိသေးသော ကိစ္စရပ်များကို စဉ်းစားသုံးသပ်လျက် ရပ်တည်ချက်ဖော်ထုတ်ရန်အလို့ငှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများသည် ‘သဘောကွဲလွဲလျက်ရှိသည့်အချက်များ’နှင့် ‘အသေးစိတ် ထုတ်ဖော်ရန် လိုအပ်သော အချက်များ’ ကို အဓိကထား လုပ်ဆောင်သင့်ပြီး နည်းပညာ အကူအညီပေးခြင်းနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ပေးခြင်းတို့ဖြင့် နိုင်ငံတကာမှ ပံ့ပိုးမှုပေးရာတွင်လည်း ယင်းအချက်များကို အဓိကထားသင့်ပါသည်။ လက်တွေ့

အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဆိုင်ရာ အပိုင်းကဏ္ဍများနှင့် အကူးအပြောင်း စိန်ခေါ်မှုအခက်အခဲများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရေး ဆွေးနွေး ရာတွင်ထည့်သွင်းလျက် ပြည်သူလူထုဗဟိုပြု လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံချဉ်းကပ် ပုံဖြင့် ဖြေရှင်းရပါမည်။

နိုင်ငံခြား

အခန်း ၁ (ပကတိအခြေအနေ ဆန်းစစ်ချက်) တွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ စစ်ဖက်မှ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ အခြေအနေနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် နောက်ခံအချက်များကို ခြုံငုံဖော်ပြ ထားပါသည်။ အခန်း ၂ (သမိုင်းဖြစ်စဉ်ဆန်းစစ်ချက်) တွင် အာဏာမသိမ်းမီ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သမိုင်းကြောင်းကို ပြန်ပြောင်းသုံးသပ် လျက် မျက်မှောက်ကြုံတွေ့နေရသည့် ပြဿနာများအတွက် ဖြေရှင်းချက်များ ရှာဖွေရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်နိုင်သည့် သာဓကများနှင့် ဥပမာများကို လေ့လာဆွေးနွေးထားပါသည်။ အခန်း ၃ (အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူဆန်းစစ် ချက်) တွင် မြန်မာနိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းအတွင်း အဓိကပါဝင်လှုပ်ရှားနေ သူများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လိုလားချက်များကို လေ့လာသုံးသပ်ထားပါသည်။ အခန်း ၄ (လိုလားချက်ဆန်းစစ်ချက်) တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့ပြီးသည့် အကြောင်းအရာအားလုံးကို ဆက်စပ်ဖော်ပြလျက် အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူများ၏ လိုလားချက်များကိုညီမှုရှိသည့် နယ်ပယ် များနှင့် တင်းမာမှုဖြစ်နိုင်သည့် သို့မဟုတ် မကိုက်ညီသည့် အချက်များကို အသေးစိတ် လေ့လာဆွေးနွေးထားပါသည်။

အခန်း ၂ တွင် ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်းများကို ထောက်ရှုလျက် လိုလားချက်ဆန်းစစ်ချက်အပိုင်းတွင် ညီညွတ်သောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ (UNFC) က ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ပြုစုထုတ်ဝေထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းကို အဓိကလေ့လာထားပါသည်။ ယင်းမူကြမ်း မှာ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲရေးနှင့် ညှိနှိုင်းရေး ကော်မတီ (FCDD) က ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြုစုထုတ်ဝေခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းအပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အခန်း ၄ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း (၂၀၁၆ခုနှစ်) ကိုအသေးစိတ်လေ့လာသုံးသပ် လျက် ယင်းမူကြမ်းစာသားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဓိကပါဝင် ဆောင်ရွက်နေသူများ အနေဖြင့် သဘောထားတူညီသည့် အချက်များနှင့် ကွဲလွဲသည့်အချက်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။ အစောပိုင်းကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းစာသားများကိုအခြေခံ၍ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်၏ အချို့ အပိုင်းများကို ပြုစုခဲ့ခြင်း၊ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအဖွဲ့များတွင် ယခုအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးရာ၌ တရားဝင်ရည်ညွှန်း စာရွက်စာတမ်းများအဖြစ် ယူဆကြခြင်းတို့ကြောင့် အထက်ပါအတိုင်း လေ့လာ သုံးသပ်ခြင်းမှာ သင့်တင့်လျောက်ပတ်မှုရှိပါသည်။ ယခုအထိ ပြင်ပလေ့လာ သူများ မသိရှိနိုင်သေးသော ဆွေးနွေးနေဆဲ ကိစ္စရပ်များကိုမူ စနစ်တကျ ဆန်းစစ်ချက် မပြုလုပ်နိုင်သေးပါ။ သို့ရာတွင် အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူ အသီးသီး၏ ရပ်တည်ချက်များမှာ ယခင်ကနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် တူညီမှု အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရှိလိမ့်မည်ဟု ယူဆရပါသည်။ အခန်း ၅ မှာ နိဂုံးချုပ်ဖြစ်ပြီး မုချမှန်ကန်သည့်အနေဖြင့် ချပြခြင်းမဟုတ်ဘဲ အပြုသဘော စိတ်ကူးစိတ်သန်းများ၊ အကြံပြုချက်များနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်မည့် အချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဦးစားပေးများပုံစံဖြင့် ဆွေးနွေးနိုင်ရန်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် ရွေးချယ်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်မည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များပုံစံဖြင့်လည်းကောင်း မြန်မာ နိုင်ငံအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများ ရှင်းလင်းစွာရွေးချယ်နိုင်ရန် တင်ပြ ထားပါသည်။

အခန်း (၁)

ပကတိအခြေအနေ ဆန်းစစ်ချက်

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စစ်ဖက်က ရွေးကောက်ခံ အရပ်ဖက်ခေါင်းဆောင်မှုအပိုင်းထံ အာဏာတစ်စိတ်တစ်ဒေသကို တစ်ဖြည်းဖြည်း လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရေး ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သော မဟာဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်က စစ်ဖက် အနေဖြင့် မိမိ၏တရားနည်းလမ်းကျဖြစ်မှုအခြေခံကို တိုးချဲ့ရေးနှင့် နေ့တစ်နေ့ နိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်ရသည့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို ထမ်းဆောင်နေရခြင်းမှ ဆုတ်ခွာရေး၊ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် စစ်ဖက်ခေါင်းဆောင်များ၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားနှင့် အဖွဲ့အစည်းအကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးနှင့် စုစည်းညီညွတ်သော မြန်မာနိုင်ငံအဖြစ် ၎င်းတို့၏ရှုမြင်ပုံကို အခိုင်အမာဖော်ဆောင်ရေး နည်းလမ်းရှာဖွေရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အစဉ်တစိုက်အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ စစ်ဖက်က နိုင်ငံရေးတွင် ဆက်လက်၍ပါဝင်နိုင်ရန် အခိုင်အမာစီစဉ်ထားသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်သည့် ‘စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီ’ ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဝေဖန်ကြခြင်းအပြင် မူကြမ်းရေးဆွဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှာ အများပါဝင်နိုင်မှုနှင့် ထင်သာမြင်သာမှု မရှိခြင်းကြောင့် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် နည်းလမ်းကို လည်း ဝေဖန်ကြပါသည်။ ယင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကျင့်သုံးလျက် ယခင်ကနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ပွင့်လင်းမှုရှိလာသည့် ကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေး၌ ပါဝင်နေသူအများအပြားက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် အသစ်ပြဋ္ဌာန်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြပါသည်။ သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ် (NLD) က လက်တွေ့ကျကျစဉ်းစား၍ မချစ်သော်လည်း အောင့်ကာ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို စစ်ဖက်က ရွေးကောက်ခံ အရပ်ဖက်ခေါင်းဆောင်မှု အပိုင်းထံ အာဏာတစ်စိတ်တစ်ဒေသကို တစ်ဖြည်းဖြည်းလွှဲပြောင်းပေးအပ်ရေး ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သော မဟာဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစဉ်တစိုက် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဝေဖန်ကြခြင်းအပြင် အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် နည်းလမ်းကိုလည်း ဝေဖန်ကြပါသည်။

နမ်း လက်ခံခဲ့သည့် စစ်ဖက် (တပ်မတော်) ခန့် ‘သဘောတူညီချက်’ (pact) ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသဘောတူညီချက်အပေါ် အခြေခံလျက် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် လွှတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပခဲ့ပြီး (ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်ပြီး NLD လွှတ်တော်အတွင်း ရောက်ရှိလာခဲ့ပါသည်) ထို့နောက် ၂၀၁၅ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ်တို့တွင်လည်း ရွေးကောက်ပွဲများ ဆက်လက်ကျင်းပ ခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၅ခုနှစ်တွင် NLD က တောင်ပြိုကမ်းပြိုအနိုင်ရပြီး အစိုးရ ဖွဲ့စည်း နိုင်ခဲ့ရာ စစ်ဖက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်ပင် ရှိသေးသော်လည်း NLD ခေါင်း ဆောင်သည့် အစိုးရဖြစ်ပါသည်။ ရာနှုန်းမပြည့်သည့်တိုင် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အားဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ အရပ်ဖက်အစိုးရအုပ်ချုပ်သည့် ကာလ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အတုံ့အလှည့်အနေဖြင့် NLD သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ တစ်စုံတစ်ရာ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်လိုပါက ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဘောင်အတွင်း၌သာ လုပ်ဆောင်ရန်လက်ခံခဲ့ရပါ သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထား သော ပြင်ဆင်ချက်လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်းသာ ဆောင်ရွက်ရန် လက်ခံခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်အရ လွှတ်တော်တွင် ၇၅% ကျော် မဲအများစု ရရှိရမည်ဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၂၅% မှာ စစ်ဖက်မှရယူထား ခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲတစ်စုံတစ်ရာ ပြုလုပ်လိုပါက NLD နှင့် စစ်ဖက်အကြား သဘောတူညီမှုယူရန် လိုအပ် ပါမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာအပြောင်းအလဲများကို ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ချိတ်ဆက်လျက် လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆၊ မေလ ၂၀၁၇၊ ဇူလိုင်လ ၂၀၁၈ နှင့် ဩဂုတ်လ ၂၀၂၀ ခုနှစ် အသီးသီးတွင် ကျင်းပခဲ့သည့်

လွှတ်တော်တွင် ၇၅%ကျော်
မဲအများစု ရရှိရမည်ဖြစ်ပြီး
လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ
၂၅%မှာ စစ်ဖက်မှ ရယူထားခြင်းကြောင့်
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ
အပြောင်းအလဲ တစ်စုံတစ်ရာ ပြုလုပ်
လိုပါက NLD နှင့် စစ်ဖက်အကြား
သဘောတူညီမှုယူရန် လိုအပ်ပါမည်။

၁ တပ်မတော်ဆိုသည်မှာ စစ်ဖက်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက မိမိတို့ကိုယ်ကို ခေါ်ဝေါ်ရာတွင် အသုံး ပြုသော ဂုဏ်ပြုသည့် ဝေါဟာရဖြစ်ပါသည်။ ကိုလိုနီလက်အောက်မကျရောက်မီ မြန်မာနိုင်ငံ တော်ခေတ်က တပ်မတော်ဟုခေါ်ဝေါ်ခဲ့ခြင်းကို ဆက်လက်သုံးနှုန်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ကို တပ်မတော်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းခြင်းကို အချို့သော ဒီမိုကရေစီ ဘက်တော်သား အင်အားစုများက ကန့်ကွက်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း ရေးသားရာတွင် အများသုံးဝေါဟာရအဖြစ် တပ်မတော်ဟုပင် သုံးနှုန်းလေ့ရှိကြသဖြင့် ဤ စာတမ်း၌လည်း တပ်မတော်ဟု သုံးနှုန်းခြင်းများ ရှိပါသည်။ အများသုံးဝေါဟာရအဖြစ် တပ်မတော်ဟု သုံးနှုန်းခြင်းသာဖြစ်ပြီး စစ်အစိုးရကိုထောက်ခံသည့် နိုင်ငံရေးသဘောဆောင် သော အသုံးအနှုန်းမဟုတ်ပါ။

၂၁ ရာစု ပင်လုံ ခေါ် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများမှ ထွက်ပေါ်လာသော အကြောင်းအရာအသီးသီးအတွက် မူများကို ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက် (Union Peace Accord) အဖြစ် ပြုစုပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များအတွက် အသုံးပြုရန်လည်း NLD က လက်ခံခဲ့ပါသည်။ ဤ ပကတိအခြေအနေများကြောင့် NLD သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးအဆိုပြုရာတွင် အကန့်အသတ်ရှိခဲ့ပြီး အနည်းငယ်မျှသာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကိုသာ အဆိုပြုတင်ပြနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးအဆိုပြုချက်များမှာ နောင်ကျင်းပမည့် ရွေးကောက်ပွဲအဆက်ဆက်တွင် တပ်မတော်သားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်ကို တစ်ဆင့်ချင်း အနည်းငယ်မျှစီ လျှော့ချသွားရန်မျှသာဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ပြည်နယ်များနှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ဝန်ကြီးချုပ်များကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်အသီးသီးက ခန့်အပ်နိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရေးကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားအခြေပြု နိုင်ငံရေးပါတီများက တင်ပြသော အာဏာပိုင်ခွဲဝေပေးရေး အဆိုပြုချက် အများအပြားကို NLD သည် လက်မခံခဲ့ပါ။ ဤအဆိုပြုချက်များကို စစ်ဖက်နှင့် စစ်ဖက်၏ မဟာမိတ်ဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (USDP) တို့က အထိုက်အလျောက် ထောက်ခံသည်ဟု ကောလဟာလများ ကြားသိရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းတို့မှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ စနစ်၏ ကန့်သတ်ချက်များအတွင်း အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟု ထင်မြင်ယူဆရပါသည်။ သို့သော် NLD ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် မကိုက်ညီကြောင်း သိသာထင်ရှားပါသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် စစ်ဖက်မှအာဏာသိမ်းပြီးနောက် အလုံးစုံပြောင်းလဲသွားပါသည်။ NLD နှင့် စစ်ဖက်အကြား အထူးဂရုပြု၍ ဟန်ချက်ညီထားသည့် သဘောတူညီချက်ကို စစ်ဖက်မှ တစ်ဘက်သတ် ချိုးဖောက်ခဲ့ပြီး ရွေးကောက်ခံအရပ်ဖက်အစိုးရသို့ အာဏာကို တစ်ဖြည်းဖြည်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသ လွှဲပြောင်းပေးရေး ယခင်မဟာဗျူဟာနေရာတွင် အင်အားသုံးဖိနှိပ်ရေး မဟာဗျူဟာကို အစားထိုးကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ NLD အနေဖြင့် စိတ်ဓာတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ လက်တွေ့အားဖြင့်လည်းကောင်း ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ စည်းနှောင်မှုမှ ကင်းလွတ်သွားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ကို ပြန်လည်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးနိုင်

သည့် ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအခါအခွင့်’ တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယခင်ကာလများနှင့် မတူညီသည့်အချက်မှာ စစ်ဖက်ကို အခြားသူများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူ အုပ်စုတစ်စုအဖြစ် တရားနည်းလမ်းကျ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည်ဟု မရှုမြင်ကြတော့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စစ်ဖက်မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ မဟုတ်ဘဲ အာဏာရယူခဲ့ခြင်းကို တုံ့ပြန်လျက် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (Federal Democracy Charter) (FDC) ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၃၁ ရက်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ဤပဋိညာဉ်မှာ ၂၀၂၀ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အနက် ၈၀% ခန့်ကို ကိုယ်စားပြုသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (Committee Representing the Pyidaungsu Hluttaw) (CRPH)၊ CDM ခေါ် ပြည်သူ့အာဏာ ဖီဆန်ရေးလှုပ်ရှားမှု (Civil Disobedience Movement)၊ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ သပိတ်ကော်မတီများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း (EAO) များ အားလုံး မဟုတ်သော်လည်း အများအပြားတို့အကြား သဘောတူညီချက်ဖြစ်ပါသည်။ စစ်ဖက်ကို စုပေါင်းဆန့်ကျင်လျက် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) တည်ထောင်ပြီး ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စနစ်သစ်ဆီသို့ကူးပြောင်းရန် အခြေခံအုတ်မြစ် တည်ဆောက်ရေး ဘုံတူညီသည့် ခံယူချက်များကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (Federal Democracy Charter) (FDC) တွင် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အစားထိုးရန် မျှော်မှန်းကြောင်း ရှင်းလင်းသိသာသော်လည်း ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းရန် အတိအလင်းဖော်ပြချက် မပါရှိပါ။ သို့ရာတွင် ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (Federal Democracy Charter) (FDC) နှင့် တစ်နေ့တည်းတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (Committee Representing the Pyidaungsu Hluttaw) (CRPH) ၏ သီးခြားဆုံးဖြတ်ချက်တွင်မူ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းကြောင်း ကြေညာထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းပြီး

မည်သို့ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည်ကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော်လည်း အနှစ် သာရအားဖြင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ စစ်ဖက်၏ ဆောင်ရွက် ချက်များကြောင့် ပျက်ပြယ်သွားပြီး ကျင့်သုံး၍မရတော့ဟု ကြေညာခြင်းဖြစ် ပါသည်။^၂ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် CRPH က FDC ၏ မူများနှင့်ညီညွတ်လျှင် အကျိုးဝင်သော ဥပဒေများဆက်လက်၍ အတည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့ပါ သည်။ သို့ဖြစ်၍ ချို့ယွင်းနေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ဖာထေး မည့်အစား မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အမှန်တကယ်သင့်တော်ပြီး အကျိုးသက်ဆိုင် ပါဝင်သူအသီးသီး၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို ပုံစံထုတ်စီစဉ်ရေးဆွဲရန် အခွင့်အလမ်း ပေါ်ပေါက်လာ ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် ဗဟိုအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား၊ တိုင်း ရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း အသီးသီးတို့အကြား၊ အရပ်ဖက်အာဏာပိုင်များနှင့် စစ်ဖက်အကြား၊ တိုင်းရင်းသား အုပ်စုအသီးသီး တို့အကြား ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံအတွင်း ပဋိပက္ခအသီးသီးကို အဆုံး သတ်စေရန်လည်း အထောက်အကူ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းပြီးဖြစ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လစ်ဟာချက်နှင့် ဥပဒေလစ်ဟာချက် ဖြစ်နေပါမည်။ ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (FDC) သည် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ရှေ့ပြေး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာအချို့ ရှိသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် တစ်ရပ်မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအဖြစ် ထုတ်ပြန်ထားခြင်းလည်း မဟုတ်ပါ။^၃ မြန်မာနိုင်ငံ အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲရန် ကျန်ရှိနေပါသည်။

ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (FDC) သည် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ရှေ့ပြေး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာအချို့ ရှိသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသစ် တစ်ရပ်မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဖြစ် ထုတ်ပြန်ထားခြင်းလည်း မဟုတ်ပါ။

၂ ၂၀၂၁ခုနှစ် မတ်လ ၃ ရက် ရက်စွဲပါ ‘၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းကြောင်း ကြေညာချက်’ (‘Declaration of the abolishment of the 2008 constitution’) စာသား အပြည့်အစုံကို မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH Myanmar) ၏ တရားဝင်ဝက်ဘ်ဆိုက် <<https://crphmyanmar.org/crph3103212/>> တွင် ဖတ်ရှု နိုင်ပါသည်။

၃ ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (Federal Democracy Charter) (FDC) ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေပိုင်း အဆင့်အတန်းကို International IDEA (2021) တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံ တင်ပြချက်စာတမ်းတွင် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားသော FDC စာမူကို CRPH ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (FDC) ၏ နိုင်ငံရေးပိုင်းနှင့် ဥပဒေပိုင်း အဆင့်အတန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားမှုရှိပါသည်။ FDC ကို အတည်ပြု ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် FDC ၏ အချို့အပိုင်းများကို ပြန်လည်ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းလိုကြောင်း၊ အများပါဝင်ပြီး အားလုံးသဘောတူညီမှုအပေါ် အခြေခံ သည့်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (National Unity Consultative Council) (NUCC) အတွင်း ပြန်လည်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ဤစာတမ်းကို ရေးသားချိန်တွင် အသေးစိတ်အချက်အလက်များ မပြီးပြတ်သေးသော်လည်း ရွေးကောက်ခံ လွှတ်တော်ကို ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးထားသော NLD အနေဖြင့် တစ်ဘက်သတ် လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိစေရေးအတွက် NUCC ၏အခန်းကဏ္ဍ တိုးတက်မြှင့်မား လာရန်နှင့် CRPH ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လျော့နည်း ကျဆင်းသွားရန် အလားအလာ ရှိပါသည်။

သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ကြားဖြတ်အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံများ အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ခြင်းသည် အနာဂတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီမိုကရေစီအတွက် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများ၏ အပြီးသတ်ရွေးချယ်မှုများကို အဆုံးအဖြတ် ပေးလိမ့်မည်ဟု တစ်ထစ်ချမဆိုနိုင်ပါ။ လက်ရှိအနေအထားတွင်မူ FDC သည် NLD/CRPH၊ CDM လှုပ်ရှားမှုနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး မဟာမိတ်များအကြား လပေါင်းများစွာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီးသည့်တိုင် ဆက် လက်တည်မြဲလျက်ရှိသည့် အနာဂတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် မူများ ဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု အမြင့်ဆုံးအဆင့် ဖော်ပြချက်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များကို လုပ်ငန်းစဉ်

FDC တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ လွှတ်တော် ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ အထက်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စနစ်၊ သီးခြားလွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များ၊ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတို့ကို တည်ထောင် လုပ်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်ပြုချက်များ အသေးစိတ် မဟုတ်သော်လည်း အတိအလင်း ဖော်ပြချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

ပိုင်းနှင့် အနှစ်သာရပိုင်း နှစ်မျိုးလုံးအတွက် ဖော်ပြထားပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ် အပိုင်းတွင် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် တိုင်းပြု ပြည်ပြုညီလာခံ (Constitutional Convention) ကျင်းပရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသစ်ကို လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပပြုလုပ်၍ အတည်ပြုရန် သတ်မှတ်ရေး ကဲ့သို့သော မရှိမဖြစ်ဖြတ်သန်းရမည့်လမ်းကြောင်းများ သို့မဟုတ် အဆင့်များ ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အနှစ်သာရပိုင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ FDC တွင် ဖက်ဒရယ် စနစ်၊ လွှတ်တော် ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ အထက်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စနစ်၊ သီးခြားလွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များ၊ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လုံခြုံရေး ကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတို့ကို တည်ထောင်လုပ်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်

ပြုချက်များ အသေးစိတ်မဟုတ်သော်လည်း အတိအလင်း ဖော်ပြချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

ယင်းကတိကဝတ်ပြုချက်များမှာ အရေးကြီးပါသည်။ သဘောတူညီမှု တည်ဆောက်ရန် အခြေခံများ သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ချက်များဖြစ်ပါသည်။ ကြားကာလအတွင်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များအတွက်လည်း ယင်းကတိကဝတ်ပြုချက်များကို အလားတူ အလေး ဂရုပြု လိုက်နာရပါမည်။ အနည်းဆုံးအားဖြင့် နိုင်ငံတော်၏ အဖွဲ့အစည်း (institution) များကို ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ‘ဒီမိုကရေစီ ဘက်တော်သားများ’ဟု ယေဘုယျအားဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ခေါ်ဆိုနိုင်မည့်သူများဘက်မှ လက်ခံနိုင်မည့် အနိမ့်ဆုံးအဆင့် ဘောင်သတ်မှတ်ချက်များကို ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်း ဘောင်သတ်မှတ်ချက်များအရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အချို့သော ပြဋ္ဌာန်း ချက်များကို ထည့်သွင်းပြီး အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နမူနာပုံစံများနှင့် ဥပမာများကို ဖယ်လုပ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာတို့ကဲ့သို့သော မက်ခရိုအဆင့်ဟုခေါ်သည့် လွှမ်းခြုံနိုင် သည့်အဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက် (အားလုံး မဟုတ်သည့်တိုင်) အများအပြားကို ချမှတ် ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာ တွင် အဓိကအခြေခံအုတ်မြစ်မှာ FDC ဖြစ်နေသေးသရွေ့ ကာလပတ်လုံး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် သမ္မတဦးဆောင်သောစနစ်နှင့် ဝန်ကြီး ချုပ် ဦးဆောင်သောစနစ် မည်သည်က ပိုမိုကောင်းမွန်ကြောင်း၊ မူအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ထောက်ခံကြောင်း သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်ကြောင်း အချိန် ကုန်ခံလျက် ဆွေးနွေးငြင်းခုံရန်မလိုအပ်တော့ပါ။ ထို့အပြင် စစ်ဖက်ကို အရပ် ဖက် အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ထားရှိခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ကြီးကြပ် ကွပ်ကဲခြင်းတို့မှာ မုချဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဆွေးနွေးရမည့် ကိစ္စရပ်များ မဟုတ်တော့ပါ။ ထိုကိစ္စရပ်များအစား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်းရေးဆွဲရန် အတွက် အလယ်အလတ်အဆင့်နှင့် မိုက်ခရိုအဆင့်ဟုခေါ်သော အသေးစိတ် အဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပိုမို၍အာရုံစိုက်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်မည် ဖြစ်ပါ သည်။ ဥပမာအားဖြင့် (က) မြန်မာနိုင်ငံ ပကတိအခြေအနေတွင် အယုံအကြည် မရှိအဆိုအား မဲခွဲခြင်းကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မည်သို့ပြဋ္ဌာန်းသင့်ကြောင်း သို့မဟုတ် လွှတ်တော် အမြဲတမ်းအမိန့် (Standing Order) များကို မည်သို့ထုတ်ပြန်သင့်ကြောင်း

ဆုံးဖြတ်ခြင်း (ခ) ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး၊ ဒေသန္တရ အဆင့်တို့အကြား နယ်ပယ်အလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၊ တာဝန်နှင့် အရင်း အမြစ်များခွဲဝေခြင်းကဲ့သို့သော ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ကိုယ်တိုင်အုပ်ချုပ်မှု ('self rule') အပိုင်းကဏ္ဍများ (ဂ) ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ ဗဟိုအဆင့်တွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုနှင့် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးအတွက် မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုကဲ့သို့သော ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အတူတကွအုပ်ချုပ်မှု ('shared rule') အပိုင်းကဏ္ဍများ (ဃ) ဖက်ဒရယ် ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့ ကဲ့သို့ သီးခြားလွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များဆိုင်ရာ အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့် (င) ထိရောက်မှုရှိပြီး သီးခြားလွတ်လပ်အမှီအခိုကင်းသော တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍတည်ထောင်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအသေးစိတ်အချက်များ မှာ အနုစိတ်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရမည်ဖြစ်ပြီး အမြင်မတူညီမှုများလည်း များပြား ပါမည်။ သို့ရာတွင် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သားများအနေဖြင့် မိမိတို့အကြား တွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော မူများကို လက်ခံချမှတ်ပြီးဖြစ်သည်ဟု ယူဆလျက် ယင်းအသေးစိတ်အချက်များကို အာရုံစူးစိုက် ဆွေးနွေးနိုင်ပါက အနည်းဆုံး အားဖြင့် ယင်းမူများကိုဆန့်ကျင်သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ် မှာ လွယ်ကူရိုးရှင်းသွားပါမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာရှုပ်ထွေးပြီး အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေသော နယ်ပယ်ကဏ္ဍအများအပြားမှ သက်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အလုံးစုံကိုင်တွယ် ပေးနိုင်သည့် ဖြေရှင်းချက်များလိုအပ်ပါမည်။ ယင်းတို့တွင် ဗဟိုအစိုးရ ကဏ္ဍ အသီးသီးအကြား 'ရေပြင်ညီ' အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့် ဗဟိုအဆင့် အဖွဲ့အစည်း များနှင့် ပြည်နယ်များနှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသ များနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရတို့အကြား 'အထက်အောက်' အာဏာခွဲဝေခြင်း ကဲ့သို့သော စုဖွဲ့ပုံဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များသာမက အခွင့်အရေးများ၊ ရည်ရွယ်ချက် နှင့် ဝိသေသလက္ခဏာကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ဖော်ပြခြင်းကဲ့သို့သော အနှစ်သာရပိုင်း ကိစ္စရပ်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။ အရပ်ဖက်မှ အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီ၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ၊ တိုင်းရင်း သားများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် အရင်းအမြစ်များကို နယ်မြေဒေသအလိုက်ခွဲဝေခြင်းကဲ့သို့သော အထွေထွေ မူများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက် ရရှိနိုင်သည့်တိုင် ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေသစ် ရေးဆွဲရာ၌ ယင်းမူများကို ခိုင်မာမှုရှိပြီး လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်သည့် ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များပုံစံဖြင့် ပြောင်းလဲရေးဆွဲလျက် လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုမရှိသော သို့မဟုတ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုမိသော အပိုင်းကဏ္ဍများကိုပါ ခြုံငုံမိသည့် စုစည်းညီညွတ်မှုရှိပြီး ပြည့်စုံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစာသားကို မူကြမ်းပြုစုနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အတိအကျအားဖြင့် ဖော်ပြရလျှင် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းနှင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းကဲ့သို့သော မေးခွန်းများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နှစ်ပေါင်းများစွာဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီး အချို့မူဝါဒပိုင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများထံမှ အနည်းနှင့်အများ အသေးစိတ်အချက်များပါဝင်သော အဆိုပြုချက်များ ထွက်ပေါ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း အစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း သို့မဟုတ် လွှတ်တော်ဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကဲ့သို့သော မေးခွန်းများအတွက်မူ အာရုံစူးစိုက်ဆွေးနွေးမှု အလွန်နည်းပါးပါသည်။ မကြာသေးမီက မလေးရှား၊ နီပေါနှင့် ဆာမိုအာတို့တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်ဖြစ်ရပ်များကို ဥပမာအနေဖြင့် ကြည့်ပါက^၄ ယင်းသို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်း ရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ အသေးစိတ်အချက်များသည် လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်တည်ငြိမ်မှုရှိစေရေးအတွက် အထူးအရေးပါလာနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုံစံထုတ်စီစဉ်ရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ ယင်းသို့သော အသေးစိတ်အချက်များကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မည့်သူများအနေဖြင့် သုညမှစတင်ရန်မလိုအပ်ပါ။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး ကြိုတင်ပြင်ဆင်သည့် လုပ်ငန်းများစွာကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအတွင်းတွင်လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်ပါသည်။

အထွေထွေမူများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက် ရရှိနိုင်သည့်တိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ရေးဆွဲရာ၌ ယင်းမူများကို ခိုင်မာမှုရှိပြီး လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်သည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များပုံစံဖြင့် ပြောင်းလဲရေးဆွဲလျက်လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

၄ မလေးရှား၊ နီပေါနှင့် ဆာမိုအာတို့အားလုံးတွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သောစနစ်များ ကျင့်သုံးကြပြီး မကြာသေးမီက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အကြပ်အတည်းများနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ကြပါသည်။ ယင်းအကြပ်အတည်းများ ဖြစ်ပွားရာတွင် ဝန်ကြီးချုပ်များကို ရွေးချယ်ခြင်းနှင့် တာဝန်မှ ဖယ်ရှားခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၊ လွှတ်တော်ကို ဆိုင်းငံ့ခြင်း သို့မဟုတ် ဖျက်သိမ်းခြင်း ပြုလုပ်နိုင်သည့် အခြေအနေများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ မရှင်းလင်းခြင်းနှင့် တိကျမှုမရှိခြင်းတို့မှာ အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အထိ ကာလအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းအချို့ကို ပြုစုခဲ့ပါသည်။ ယင်းမူကြမ်းများကို စုစည်းလျက် ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေးနှင့် ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ (Federal Constitutional Drafting and Coordinating Committee) (FCDCC) ၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ယင်းမှာ ၁၅ နှစ် ကျော်ကာလ အတွင်း အားလုံးသဘောတူညီမှု တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်း၏ ရလဒ် ဖြစ်ပါသည်။ အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူအများ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှထွက်ပေါ် လာ သည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နောက်ဆုံးနှင့် အပြည့်စုံဆုံးမူကြမ်းမှာ ညီညွတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ (United Nationalities Federal Council) (UNFC) က ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ပြုစုထုတ်ဝေခဲ့သော မူကြမ်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမူကြမ်း ရေးဆွဲရာတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးမဟုတ်သော်လည်း အချို့ ပါဝင်ခဲ့ကြပါသည်။ ယင်း UNFC မူကြမ်းမှာ FCDCC မူကြမ်းကို ဆက်လက်၍ဖြည့်စွက်ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်ပြီး FCDCC မူကြမ်းကိုပြင်ဆင်ထားသည့် ပိုမိုပြည့်စုံသော မူဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ စစ်ဖက်မှ သွတ်သွင်းခဲ့သော ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကသာ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်တွင် လွှမ်းမိုးခဲ့ခြင်းကြောင့် ယင်း FCDCC-UNFC မူကြမ်း (၂၀၁၆ ခုနှစ်) ကို ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ယင်းမူကြမ်းသည် ပြုစုသူများ၏ ရည်ရွယ်ချက်စေတနာမှန်ကန်ခြင်း၊ မူကြမ်းပြုစုသည့် နည်းလမ်း မှာ အခြားမူကြမ်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပွင့်လင်းပြီး အများပါဝင်နိုင်ခြင်းတို့ ကြောင့် အနည်းဆုံးအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား အုပ်စုအချို့အတွင်း တွင် ယင်းသည် တရားနည်းလမ်းကျမှု အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရှိပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် (FDC) ပင်လျှင် ဤ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းအပေါ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အခြေပြုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် UNFC ၏ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အဆိုပြုချက်များကို နိုင်ငံရေးအုပ်စုအားလုံးက ကျေနပ်မှုရှိသည် ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ ဥပမာ ယင်းမူကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် NLD တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းအတွက် အားလုံးသဘောတူညီမှု တည်ဆောက် ခဲ့ရာတွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးလျက်ရှိသူများသာ ပါဝင်ကြောင်းနှင့် အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ဤ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကျိုးသက်ဆိုင် ပါဝင်သူအသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာကြောင်း

သတိပြုသင့်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ စတင်ပြုလုပ်ရန် အဆင်ပြေသော မူကြမ်း ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား အင်အားစုများ အကြား အပြည့်အဝ အားလုံးသဘောတူညီမှုရှိသည့် မူကြမ်းမဟုတ်ပါ။

မတတ်သာ၍ လက်ခံကျင့်သုံးရသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ကြာရှည်မခံတတ်ကြပါ။ လက်တွေ့ဖော်ဆောင်နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဖြစ်စေရန် အနည်းဆုံးအားဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်သူများ အကြား လုံလောက်သော အားလုံးသဘောတူညီမှု (sufficient consensus) ရှိရပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကြမ်းအားဖြင့် အဓိက နိုင်ငံရေးပါတီဆောင် ရွက်သူ အုပ်စုသုံးစု ရှိပါသည်။ ပထမအုပ်စုမှာ စစ်ဖက်ဖြစ်ပြီး ဗိုလ်ကျစိုးမိုး သော အုပ်ချုပ်သူတစ်စုက စစ်ဖက်အရာရှိကြီးများ၏ အာဏာနှင့် စီးပွားရေး အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ချိန် တည်းမှာပင် ရှေးရိုးစွဲပြီး ဗဟိုချုပ်ကိုင်သည့် တူညီသော (uniform) မြန်မာ အမျိုးသားရေးပါတီ ရှုမြင်ပုံရှိပါသည်။ ဤပါတီကို စစ်အာဏာရှင်ခေတ် လူမှု နှိုးဆော်ရေး စီမံကိန်းများ (social mobilization schemes) မှ မြစ်ဖျားခံ ဆင်းသက်လာသော စစ်ဖက်၏ ကိုယ်စားပါတီ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (USDP) တွင်လည်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဒုတိယအုပ်စုမှာ စစ်ဖက်အုပ်စိုးမှုကို ဆန့်ကျင်သည့် အစောပိုင်းကာလ ဒီမိုကရေစီဘက်တော် သား လှုပ်ရှားမှုမှထွက်ပေါ်လာပြီး ၁၉၉၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် တောင်ပြို ကမ်းပြိုအနိုင်ရရှိခဲ့သော အများစုပါတီ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) ဖြစ်ပါသည်။ NLD သည် ဒီမိုကရေစီ ခံယူချက်ဖြင့် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးတွင် တည်ရှိသော တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံရေးပါတီကြီးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ (မြန်မာ တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် တည်ရှိသည်ဟုဆိုခြင်းမှာ NLD သည် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် နေရာများအတွက် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ အခြားသော ဒီမိုကရေစီ ပါတီအများစုမှာ တိုင်းရင်းသားအုပ်စု အလိုက်သာတည်ရှိပြီး သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား နယ်မြေဒေသများတွင် သာ မဲဆွယ်လှုပ်ရှားကြပါသည်။) သို့ရာတွင် NLD သည် အစဉ်အလာအားဖြင့် ဗမာလူမျိုး ဗဟိုပြု မြန်မာနိုင်ငံတော်အမြင်ကို စွဲကိုင်ပါသည်။ လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ခွင့်ပြုသော်လည်း အချုပ်အခြာအာဏာသည် ဗမာ

လက်တွေ့ဖော်ဆောင်နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြစ်စေရန် အနည်းဆုံးအားဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်သူများအကြား လုံလောက်သော အားလုံး သဘောတူညီမှု (sufficient consensus) ရှိရပါမည်။

လူမျိုးများ ကိန်းဂဏန်းအရေအတွက်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုအားဖြင့်လည်းကောင်း ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးသည့် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးတွင်သာ တည်ရှိသည်ဟု ယူဆပါသည်။ တတိယအုပ်စုမှာ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို ကိုယ်စားပြုသော နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအုပ်စုများ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် အဓိကအားဖြင့် မိမိတို့ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအတွက် ကိုယ်တိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (self rule) ရရှိရေး၊ အတိတ်သမိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံပြင်ပ၌ တည်ရှိခဲ့သည်ကို ထောက်ရှုလျက် ဖယ်ဒရယ် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းတွင် မိမိတို့၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အချုပ်အခြာအာဏာကို ဖြစ်နိုင်သမျှထိန်းသိမ်းရေး ခံယူချက်ထားရှိပါသည်။ ဤအုပ်စုသုံးစုမှာ လုံးဝကွဲပြားပြီး တစ်စုတွင်ပါဝင်သူများသည် အခြားအစုများတွင် မပါဝင်ဟုမဆိုနိုင်ကြောင်း သတိမူသင့်ပါသည်။ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အများအပြားသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် NLD ကို မဲပေးကြပါသည်။ NLD အတွင်းတွင် များစွာကွဲပြားခြားနားသော ချဉ်းကပ်ပုံများရှိပြီး ယခင်က ယင်းကွဲပြားခြားနားမှုများကို အကြောင်းပြု၍ ပါတီမှ ခွဲထွက်ခြင်းများ ရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် သမ္မတဦးသိန်းစိန် ဦးဆောင်ပြီး ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့် USDP ကြီးစိုးသည့် အစိုးရ (၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်) သည် စစ်ဖက်မှ တင်မြှောက်သော အစိုးရဖြစ်သော်လည်း အချို့ ရပ်တည်ချက်များတွင် ဒီမိုကရေစီ ဘက်တော်သားများနှင့် မျှော်မှန်းသည်ထက် ပိုမို၍နီးကပ်ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်အထိ ကာလတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံဖြစ်သော သဘောတူညီမှုမှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲခဲ့သော တပ်မတော်ကတစ်ဘက်၊ လက်တွေ့အကြောင်းများ ကြောင့်ပင် ဖြစ်စေကာမူ ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဘောင်အတွင်း လုပ်ဆောင်ရန် သဘောတူညီခဲ့သော NLD ကတစ်ဘက် သဘောတူညီမှုဖြစ်ပါသည်။ သမ္မတဦးသိန်းစိန်၏ ကနဦးပွင့်လင်းမှုနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဦးတည်ဆောင်ရွက်ချက်များပြီးနောက် ဤသို့ သဘောတူညီမှုရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်သည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်က ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ထံ သွားရောက်တွေ့ဆုံခဲ့ခြင်းမှာ ထင်ရှားပါသည်။ ထိုသဘောတူညီမှုအပေါ် အခြေခံ၍ NLD သည် စစ်ဖက်မှ ဆန့်ကျင်တုံ့ပြန်မှုများ မဖြစ်ပေါ်လာစေရန်သတိပြုလျက် မြန်မာအစိုးရအတွင်း အရပ်သားများ ပါဝင်လာစေရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖြစ်စေရန် အနည်းငယ်မျှသော ပြင်ဆင်မှုများသာ လုပ်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါ

သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားတိုင်းရင်းသားပါတီများ၏ရှုမြင်ပုံများကို များသော အားဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုဘဲ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် ၎င်းတို့အား ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာ လိုက်လျောမှုများ အနည်းဆုံး အတိုင်း အတာဖြင့်သာ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ NLD မှာ ရှေ့မတိုးသာ နောက်မဆုတ် သာ အနေအထားသို့ ရောက်ရှိနေခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက် ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ မျှော်မှန်းချက်များအတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကိုပြင်ဆင်ပေးမည်ဆိုပါကစစ်ဖက်မှလက်ခံနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ NLD သည် စစ်ဖက်က လက်ခံမှုဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် အုပ်ချုပ်ခဲ့ရ ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါ ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် ယင်း အလွတ်သဘော သဘောတူညီမှုလည်း အဆုံးသတ်သွားပြီး ဖက်ဒရယ် ဒီမို ကရေစီပဋိညာဉ် (FDC) သည် မတူညီသော အခင်းအကျင်းမှ ထွက်ပေါ်လာ ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ NLD၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့ အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားပါတီများ၊ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဒီမိုကရေစီ ဘက်တော်သား CDM လှုပ်ရှားမှုတို့အကြား သဘောတူညီမှု ဖြစ်ပါသည်။ NLD သည် FDC ကို သဘောတူညီရာ၌ ဗမာလူမျိုးမဟုတ်သော တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများ၏ တောင်းဆိုချက်များကို အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် ဖြည့်ဆည်းပေးရေး ကတိကဝတ်ပြုရန် ယခင်ကထက် ပိုမို၍ နီးကပ်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ NLD ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ် ကတိကဝတ်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက် အသေးစိတ်ကို ညှိနှိုင်းသည့်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိသောအခါ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် လူ နည်းစု တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏တောင်းဆိုချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် လုံလောက်သော စစ်မှန်မှုနှင့် ကျယ်ပြန့်မှု ရှိမရှိ စောင့်ကြည့်ရပါမည်။ သို့ရာတွင် NLD နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား လုံလောက်သော အားလုံးသဘောတူညီမှု (sufficient consensus) ရရှိသည့် တိုင် ၎င်းတို့လက်ခံနိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စစ်ဖက်အနေဖြင့် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းအသစ်လက်အောက်တွင် အသွင်ပြောင်းလဲ ဖွဲ့စည်းပြီးသည့် တိုင် လက်ခံဖွယ်ရာမရှိပါ။ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော အုပ်စုတစ်စု အဖြစ် စစ်ဖက်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အင်အားကို လုံးဝဖယ်ရှားနိုင်ခြင်း မရှိပါက အထက်ဖော်ပြပါ မေးခွန်းနှစ်ခုလုံးအတွက် အဖြေရာနိုင်မှသာလျှင် ရေရှည်

တည်တံ့နိုင်သော ဒီမိုကရေစီ ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပေါ်ထွက်
လာနိုင်ပါမည်။

အခန်း (၂)

သမိုင်းဖြစ်စဉ် ဆန်းစစ်ချက်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ် ကျင့်သုံးခြင်းမှာ ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက် ပြဋ္ဌာန်းချိန်မှ အစပြုခဲ့ပါသည်။ အကြပ်အတည်းနှင့် တင်းမာမှု များ၊ ပြတ်တောက်မှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း သမိုင်းကြောင်းရှည်လျားပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်၊ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟူ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၄ ရပ်ရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဂျပန်ခေတ် ၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အချိန် အနည်းငယ်မျှ ကျင့်သုံးခဲ့သည့် ကာလလည်းရှိပါသည်။ စစ်အစိုးရများက ရှင်းလင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခြေခံမရှိဘဲ ကာလကြာရှည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေလွတ် အုပ်ချုပ်ခဲ့ခြင်းများလည်း ရှိပါသည်။ ဤသမိုင်း ကြောင်းကို အကျဉ်းမျှလေ့လာသုံးသပ်ခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ အစဉ်တစိုက် ရင်ဆိုင်နေရသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုအခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းမှုအသီးသီးမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် နိုင်ငံတော်၏ အင်စတီ ကျူးရှင်း ဆက်လည်တည်မြဲကျင့်သုံးခြင်းများနှင့် မတည်မငြိမ်တင်းမာမှုများ ကို တွေ့မြင်ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲ ရာတွင် ဖြစ်နိုင်ပါက ပြည်တွင်းရှိ အစဉ်အလာများအပေါ် အခြေခံနိုင်ရန် အလို့ငှာ သင်ခန်းစာယူဖွယ်ရာများ၊ သမိုင်းဖြစ်စဉ်များအတွင်းမှ ကောင်းမွန် သော လုပ်နည်းလုပ်ဟန်ဥပမာများကိုလည်း ထုတ်နှုတ်လေ့လာနိုင်ပါသည်။

မျက်မှောက်ခေတ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်၊ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဟူ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၄ရပ် ရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။

၂-၁ ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်

၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်မှာ ဗြိတိသျှအင်ပါယာ ပါလီမန်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် အက်ဥပဒေဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှခွဲထုတ်လျက် အထက်အောက် လွတ်တော်နှစ်ရပ်နှင့် မြန်မာဝန်ကြီးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပေးပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒိုင်အာခီ (diarchy) (ဒွီအုပ်ချုပ်ရေး) ဟုခေါ်သော ယင်းစနစ်တွင် မြန်မာဝန်ကြီးများသည် ပါလီမန်ထံ တာဝန်ခံရပြီး ပြည်တွင်းရေးကိစ္စရပ် အများစုအတွက် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ် ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိပါသည်။ နိုင်ငံခြားရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် နယ်ခြားဒေသ (Frontier Area) များကိုမူ ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးမှူး (Governor) ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ဆက်လက်ထားရှိပါသည်။

ဘားမားအက်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာနှစ်ရပ်ကို သတိမူသင့်ပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ဘားမားအက်သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ထောင်ခြင်း မပြုသော်လည်း မြန်မာပြည်မ (Ministerial Burma) နှင့် နယ်ခြားဒေသ (Frontier Area) များဟု ခွဲခြားထားပါသည်။ မြန်မာပြည်မမှာ ဗမာလူမျိုး အများစုဖြစ်သော နယ်မြေဒေသများဖြစ်ပြီး အကြမ်းအားဖြင့် ယခုတိုင်းဒေသကြီးများ ယခင်တိုင်းများဟု ခေါ်ဝေါ်သော နယ်မြေဒေသများ ဖြစ်ပါသည်။ နယ်ခြားဒေသများမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အများစုဖြစ်ပြီး ယခု ပြည်နယ်များဟု ခေါ်ဝေါ်သော နယ်မြေဒေသများဖြစ်ပါသည်။^၅ နယ်ခြားဒေသများမှာ များသောအားဖြင့် မြန်မာဝန်ကြီးအဖွဲ့၏ တိုက်ရိုက်ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် မရှိဘဲ ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ပါသည်။ ယင်းအုပ်ချုပ်မှုမှာ များသောအားဖြင့် အသေးစိတ်စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ နယ်မြေခံ အုပ်ချုပ်သူအလွှာများက ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေကို ကျင့်သုံးကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာပြည်မနှင့် နယ်ခြားဒေသများ ခွဲခြားခြင်းကြောင့် နောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သမိုင်းတွင် ရှေ့ညီပြဿနာများစွာ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ယနေ့ထက်တိုင် အပြည့်အဝ ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်ကို ကာလကြာမြင့်စွာကပင် ဖျက်သိမ်းအစားထိုးပြီး ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာပြည်မနှင့် နယ်ခြားဒေသများ ခွဲခြားခြင်းကြောင့် နောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သမိုင်းတွင် ရေရှည်ပြဿနာများစွာ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ယနေ့ထက်တိုင် အပြည့်အဝ ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ပြည်မနှင့် နယ်ခြား ခွဲခြားခြင်းကြောင့် ဟန့်ချက်မညီ

၅ ရခိုင်ပြည်နယ်ကို မြန်မာပြည်မတွင် ရခိုင်တိုင်းအဖြစ် ထည့်သွင်းထားခဲ့ပါသည်။

သော ဘက်မညီ အချိုးမညီ အုပ်ချုပ်မှုစုဖွဲ့ပုံ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံအတွင်း နယ်မြေဒေသအသီးသီးတွင် အစိုးရနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု အတွေ့အကြုံ၊ ပြည်သူလူထုနှင့် နိုင်ငံတော်အကြား ဆက်ဆံရေးများမှာ များစွာကွဲပြားခြားနားခဲ့ပါသည်။ မြန်မာပြည်မနှင့် နှိုင်းစာလျှင် နယ်ခြားဒေသများမှာ အနည်းဆုံး အားဖြင့် အုပ်ချုပ်သူအလွှာများအတွက် ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်များနှင့် ပိုမို၍ ကျေနပ်နှစ်သက်ဖွယ် တိုက်ရိုက်ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုရှိခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်သည် ဂျပန်ဘက်မှ တိုက်ခိုက် နေချိန်တွင် နယ်ခြားဒေသများသည် ဗြိတိသျှဘက်မှ ဂျပန်ကိုကူညီတိုက်ခိုက် ရန်တပ်သားများ ခေါ်ယူစုဆောင်းပေးခဲ့ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတွင် ပါဝင်သော ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ပြည်နယ်တပ်မတော်များ မထားရှိကြသည်မှာ မှန်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်များက ထိုကာလအတွင်း အတွေ့အကြုံများကိုအကြောင်းပြု၍ ပြည်နယ်တပ်မတော်များထားရှိရန် ဖက်ဒရယ်စနစ် ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အစဉ်တစိုက် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤ ပြည်မနှင့်နယ်ခြား ခွဲခြားမှုမှပင် နိုင်ငံမှခွဲထွက်ရေးအယူအဆ ထွက်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်သည် အိန္ဒိယ၊ သီဟိုဠ်တို့နှင့် အဆင့်အတန်းတူ သီးခြား ဒိုမီနီယံ ခေါ် အုပ်ချုပ်ခံနိုင်ငံအဖြစ် လွတ်လပ်ရေး ယူမည်ဟူသော အဆိုကို ဗြိတိသျှကိုလိုနီခေတ်အတွင်းက ခေတ္တမျှ စဉ်းစားခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးတွင် လက်မခံဘဲပယ်ချခဲ့ပါသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ပင်လုံညီလာခံတွင် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်အချို့က မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှာပင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရယူ၍ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းရာတွင် ပါဝင်ရန် သဘောတူညီခဲ့ပါသည်။ သို့သော် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအခြေပြု ပြည်နယ်များမှာ ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့် ပိုမိုအားကောင်း၍ ပိုမိုတိုက်ရိုက်ထိတွေ့သောဆက်ဆံရေးရှိခဲ့ပြီး ဗမာလူမျိုး တစ်နိုင်ငံတည်းသားများနှင့်ဆက်ဆံရေး ပိုမိုအားနည်း၍ သူစိမ်းပြင်ပြင် မဟုတ်သည့်တိုင် အရင်းအချာအဆင့်သို့ မရောက်ရှိခဲ့သော သမိုင်းတစ်လျှောက်ရှိခဲ့သည့် မတူကွဲပြားသော ဆက်ဆံရေးများကြောင့် နိုင်ငံရေးအရ တစ်သားတည်း ပေါင်းစည်းနိုင်ရန် အခက်အခဲများနှင့် ဆက်လက်တွေ့ကြုံခဲ့ရပါသည်။

ဒုတိယအချက်မှာ ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်တွင် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အပိုင်းများပါရှိသော်လည်း ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ဆက်လက်ရယူထားမည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအများအပြား သတ်မှတ်ထားပြီး ဗြိတိသျှ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် နိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်း ဩဇာသက်ရောက်ခြင်း၊ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ မူအားဖြင့် ‘ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး၊ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေး’ ကို အားပေးမြှင့်တင်ရန် အာဏာများ ပေးအပ်ထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဗြိတိသျှ စီးပွားရေးနှင့် မဟာဗျူဟာ အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်လည်း ယင်းအာဏာများကို အသုံးပြုပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ဆက်လက်ရယူသည့် အာဏာများသည် ကာလရှည်လျားစွာ အရိပ်ထိုးလျက်ရှိပါသည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေတွင် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အာဏာနှင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်နိုင်သည့် အာဏာကဲ့သို့သော ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ထံ အပ်နှင်းထားသော အာဏာများသည် ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်တွင် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးမှူးထံ အပ်နှင်းထားသော အာဏာများနှင့် ထူးထူးခြားခြား ဆင်တူနေသည်မှာ တိုက်ဆိုင်မှုမဟုတ်ပါ။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လည်းကောင်း၊ ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်တွင်လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ဒီမိုကရက်တစ် နိုင်ငံရေးကို ပြည်တွင်းရေး၊ နိုင်ငံအတွင်း ပြည်သူလူထုဆိုင်ရာ အရေးအရာများအတွက်သာ ကန့်သတ်သတ်မှတ်လျက် ခွင့်ပြုပါသည်။ ကာကွယ်ရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် နိုင်ငံတော် စည်းလုံးညီညွတ်ရေးတို့အတွက် အရေးပါသော ကိစ္စရပ်များကိုမူ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ထိန်းချုပ်ခွင့်မပေးဘဲ ဖယ်ထုတ်ထားပါသည်။ ဗြိတိသျှအင်ပါယာသည် မိမိ၏ အရေးပါသော အကျိုးစီးပွားများကို မထိခိုက်သရွေ့ ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံရေးကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ခွင့်ပြုလိုသည့်နည်းတူ စစ်ဖက်သည်လည်း ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အသုံးပြု၍ အလားတူသတ်မှတ်ချက်ဖြင့် ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံရေးကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ခွင့်ပြုလိုသည့် ဆန္ဒရှိပါသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်ထံ အပ်နှင်းထားသော အာဏာများသည် ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်တွင် ဗြိတိသျှ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးထံ အပ်နှင်းထားသော အာဏာများနှင့် ထူးထူးခြားခြား ဆင်တူနေသည်မှာ တိုက်ဆိုင်မှု မဟုတ်ပါ။

သို့ဖြစ်၍ ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်က အမွေပေးခဲ့သည့် သက်ရောက်မှုများကို နားလည်သဘောပေါက်ခြင်းဖြင့် ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သားများ ရင်ဆိုင်ရသည့် အခြေခံပြဿနာကို ပိုမို၍ သိရှိနားလည်နိုင်ပါသည်။ ယင်းပြဿနာမှာ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုမရှိ၊ ဒီမို

ကရေနည်းကျ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းလည်း မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်၏ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှုမှ ကင်းလွတ်လျက် ဗမာလူမျိုးအများစုနေထိုင်သော မြေပြန့် ဒေသများတွင်သာမက ယခင်က နယ်ခြားဒေသများဖြစ်ခဲ့သော တိုင်းရင်းသား နယ်မြေဒေသများတွင်ပါ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထဝီနယ်မြေ တစ်ဝန်းလုံးတွင် လည်းကောင်း၊ ကာကွယ်ရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် နိုင်ငံခြားရေး မူဝါဒများဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ အပါအဝင် မူဝါဒနယ်ပယ်အားလုံးတွင်လည်းကောင်း၊ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးနိုင်သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တစ်ရပ် တည်ထောင်ရန် လိုအပ်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၂-၂ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ^၆

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရ ပြီးနောက် ပထမဆုံးပြဋ္ဌာန်းသော ဥပဒေဖြစ်ပါသည်။ ချို့ယွင်းချက်အချို့ ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း အားကောင်းသော ဒီမိုကရေစီ စံနမူနာတစ်ရပ် အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ကြုံတွေ့ ရသည့် အချို့သောမေးခွန်းများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် လက်တွေ့ကျသော စိတ်ကူးစိတ်သန်းများရယူနိုင်သည့် အရင်းအမြစ်တစ်ရပ်အဖြစ်လည်းကောင်း ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီ နည်းကျဖြစ် ကြောင်း ညွှန်ပြသည့် အကြောင်းနှစ်ချက်ရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ၁၉၃၅ ခုနှစ် ဘားမားအက်အရ ရွေးချယ်ဖွဲ့စည်းထားသော ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် အတည်ပြုခဲ့ခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ကနဦးကပင် ဒီမို ကရေစီနည်းကျ တရားနည်းလမ်းကျမှုရှိပါသည်။ ဒုတိယအချက်မှာ အခက်အခဲ များကြုံတွေ့ရပြီး နောက်ဆုံးတွင် ပျက်ပြားခဲ့ရသော်လည်း အစစ်အမှန် ဒီမို ကရေစီခေတ်ကိုဖော်ဆောင်ပေးခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြစ်ပါသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သည် မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက် ပထမဆုံးပြဋ္ဌာန်းသော ဥပဒေ ဖြစ်ပါသည်။

^၆ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည့်စုံစွာဖော်ပြထားသည့် စာအုပ် ကောင်းများ ရှိပါသည်။ ယင်းတို့အနက် အကောင်းဆုံးမှာ J. S. Furnivall (1960) နှင့် U Maung Maung (1959) တို့ဖြစ်ပြီး ယင်းစာအုပ်နှစ်အုပ်လုံးမှာ စစ်ဖက်အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပျက်ပြားမသွားမီ နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ထွက်ပေါ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဗြိတိသျှ) ပါလီမန်အစိုးရ ဝက်စ်မင်စ်တာပုံစံသည် ၂၀ ရာစု အလယ်ပိုင်းတွင် အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲ၍ ရင့်ကျက်လာပြီးသော ဥပမာတစ်ရပ်အဖြစ် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်၏အကြီးအကဲဖြစ်ပြီး အဆောင်အယောင် ရာထူးတာဝန်များ ထမ်းဆောင်ရပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးသူမှာ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးအဖွဲ့ဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်က ၎င်းတို့ကို လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအကြားမှ ရွေးချယ်ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် လွှတ်တော်ထံ နိုင်ငံရေးအရာတာဝန်ခံရပါသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ နိုင်ငံတော်၏ အဖွဲ့အစည်းများ စုဖွဲ့ပုံအတော်များမှာ အိန္ဒိယ၊ ပါကစ္စတန်၊ မလေးရှားနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကဲ့သို့သော ဒေသတွင်းမှ အခြားဝက်စ်မင်စ်တာပုံစံ (ဗြိတိသျှ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် လွန်စွာဆင်တူပြီး အချို့လုပ်ထုံးလုပ်နည်း စည်းမျဉ်းပိုင်းများတွင် သာလွန်ကောင်းမွန်သည် ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အဓိကအားဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော ဘက်မညီ (အချိုးမညီ) ဖက်ဒရယ်စုဖွဲ့ပုံကို အသုံးပြုလျက် ပင်လုံစာချုပ်ကို ဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းထားပါသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အဓိကအားဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော ဘက်မညီ (အချိုးမညီ) ဖက်ဒရယ်စုဖွဲ့ပုံကို အသုံးပြုလျက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အသီးသီးကို ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုချက်များနှင့် ကိုယ်တိုင်အုပ်ချုပ်နိုင်မှု စွမ်းဆောင်ရည်အလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အဆင့်အမျိုးမျိုး သတ်မှတ်ပေးခြင်းအားဖြင့် ပင်လုံစာချုပ်ကို ဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းထားပါသည်။ သို့သော် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ဖော်ဆောင်မည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ ပုံသဏ္ဍာန်မှာ အလွန်ထူးခြားပါသည်။

- ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ကျင့်သုံးခြင်း မဟုတ်ပါ။ ယခင်က မြန်မာပြည်မကိုပင် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဗမာလူမျိုးအများစုဖြစ်သော နယ်မြေဒေသများသည် တစ်ပြည်ထောင်နိုင်ငံအဖြစ် တည်ရှိပြီး ပြည်သူ့လွှတ်တော်က ၎င်းတို့အတွက် တိုက်ရိုက်ဥပဒေပြုပါသည်။ ဤပုံစံနှင့် အတိအကျမတူညီသော်လည်း သိသိသာသာဆင်တူသည့် ပုံစံမှာ ထိုစဉ်က ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံကြီးများအနက် ယူကေ (ဗြိတိန်) တစ်နိုင်ငံတည်းသာ ရှိပါသည်။ ယူကေတွင် မြောက်အိုင်ယာလန်၌ အာဏာခွဲဝေပေးထားသောပါလီမန်ရှိပြီး ယူကေ၏ အခြားပြည်နယ်များတွင် ပါလီမန် မရှိပါ။

- အထူးကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော နယ်မြေဒေသများသည်လည်း တန်းတူညီမျှ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် မရရှိပါ။ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ကရင်နီပြည်နယ် (၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် ကယားပြည်နယ် ဖြစ်လာသည်) တို့မှာ ပြည်နယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အပြည့်အဝရရှိပါသည်။ ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် ကရင်ပြည်နယ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း မပြုမီ ကော်သူလေးဒေသမှာ ‘အထူးဒေသ’အဖြစ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အဆင့်လျော့နည်း၍ ရရှိပါသည်။ ချင်းလူမျိုးများမှာ ‘ချင်းဝိသေသတိုင်း’ အဖြစ် ကန့်သတ်ချက်ပိုမိုများပြားသော အုပ်ချုပ်စီမံမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိပြီး ချင်းပြည်နယ် မရရှိသေးပါ။
- သီးခြားရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပြည်နယ်လွှတ်တော်များ မရှိပါ။ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အထက်အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ ပြည်နယ်ကို ကိုယ်စားပြုသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ပြည်နယ်ကောင်စီ သို့မဟုတ် လွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းရပါသည်။
- ပြည်နယ်အစိုးရ ခေါင်းဆောင်များသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့တွင် ပါဝင်ပါသည်။ သို့ဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်၏ အကြီးအကဲသည် ရှမ်းပြည်နယ် ဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးအမည်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဝန်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူ ကချင်ပြည်နယ်၏ အကြီးအကဲသည် ကချင်ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး အမည်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဝန်ကြီးဖြစ်ပါသည်။ ကရင်ရေးရာဝန်ကြီး၊ ချင်းရေးရာဝန်ကြီးများလည်း ရှိပါသည်။

ဤထူးခြားသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ပုံစံမှာ အာဏာရ ဖဆပလ က နိုင်ငံရေးတွင် လွှမ်းမိုးထားနိုင်သရွေ့ အသင့်အတင့်အဆင်ပြေခဲ့ပါသည်။ သဘောကွဲလွဲမှုများကို ပါတီအတွင်းစေ့စပ်ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး ပြည်နယ်ကောင်စီနှင့် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ် နှစ်ဘက်လုံးက အယုံအကြည်ရှိသည့် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရများကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖဆပလ နှစ်ခြမ်းကွဲပြီးနောက် ဤပုံစံအတိုင်း လုံးဝဆက်လက်ဆောင်ရွက်၍ မရနိုင်တော့ပါ (Maung Maung 1959)။ ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံရသည့် ပါတီစုံနိုင်ငံရေးနှင့် လုံးဝမသင့်တော်သော အစီအမံဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ပြည်နယ်ကောင်စီတွင် အများစုဖြစ်သောပါတီနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အများစုဖြစ်သောပါတီတို့ မတူညီသော

ဤထူးခြားသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ပုံစံမှာ ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံရသည့် ပါတီစုံနိုင်ငံရေးနှင့် လုံးဝမသင့်တော်သော အစီအမံဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အခါ ဝန်ကြီးချုပ်သည် အခြားပါတီမှ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ပြည်နယ်ဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ရပါသည်။ ဝက်စ်မင်စ်တာ (ဗြိတိသျှ) စနစ်တွင် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော စုစည်းညီညွတ်မှုနှင့် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်မှု ပျက်ပြားသွားပြီး အာဏာရ ပါတီက တာဝန်သိစွာ အစိုးရဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်သည့် ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ ထုံးတမ်းစဉ်လာများ ကစဉ်ကလျား ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြားအတွေ့ရနည်းပြီး ထူးခြားသော သွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ရပ်မှာ (အခန်း ၁၀ တွင်) ရှမ်းနှင့် ကရင်နီ(ကယား) ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံမှခွဲထွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိကြောင်း ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤအခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးလိုပါက သတ်မှတ်ချက်အချို့နှင့် ကိုက်ညီရပါမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပြီး ပထမဆယ်နှစ်အတွင်း ခွဲထွက်ခွင့်ကို မကျင့်သုံးနိုင်ပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်ကောင်စီက သုံးပုံနှစ်ပုံ မဲအများစုဖြင့် ခွဲထွက်လိုကြောင်း အတည်ပြုပေးရပါမည်။ ထို့နောက် ‘ပြည်သူတို့၏ ဆန္ဒအမှန်ကိုသိနိုင်ရန်’ ပြည်နယ်အတွင်း လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ပြုလုပ်ရပါမည် (ပုဒ်မ ၂၀၄)။ ထို့အပြင် ‘ခွဲထွက်နိုင်သော အခွင့်အရေးအသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စအားလုံးကို’ ဥပဒေနှင့်အညီသာလျှင် ဆောင်ရွက်ရပါမည် (ပုဒ်မ ၂၀၆)။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် သဘောတရားအားဖြင့် ဗဟိုအစိုးရကို လူထုဆန္ဒခံယူသည့်လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ဩဇာသက်ရောက်လျက် နိုင်ငံမှလွယ်လင့်တကူ မခွဲထွက်နိုင်စေရေး လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် နယ်ပယ်အတိုင်းအတာ ကျယ်ပြန့်စွာ ပေးအပ်ထားပါသည်။ ဥပမာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် ရာခိုင်နှုန်းများစွာ ပိုမိုသောအများစုမဲရရှိပါက နိုင်ငံမှခွဲထွက်ခြင်းမပြုနိုင်ဟု ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုနိုင်ရန် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို တားမြစ်သည့် အတိအလင်းပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုး ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မပါရှိပါ။ သို့ရာတွင် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အဓိပ္ပာယ်ဆွဲဆန် ဖွင့်ဆိုနိုင်ခြင်း ရှိမရှိ စမ်းသပ်သည့် ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်များ မပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါ။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ နိုင်ငံမှ ခွဲထွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များကြောင့် ပြည်သူလူထုအကြား အမြင်မတူ ကွဲပြားမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို

အဓိက လိုလားသူများအတွက် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စံနမူနာ တစ်ရပ်အဖြစ် လက်ခံမှုရရှိခဲ့ပြီး ‘ပင်လုံစိတ်ဓာတ်’ ကို အမှန်တကယ် ဖော်ဆောင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်အဖြစ် မြန်မာ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှု တစ်လျှောက်တွင် အမြင့်ဆုံးအဖြစ် ဆက်လက်ကိုယ်စားပြုလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရေး စိုးရိမ်ပူပန်သူများကမူ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြဿနာများကို အမွေပေးခဲ့သည်ဟု ရှုမြင်ကြပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရကို အားနည်းစေလျက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် နယ်မြေတည်တံ့ခိုင်မြဲမှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းမထားနိုင်ဘဲ စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှုအောက်သို့ သက်ဆင်းကျရောက်စေသည်ဟု ယူဆကြပါသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြား ထူးခြားသော သွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံရေးအယူဝါဒ အခြေခံကို အခိုင်အမာထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကွန်မြူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မဟုတ်သော်လည်း မဟတ္တမဂန္ဓီ၏ လယ်ယာဝါဒ အယူအဆများနှင့် ရောထွေးယှက်တင်ဖြစ်နေပါသည်။ ဥပမာ အလုပ်သမား လယ်သမားများဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အခန်းတွင် လယ်ယာမြေပြည်သူပိုင်သိမ်းရေး ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ လူမှုပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကိုလိုလားသော (progressive ဖြစ်သည့်) လိုက်နာရန်လမ်းညွှန်မှုများ (Directive Principles) ကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားရာ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် အမိန့်ပေးကွပ်ကဲသည့် စီးပွားရေးစနစ် (command economy) ကိုသာ ကျင့်သုံးရန် အလွန်အမင်း ကန့်သတ်ရာရောက်သည်ဟု မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ထင်မြင်ယူဆဖွယ်ရာရှိပါသည်။

၂-၃ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်သူများသည် ၁၉၆၀ ပြည့် အစောပိုင်းနှစ်များတွင် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းခဲ့ပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမရှိဘဲ အုပ်ချုပ်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ စစ်ဖက်အာဏာရှင်အစိုးရက ပါတီဖွဲ့စည်းလျက် ပါတီအာဏာရှင်အစိုးရအဖြစ် ကူးပြောင်းပြီး စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှု အဖွဲ့အစည်းစနစ်များ တည်ထောင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းဟု ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၁၉၇၄

၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ စစ်ဖက်အာဏာရှင်အစိုးရက ပါတီဖွဲ့စည်းလျက် ပါတီအာဏာရှင်အစိုးရအဖြစ်ကူးပြောင်းပြီး စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှု အဖွဲ့အစည်းစနစ်များ တည်ထောင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းဟု ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။

ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဘက်ပေါင်းစုံတွင် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အထက်အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိပြီး ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ စနစ်ဖြစ်သော်လည်း ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွှတ်တော် တစ်ရပ်သာရှိပြီး တစ်ပါတီစနစ်ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် ဗြိတိသျှ ဝက်စ်မင်စ်တာပုံစံ ပါလီမန်စနစ်ကို မြန်မာနိုင်ငံပကတိ အခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီအောင်ကျင့်သုံးရန် ကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်ပြီး ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာမူ စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလက ကွန်မြူနစ်အုပ်စုအတွင်း အများအပြား ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးကြသည့် ဆိုဗီယက်/ယူဂိုဆလပ်ပုံစံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဆီလျော်အောင် ပြုပြင်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်သစ် သုံးပြည်နယ်၊ တိုင်း အသစ်တစ်တိုင်း ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ပြည်နယ်အဆင့် စုဖွဲ့ပုံကို စံသတ်မှတ်လျက် ရှင်းလင်းစွာပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းများ တရားဝင်တန်းတူ ညီမျှမှုရှိစေရေး အယူအဆကိုလည်း ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ပြည်နယ် ၇ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်း ၇ တိုင်း ခွဲခြားသတ်မှတ်ပုံမှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့်တူညီပြီး အမည်အခေါ်အဝေါ်မျှသာ ကွာခြားပါသည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းခဲ့ပါသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်ကစ၍ အာဏာကို စွဲကိုင်ထား သော စစ်ဖက်အကြီးအကဲဟောင်း ဦးနေဝင်းကို စစ်အစိုးရက ဖြုတ်ချခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုကောင်စီကို တည်ထောင်လျက် နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီဟု အမည်ပြောင်းခဲ့ပါ သည်။ ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ် တည်ထောင်နိုင်ရန် ဆောင် ရွက်နေသည်ဟု စစ်ဖက်က ဆိုခဲ့ပါသည်။ ဥပဒေစည်းမျဉ်းလွတ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမရှိဘဲ တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုကင်းမဲ့သည့် အုပ်ချုပ်မှု နောက်ထပ် နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီးနောက် စစ်ဖက်သည် စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမို ကရေစီအမည်ဖြင့် မိမိတို့၏ရှုမြင်ပုံကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ် အသွင်ယူထားသော စနစ်တစ်ရပ်ကို စိတ်တိုင်းကျ ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။

၂-၄ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

စစ်ဖက်သည် အာဏာကိုဆုပ်ကိုင်ထားရာမှ တစ်ဆင့်ချင်း တစ်စိတ် တစ်ဒေသ ဆုတ်ခွာလျက် မူဝါဒ အဓိကအပိုင်းကဏ္ဍများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဗီတို အာဏာနှင့် ဩဇာသက်ရောက်မှုအများအပြားကို ဆက်လက်ရယူထားစဉ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ရွေးကောက်ခံအရပ်သားအစိုးရထံ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရေး မဟာဗျူဟာ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို သွတ်သွင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။^၇ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကသွင်ပြင် လက္ခဏာများမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အထက်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများအနက် ၂၅% နှင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများအနက် ၂၅% ကို စစ်ဖက်မှ ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် သီးသန့်ထားရှိပါသည်။ အထက် တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဤသို့ သီးသန့်ထားရှိခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များကို စစ်ဖက်အနေဖြင့် ပယ်ချနိုင်သည့် ဗီတိုရရှိပြီး နောက်ပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပြောင်းအလဲ တစ်စုံ တစ်ရာ ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက ပြောင်းလဲမည့် နှုန်းနှင့် ပြောင်းလဲလိုသည့် ဦးတည်ချက်တို့ကို စိတ်တိုင်းကျထိန်းချုပ်နိုင်ပါသည်။
- သမ္မတနှင့် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် အခန်းကဏ္ဍများ ခွဲခြားထားပြီး ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသည် အစိုးရနှင့် ဆက်ဆံရေး တွင် ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ခွင့် အများအပြားရှိပါသည်။
- အဓိကအာဏာရှိသည့် ဝန်ကြီးဌာနများ (ဥပမာ ကာကွယ်ရေး၊ ပြည်ထဲရေးနှင့် နယ်စပ်ရေးရာ) ၏ ဝန်ကြီးများကို ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်က ခန့်အပ်ပါသည်။ အနှစ်သာရအားဖြင့် ယင်းဝန်ကြီးဌာန များကို စစ်ဖက်၏တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ထားရှိရာရောက် ပါသည်။ အစိုးရယန္တရား၏ ကျောရိုးအဖြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များပြား

စစ်ဖက်သည် အာဏာကို ဆုပ်ကိုင် ထားရာမှ တစ်ဆင့်ချင်း တစ်စိတ် တစ်ဒေသ ဆုတ်ခွာလျက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ရွေးကောက်ခံ အရပ်သားအစိုးရထံ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရေး မဟာဗျူဟာ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို သွတ်သွင်း ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုရန် စစ်ဖက်သည် တစ်နိုင်ငံလုံး လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီနည်းကျ မဲပေးခြင်းမဟုတ်ကြောင်း အများပင် သိရှိကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကနဦး ဒီမိုကရေစီ နည်းကျ တရားနည်းလမ်းကျမှု (democratic legitimacy) မရှိပါ။

သော အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန အောက်တွင်ရှိပြီး စစ်ဖက်၏ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ပါဝင်ပါသည်။

- သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတနှစ်ဦးကို ရွေးချယ်သည့် စနစ်မှာ စစ်ဖက်မှ တစ်ဦးအမြဲတစေ ပါဝင်စေမည့် စနစ်ဖြစ်ပါသည်။
- ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များကို အကန့်အသတ်ဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးအပ်ထားပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်များကို ဗဟိုမှ ခန့်အပ်သည့် 'ပြည်ထောင်စုစနစ်'ကို ချမှတ် ပါသည်။
- အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြည့်စုံမှုမရှိဘဲ အခွင့်အရေးကန့်သတ်ချက် များကို လွတ်လပ်ကျယ်ပြန့်စွာ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာစေရေး အစီအမံများ အားနည်းသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ ရှည်လျားပြီး ကိုရိုကားယားနိုင်သော၊ ရှုပ်ထွေးပြီး အချို့နေရာများတွင် ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ စုပေါင်းစပ်ပေါင်း ဒီမိုကရေစီ တစ်ပိုင်း နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်းများ စုဖွဲ့ပုံကြောင့်လည်းကောင်း၊ အခြား အကြောင်းများကြောင့်လည်းကောင်း ရှည်လျားပြီး ကိုရိုကားယားနိုင်သော၊ ရှုပ်ထွေးပြီး အချို့နေရာများတွင် ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖြစ်ပါသည်။ အယူအဆပိုင်းနှင့် နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်း များ စီစဉ်ဖွဲ့စည်းပုံတို့တွင် မျက်မှောက်ခေတ် နိုင်ငံတကာ ဒီမိုကရေစီ စံနှုန်း များနှင့် မညီညွတ်သည့်အပြင် ရေးသားပြုစုပုံအပိုင်းတွင်လည်း မရှင်းလင်း ခြင်း၊ မတိကျခြင်း၊ မပြည့်စုံခြင်း၊ စုစည်းညီညွတ်မှုမရှိခြင်းတို့ကြောင့် နက်ရှိုင်း သော ချို့ယွင်းချက်များ ရှိနေပါသည်။ ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြင်ဆင်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော်လည်း အပြောင်းအလဲ အများအပြားမပြုလုပ်ဘဲ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးနိုင်သည့် အပြည့်အဝ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဖော် ဆောင်နိုင်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲနိုင်ရန် အလွန် ခက်ခဲပါမည်။ ယင်းသို့သောအပြောင်းအလဲများပြုလုပ်ရန် စစ်ဖက်မှ နိုင်ငံရေးဆန္ဒ သိသာထင်ရှားစွာ မပြောင်းလဲဘဲ ဖြစ်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ယခု အခါ ယင်းသို့သော နိုင်ငံရေးဆန္ဒ ပြောင်းလဲမှုမရှိသည်မှာ ရှင်းလင်းသိသာ ပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆန္ဒပြောင်းလဲရမည့်အစား စစ်ဖက်သည် အစမ်းသဘော အကူးအပြောင်းပြုလုပ်စဉ် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒီမိုကရေစီပွင့်လင်းမှုနှင့် လူ့ အဖွဲ့အစည်း အသွင်ပြောင်းလဲမှု လမ်းကြောင်းအတိုင်း ဆက်လက်မဖြစ်ပွား

စေရေး ရပ်တန့်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ထားရှိပါသည်။ စစ်ဖက်သည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဒီမိုကရေစီအကူးအပြောင်း စတင်ပြုလုပ်ခြင်းဟု မရှုမြင်ဘဲ မိမိတို့ ဇာတ်ညွှန်းရေးသားစီစဉ်ရိုက်ကူးသည့် အကူးအပြောင်း တစ်ရပ် အဆုံးသတ်ခြင်းဟု ရှုမြင်ပါသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် NLD က တစ်ကြိမ်ထပ်မံ၍ တောင်ပြိုကမ်းပြိုအနိုင်ရပြန်သည်ကိုကြည့်၍ မိမိတို့ ခွင့်ပြုခဲ့သော ပွင့်လင်းကာလ အရှိန်အဟုန်မြင့်တက်လာပြီး ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်း ပြုနိုင်တော့မည်မဟုတ်ကြောင်း ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်လာသော စစ်ဖက်သည် ပြန်လည်၍ အထက်စီးရရှိရန် လုပ်ဆောင်လာပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စစ်ဖက်သည် ပြည်သူလူထုကို လျှော့တွက်၍ လုပ်ဆောင်လာသောအခါ မြန်မာပြည်သူလူထုသည် ဆယ်စုနှစ်တစ်စုကြာ လွတ်လပ်ခွင့် ပိုမိုရရှိခဲ့ပြီးနောက် သန္နိဋ္ဌာန်ခိုင်မာစွာဖြင့် စစ်ဖက်အုပ်စိုးမှုကို အပြီးအပြတ် ဖယ်ရှားရှင်းလင်းရန် အုံကြွလာခဲ့ပါသည်။

၂-၅ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်များ၏ လမ်းကြောင်းကို ဆန်းစစ်ခြင်း

သမိုင်းဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်များ၏ ဩဇာသက်ရောက်မှုကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ပြုစုရေးသားထားခြင်း မှာ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း သိမြင်နားလည်ရေး အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲကြီးများ ရုတ်တရက် ဖြစ်ပွားသည့်တိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်သည် ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟောင်းများနှင့် ဆင်တူလေ့ရှိပါသည် (Elkins, Ginsburg and Melton 2009)။ ယင်းသို့ ဆင်တူခြင်းမှာ အဓိက အကြောင်းနှစ်ရပ်ရှိပါသည်။ ပထမအကြောင်းမှာ ‘path dependency’ ခေါ် ‘လမ်းအိုလိုက်ခြင်း’ ဖြစ်ပြီး မဖြစ်မနေပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သည်များကို ပြောင်းလဲလျက် ကျန်ရှိသည်များကို မပြောင်းမလဲဘဲ ထားရှိခြင်းကို သဘာဝအကျဆုံး ဖြေရှင်းချက်ဟု ထင်မြင်ယူဆခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လမ်းအိုလိုက်ခြင်းကြောင့် အရွေ့တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာရန် လေးကန်မှု (inertia) ရှိသော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် လွယ်ကူရိုးရှင်းပြီး စဉ်းစားရမည့် အပြောင်းအလဲ အကြောင်းအချက်များကို လျှော့ချနိုင်ခြင်းကြောင့် သဘောတူညီမှုရရှိရန် ပိုမိုလွယ်ကူပါ

နိုင်ငံအများအပြားတွင် နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲကြီးများ ရုတ်တရက် ဖြစ်ပွားသည့်တိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်သည် ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟောင်းများနှင့် ဆင်တူလေ့ ရှိပါသည်။

သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ အများလက်ခံ ထားသော ဝေါဟာရများ၊ အယူဝါဒများနှင့် စဉ်းစားတွေးတောပုံ ဖြစ်စဉ်များ ကိုအသုံးပြုခြင်းဖြင့် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေ ပတ်ဝန်းကျင်/ယဉ်ကျေးမှု အတွင်း တည်ရှိသည်ဟူသော အချက်နှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသည်။

လမ်းအိုလိုက်ရာတွင် လမ်းအိုသည် ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်မှုအတွင်း အတွေ့အကြုံများ သို့မဟုတ် ပြည်ပဩဇာသက်ရောက်မှုများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ အိန္ဒိယ၊ မလေးရှားနှင့် ပါကစ္စတန်တို့သည် သမိုင်းဖြစ်စဉ်အတွင်း ဗြိတိသျှ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ထိတွေ့မှုရှိခဲ့ပြီး ၎င်းနိုင်ငံများ၏ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သောစနစ်များမှာ (ဗြိတိသျှ) ဝက်စ်မင်စ်တာ ပုံစံကိုယူ၍ တည်ထောင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် ပါကစ္စတန်သည် အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်သည့် သမ္မတဦးဆောင်သောစနစ်များကို စမ်းသပ်အသုံးပြုခဲ့သေးသော်လည်း ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သောစနစ်များဖြင့် ဒီမိုကရေစီကို ပြန်လည်ကျင့်သုံး လာကြပါသည်။ တောင်အာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှရှိ အခြားနိုင်ငံများတွင် ပြည်ပဩဇာသက်ရောက်မှုအခြားပုံစံများကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ လာအိုနှင့် ဗီယက်နမ်တို့မှာ သမိုင်းတစ်လျှောက် ကွန်မြူနစ်ဩဇာသက်ရောက်မှုရှိခဲ့ပြီး ၎င်းနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှာ ၁၉၇၆ ခုနှစ် ဆိုဗီယက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြေခံလျက် ရေးဆွဲထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၁၉၄၇ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို အထက်တွင် အကျဉ်းမျှ လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့ရာ၌ ယင်းဆန့်ကျင်ဘက် ဩဇာသက်ရောက်မှု နှစ်မျိုးလုံးကို တွေ့မြင်ရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သမိုင်းကြောင်းမှာ ကြည်လင်ခြင်းမရှိ နောက်ကျသော ရွံ့ရေကဲ့သို့ ထိုးထွင်းသိမြင်ရန် အလွန်ခက်ခဲပါသည်။ စဉ်ဆက်မပြတ် ကျင့်သုံးခဲ့သည့် အစဉ်အလာတစ်ရပ်အပေါ် ဆက်လက်တည်ဆောက်နိုင်ခြင်း မရှိဘဲ သမိုင်းတစ်လျှောက် ရှိခဲ့သည့် အပိုင်းအစများကို ပြန်လည်စုစည်းရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်များမှ ထွက်ပေါ်လာသော သဘောတူညီချက်များကို ဥပဒေပုံစံဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် စဉ်ဆက်မပြတ်မှုကို ထိန်းသိမ်းထား လေ့ရှိသည့် ဒုတိယအကြောင်းမှာ နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်များမှ ထွက်ပေါ်လာ သော သဘောတူညီချက်များကို ဥပဒေပုံစံဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းဖြေရှင်းချက်များတွင် ပါဝင်

သည့် သတ်မှတ်ချက်များမှာ နိုင်ငံ၏ အခြေခံယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး လိုအပ်ချက်များ၊ လူဦးရေဆိုင်ရာ အခြေအနေများ၊ ပထဝီနယ်မြေနှင့် မဟာဗျူဟာ အခြေအနေများအရ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်ကာလများ ပြောင်းလဲသွားသော်လည်း ယင်းလိုအပ်ချက်များနှင့် အခြေအနေများမှာ မပြောင်းမလဲ ဆက်လက်တည်မြဲနေလေ့ ရှိပါသည်။ လူမျိုးတစ်မျိုးတည်း ရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းငယ်များမှာ လူမျိုးစုံရှုပ်ထွေးသော လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး များနှင့် လိုအပ်ချက်များမတူညီနိုင်ပါ။ ထိုပကတိအခြေအနေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အသီးသီးတွင် အစဉ်အဆက် ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်နေမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအကြောင်းကြောင့် သမ္မတဦးဆောင်သော စနစ်မှ ဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သော စနစ်သို့ပြောင်းလဲခြင်း သို့မဟုတ် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်မှ ဖက်ဒရယ်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းကဲ့သို့သော မက်ခရို ခေါ် လွှမ်းခြုံသော အဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပြောင်းအလဲများနည်းပါးပြီး တွေ့ရခဲခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့သမိုင်းဖြစ်စဉ်များကို သိရှိနားလည်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့လူထု သိရှိပြီး ဖြစ်၍ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သောကြောင့် အများလက်ခံမှုရှိပြီး လက်တွေ့ကျင့်သုံး နိုင်သော ‘ရှင်သန်’ နိုင်မည့် အလားအလာ ကောင်းမွန်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ အပြောင်းအလဲ အမျိုးအစားများကို မရှင်သန်နိုင်မည့် အမျိုးအစား များမှ ခွဲထုတ်ရွေးချယ်နိုင်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအတွက် လမ်းညွှန် အဖြစ် အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှု/ ပတ်ဝန်းကျင် (political culture) မှာ နိုင်ငံအင်စတီကျူးရှင်းများထက် ပိုမို၍ ‘မူရင်းစွဲအတိုင်းသာရှိလိုခြင်း’၊ ပြောင်းလဲရခက်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲရန်အခွင့် အလမ်း နည်းပါးခြင်း ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ အချိုးကျကိုယ်စားပြု (PR) စနစ်၊ ပါတီစုံနိုင်ငံရေး၊ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ၊ စဉ်ဆက်မပြတ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးလျက် အပြန်အလှန် လိုက်လျောဖြေရှင်းခြင်းတို့အပေါ် အခြေပြုသည့် ဒတ်ချ်ပုံစံ ဒီမိုကရေစီမှာ အလွန်ကောင်းမွန် ပါသည် (Lijphart 1999)။

သို့ရာတွင် ယင်းသို့သောစနစ်ကို ကျင့်သုံးဖူးသည့် သမိုင်းကြောင်းလည်း မရှိ၊ နိုင်ငံရေး ပတ်ဝန်းကျင်/ ယဉ်ကျေးမှုမှာ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူသဖွယ် ဆက်ဆံကြပြီး စဉ်ဆက်မပြတ် အပြန်အလှန် လိုက်လျောဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း အစဉ်အလာ မရှိသည့်အပြင် ရွေးကောက်ပွဲများမှာ

မဲအများဆုံးရသူကို ရွေးချယ်ပြီး နိုင်ငံရေးတွင်လည်း နိုင်သူအကုန်ယူသည့် ဓလေ့နှင့် ကျင့်သားရနေသော နိုင်ငံတွင် ယင်းသို့သောစနစ်ကို ကျင့်သုံးမည် ဆိုပါက အခက်အခဲများစွာ ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ပကတိ အခြေ အနေတွင် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သားများက နှစ်ချီကြာသော ခုခံတွန်းလှန်မှု များပြုလုပ်ပြီး လူထုကို တပ်လှန်နှိုးဆော်ခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံမှာ နိုင်ငံရေး ပတ်ဝန်းကျင်/ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်သည့် လုပ်ငန်း စဉ်အပေါ် များစွာသက်ရောက်မှုရှိနေပြီဖြစ်လေရာ ဒီမိုကရေစီ ဘက်တော် သား ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲရာတွင် အထူးသဖြင့် မကြာသေးမီ အတိတ်ကာလနှင့် လုံးလုံးလျားလျား အဆက်ဖြတ်ရန် အလိုရှိကြပါသည်။ သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ အခြေခံမှစ၍ အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ရာတွင်ပင် အတိတ်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များ၏ အချို့သောအပိုင်းများကို ပြန်လည်ပြုပြင် အသုံးပြုခြင်း၊ ပြန်လည် ကျင့်သုံးခြင်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အကျိုးရှိနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ ထိန်းချုပ်သည့် နယ်မြေများနှင့် ၎င်းတို့၏အဖွဲ့အစည်း (institution) များ တည်ရှိနေခြင်းနှင့် အကျိုးဝင်ပါသည်။ ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူဘောင်များတွင် ယင်းတို့ကို လျစ်လျူရှုထားသော်လည်း ယခု အခါဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်အသစ်တွင် ၎င်းတို့၏အဆင့်အတန်းမှာ နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး တရားဝင်အစိတ်အပိုင်းများအဖြစ် ချဉ်းကပ်ပုံပြောင်းလဲ လာနိုင်ပါသည်။

အခြေခံမှစ၍ အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ရာတွင်ပင် အတိတ်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ အချို့သော အပိုင်းများကို ပြန်လည်ပြုပြင် အသုံးပြုခြင်း၊ ပြန်လည်ကျင့်သုံး ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အကျိုးရှိနိုင် ပါသည်။

၂-၆ မည်သည်တို့ကို မစွန့်ပစ်ဘဲ ဆက်လက်အသုံးပြုနိုင်ပါ မည်နည်း။

သမိုင်းတစ်လျှောက်ရှိခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အထူး သဖြင့် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီခေတ်၏ပြယုဂ် ကိုယ်စားပြုသကေတီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများဖြစ်ပါက စိတ်ဓာတ်တက်ကြွဖွယ် အရင်းအမြစ်တစ်ရပ်ဖြစ် နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ၁၉၆၄ ခုနှစ် အာဖဂန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၈၅၃ ခုနှစ် အာဂျင်တီးနား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၂၂ ခုနှစ် လတ်ဗီယာဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၇၉၁ ခုနှစ် ပိုလန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၅၀ ခုနှစ်

ဆီးရီးယား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့မှာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် အောင်မြင်မှုရရှိပြီး သက်ဆိုင်ရာ ခေတ်ကာလအတွက် လစ်ဘရယ် ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခံရပါသည်။ ယင်းတို့ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများမှာ အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်မှုအောက်သို့ ရောက်ရှိနေသည့်ကာလများ၊ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ကျရှုံးနေသည့်ကာလများ သို့မဟုတ် ပြည်ပကျူးကျော်မှုခံရသည့် ကာလများတွင်ပင် ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လည်ရှင်သန်လာရေး မျှော်လင့်ချက်များ ဆက်လက်ရှင်သန်ခဲ့ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းများ သို့မဟုတ် အချိန်ကာလ အနည်းငယ်သာ အတည်ဖြစ်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည်ပင် ဤသို့ စိတ်ဓာတ်တက်ကြွစေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိပါသည်။ ဥပမာ ၁၈၁၂ ခုနှစ် စပိန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသော်လည်း စစ်မှန်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမျှော်မှန်းချက်များ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ဟု ကျယ်ပြန့်စွာရှုမြင်ခြင်းခံရပါသည်။ လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံ အတော်များများတွင် ဩဇာသက်ရောက်မှုများပြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြစ်ပြီး စပိန်နိုင်ငံရှိ လစ်ဘရယ်ဝါဒီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားများကို စိတ်ဓာတ်ခွန်အား ပေးစွမ်းနိုင်ခဲ့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ‘ခေတ်ကောင်းကိုပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်’ စံနမူနာပြု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ကနဦးတွင် ပြန်လည်ကျင့်သုံးပြီး ပြောင်းလဲလာသော အခြေအနေများနှင့် လိုအပ်ချက်များကိုထင်ဟပ်လျက် နောက်ပိုင်းတွင် လိုအပ်သလို ပြင်ဆင်ခြင်းများ ရှိပါသည်။ ဥပမာ လတ်ဗီယာတွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ်က လည်းကောင်း၊ အာဂျင်တီးနားတွင် ၁၉၈၃ ခုနှစ်ကလည်းကောင်း ကယ်ကထ အနည်းဆုံးဖြင့် ဒီမိုကရေစီကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် စံနမူနာပြု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ပြန်လည်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းများ သို့မဟုတ် အချိန်ကာလ အနည်းငယ်သာ အတည်ဖြစ်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည်ပင် ဤသို့ စိတ်ဓာတ်တက်ကြွစေနိုင်သည့် စွမ်းအား ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသူများအတွက် စံနမူနာအဖြစ် မျှော်လင့်ချက်အလင်းရောင်ပေးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် နောက်ဆုံးတွင် အောင်မြင်မှုမရရှိခဲ့ခြင်း၊ အောင်မြင်မှုမရရှိသည့် အကြောင်းများအနက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲပုံ အားနည်းမှုလည်း အပါအဝင်ဖြစ်နေခြင်း၊ စံနမူနာပြုဖြစ်သည့်တိုင် ကွဲပြားမှု လွန်စွာဖြစ်စေခြင်း စသည့်အကြောင်းများကြောင့် ချို့ယွင်းချက်ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသာ ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲစေမည့် ခွဲထွက်ရေးကို ခွင့်ပြုထားသည့် ‘ခွဲထွက်ဖွဲ့စည်းပုံ’ အဖြစ် အခြေခံအားဖြင့် ရှုမြင်မှု ရှိနေသေးသရွေ့ ချီးမွမ်းထောမနာပြုသူကပြု၍ ခါးခါးသီးသီး ဆန့်ကျင်သူက ဆန့်ကျင်နေမည်သာဖြစ်ပါသည်။ အခွန်ရှည် တည်တံ့မည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်မှာ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ အပြန် အလှန်လိုက်လျော ဖြေရှင်းခြင်းအပေါ် အခြေခံရမည်ဖြစ်လေရာ အခွန်ရှည် တည်တံ့မည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ် တည်ဆောက်ရေး အခြေခံကို မပေးစွမ်းနိုင်ပါ။ အလားတူ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင် နေသည့် လက်ဝဲနိုင်ငံရေးအယူဝါဒမှာလည်း သဘောကျနှစ်ခြိုက်သူရှိသကဲ့သို့ မလိုလား မနှစ်သက်သူများ ရှိပါမည်။ မလိုလား မနှစ်သက်သူများတွင် ပြည်တွင်းရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် အသိုက်အဝန်းများ၊ နိုင်ငံတကာမှ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံသူများ ပါဝင်ပါမည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည် ကျင့်သုံးရန် အတိတ်ကအကြံပြုချက်အချို့ ရှိခဲ့သော်လည်း ယင်းသို့ပြန်လည် ကျင့်သုံးရန်မှာ အထက်ပါအကြောင်းများကြောင့် ရွေးချယ်နိုင်သည့် နည်းလမ်း တစ်ရပ်မဟုတ်ပါ။ စင်စစ် လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှု များတွင်လည်း ယင်းသို့သော အကြံပြုချက်များမှ ကျော်လွန်ပြီး ဆက်လက် တိုးတက် ဆွေးနွေးနေပြီဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဖြစ်စဉ် နာရီလက်တံကို ပြောင်းပြန်လှည့်၍ ခေတ်ဟောင်းသို့ ပြန် သွားရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။

သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟောင်းများကို အပိုင်း လိုက် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် လက်ရှိ ပြဿနာများအတွက် အဖြေရှာနိုင် သည်များလည်း ရှိပါမည်။ အောက်တွင် ဆွေးနွေးထားသကဲ့သို့ FCDD- UNFC (2016) မူကြမ်းနှင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (FDC) တို့၏ လစ်ဟာချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပါပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ကို ကူးယူအသုံးပြုခြင်း၊ လိုက်လျောညီထွေ ပြုပြင်အသုံး ပြုခြင်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ရန် ဖြစ်နိုင် ပါက အားသာချက် နှစ်ရပ်ရှိပါမည်။ ပထမအချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရာတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက်အားလုံးကို အစမှစတင်၍ ဒီဇိုင်းစီစဉ်ရေးဆွဲရန် မလိုအပ်တော့သည့်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသည့် လုပ်ငန်းမှာ ပိုမိုလွယ်ကူနိုင်ပါသည်။ ဒုတိယအချက်မှာ စမ်းသပ်အသုံးပြု အစစ်ဆေးခံပြီး သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ယူငင်သုံးစွဲနိုင်မည်ဖြစ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ပျက်ပြားခဲ့ရသည့် ပြဿနာဖြစ်စေသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှတစ်ပါး အခြား ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်မှု ရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ထူးခြားမှုကင်းမဲ့သော သာမန်ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြစ်သည့် လွှတ်တော်ဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၊ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ဖြုတ်ချခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၊ လွှတ်တော်၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများမှာ ယနေ့ အခြေအနေအတွက် အများဆုံးအထောက်အကူ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။

၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှပင် တည်ငြိမ်မှုနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်မှု အပိုင်းများကို ထုတ်နှုတ်အသုံးပြုနိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ FDC နှင့် ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှု အနေဖြင့် နိုင်ငံ၏ပိုင်နက်နယ်မြေစုဖွဲ့ပုံအခြေခံကို ဆက်လက်ထားရှိခြင်း၊ နိုင်ငံအမည်၊ သင်္ကေတများနှင့် မြို့တော်ကဲ့သို့သော သင်္ကေတပိုင်း ကိစ္စရပ်များကို လက်ငင်းမပြောင်းလဲသေးဘဲ ဆက်လက်ထားရှိခြင်းတို့မှာ ဤအချက်ကို အနည်းဆုံးအားဖြင့် အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့ လက်ခံထားကြောင်း ပြသနေသည်ဟု ယူဆရပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးထားရှိခြင်း (အနည်းဆုံးအားဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းတွင် ခုံရုံး၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဖြတ်တောက်လျော့ချခြင်းမပြုမီ မူလပုံစံဖြင့် ဆက်လက်ထားရှိခြင်း) ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်သစ်တွင် အသုံးဝင်သော အပိုင်းတစ်ပိုင်းအဖြစ် ထုတ်နှုတ်ရယူနိုင်ပါသည်။ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ် ခေတ်ကာလ (၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်) မှာပင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီခေတ် ဥပဒေအချို့ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးခဲ့သေးသည်ကို ထောက်ရှုလျက် ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဥပဒေပိုင်း စဉ်ဆက်မပြတ်စေခြင်းသည်လည်း သင့်တင့်လျောက်ပတ်မှုများစွာ ရှိနိုင်ပါသည်။ မည်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဆက်လက်ထားရှိသင့်ပြီး မည်သည်တို့ကို အစားထိုးပြဋ္ဌာန်းသင့်ကြောင်း အသေးစိတ်လေ့လာဆန်းစစ်လျက် အများပါဝင်သော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ပြီး သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်ပါမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးထားရှိခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်သစ်တွင် အသုံးဝင်သော အပိုင်းတစ်ပိုင်းအဖြစ် ထုတ်နှုတ်ရယူနိုင်ပါသည်။

အခန်း (၃)

အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူ ဆန်းစစ်ချက်

ဤအခန်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိက ပါဝင်သူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လိုလားချက်များ၊ ဦးစားပေးမှုများနှင့် ‘မျဉ်းနီ’ (‘red line’) ဟု ခေါ်သော အလျော့မပေးနိုင်သည့် အခိုင်အမာရပ်တည်ချက်များကို လေ့လာဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းရပ်တည်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရေးဆိုင်ရာ ယခင် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများနှင့် ငြင်းခုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပေါ်ထွက်ခဲ့သော ရည်တည်ချက်များမှ ထုတ်နုတ်ပြုစုထားခြင်းဖြစ်ပြီး မကြာသေးမီက အပြောင်းအလဲများ ရှိနိုင် သို့မဟုတ် တရားဝင်အတည်မပြုရသေးခြင်းများ ရှိနိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ လူထုထောက်ခံမှု မရရှိသော်လည်း ထိုစဉ်က NLD အတွက် အခြားရွေးချယ်စရာမရှိပါ။

၃-၁ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD)

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်(NLD) သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကြီးမားဆုံး နိုင်ငံရေးပါတီဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြောက်သည့် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၃၃၀ ရှိသည့်အနက် ၂၅၈ နေရာ (၇၈%)၊ ရွေးကောက်တင်မြောက်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၁၆၈ နေရာရှိသည့်အနက် ၁၃၈ နေရာ (၈၂%) အနိုင်ရရှိခဲ့ပါသည် (Myanmar Information Management Unit, 2020)။ NLD သည် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ၌ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်မှတစ်ပါး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များတွင် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အများစု ရရှိပါသည်။

NLD တွင် ရှင်းလင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူဝါဒ မရှိပါ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများမတိုင်မီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲပြီးစ ကာလတွင် ထိပ်ပိုင်း NLD ခေါင်းဆောင်များအကြား၌ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကို အနည်းဆုံးကြားဖြတ်အနေဖြင့် ပြန်လည်ကျင့်သုံးရန် သို့မဟုတ် FCDDC မူကြမ်းကိုအသုံးပြုရန် ထောက်ခံသူအချို့ ရှိခဲ့ပါသည် (U Ko Ni 2015)။ သို့သော် ယင်းရပ်တည်ချက်မှာ အခိုင်အမာဖြစ်တည်မလာဘဲ ပါတီ၏တရားဝင် မူဝါဒအဖြစ်သို့ မရောက်ရှိခဲ့ပါ။ နိုင်ငံရေးအခြေအနေများအရလည်း ယင်းသို့ ရပ်တည်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ လူထု ထောက်ခံမှုမရရှိသော်လည်း ထိုစဉ်က NLD အတွက် အခြား ရွေးချယ်စရာ မရှိပါ။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ကန့်သတ်ချက်များအတွင်း လုပ်ဆောင်မှသာ စစ်ဖက်မှလက်ခံနိုင်ပြီး အာဏာရရှိနိုင်မည့် လမ်းကြောင်း ဖြစ်သည်ကို NLD အနေဖြင့် သိရှိနားလည်ခဲ့ပါသည်။

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို သမ္မတရာထူးသို့ ရွေးကောက်တင်မြှောက် ခြင်းမပြုနိုင်စေရန် တားမြစ်ထားသော ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၉ ကို ဖျက်သိမ်းရန် သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ရန် ဆွေးနွေးမှုအချို့လည်း ၂၀၁၅ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် ရှိခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မပါဝင်သော နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံ ရာထူး အသစ်သို့ခန့်အပ်ခြင်းဖြင့် ပိုမိုလွယ်ကူသော ဖြေရှင်းချက်လမ်းကြောင်းကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သဖြင့် ပုဒ်မ ၅၉ ကို ဖျက်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင် ခြင်း မလုပ်ဆောင်ခဲ့ပါ။

NLD အစိုးရဖြစ်လာသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်ပုံ လမ်းကြောင်းနှစ်ခုဖြင့် တစ်ပြိုင်တည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ပထမလမ်းကြောင်း မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင်စတင်ခဲ့သော ၂၁ ရာစု ပင်လုံငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ဖြင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်လက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤလုပ်ငန်းစဉ်မှာ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) ကို လက်မှတ်ရေးထိုး သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသာ ပါဝင် နိုင်ခြင်းကြောင့် ထိရောက်မှု လျော့နည်းကျဆင်းခဲ့ရပါသည်။ တိုင်းရင်းသား အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ အပါအဝင် အခြား

NLD၊ စစ်ဖက်နှင့် ပါဝင်သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ သုံးပွင့်ဆိုင်သဘောတူညီချက် ရရှိရန် အလွန်ခက်ခဲကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများသည် ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်နိုင်ခြင်းမရှိပါ (Dolan, 2016)။ NLD အစိုးရသည် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရကဲ့သို့ပင် အင်အားအကြီးမားဆုံး တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ NCA ကို လက်မှတ် ရေးထိုးလျက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများတွင် ပါဝင်လာစေရန် စည်းရုံးနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ ထို့အပြင် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ မရရှိသော နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် တရားဝင်ပါဝင်ခြင်းမရှိပါ။ ၂၁ ရာစု ပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အခြားကန့်သတ်ချက်တစ်ရပ်မှာ စစ်ဖက်မှ ပါဝင် နေပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပယ်ချခွင့်မရှိဘဲ ဆက်လက်ရယူထားခြင်းဖြစ်ပါ သည်။ NLD၊ စစ်ဖက်နှင့် ပါဝင်သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန် ရေးအဖွဲ့အစည်းများ သုံးပွင့်ဆိုင် သဘောတူညီချက်ရရှိရန် အလွန်ခက်ခဲ ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ တတိယအကြိမ် ပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ ပြီးဆုံးချိန်တွင် ယေဘုယျ ဖက်ဒရယ်နှင့် အုပ်ချုပ်မှု မှု ၅၁ မှုကို သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း ယင်းတို့မှာ များသော အားဖြင့် NCA တွင် ပါဝင်ပြီး ကတိကဝတ်များကို ပြန်လည်ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပါ သည်။ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အတွက် ရှင်းလင်းသောမူဘောင်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်လောက်သည့် အသေး စိတ်ဖော်ပြချက်များမဟုတ်ပါ။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၊ နိုင်ငံမှ ခွဲထွက်ရေးပြဋ္ဌာန်းချက်၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကဲ့သို့သော သဘောကွဲလွဲလျက်ရှိသည့် ကိစ္စရပ်အချို့အတွက် နှစ်ဘက် လိုက်လျော ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ရပ်တန့်သွားချိန်၌ အတူတကွ ယှဉ်တွဲအုပ်ချုပ်ခြင်း (shared rule) အစီ အမံများနှင့် ဗဟိုတွင်အဖွဲ့အစည်းများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ဖွဲ့စည်းရေးကဲ့သို့ အခြားအရေးပါသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကိစ္စရပ်များကို အလုံအလောက် ဆွေးနွေးခြင်း မရှိသေးပါ။

NLD ၏ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဒုတိယလမ်းကြောင်းမှာ ပြင်ဆင်ချက်များ ကို အဆိုပြုလျက် လွှတ်တော်တွင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းရန် လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ NLD က အများစုရရှိ လွှမ်းမိုးထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေး ပူးပေါင်းလွှတ်တော်ကော်မတီ (JPCCA) က ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက် ဥပဒေကြမ်းနှစ်စောင်ကို လွှတ်တော်သို့

တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပြုခဲ့သည့် ပြင်ဆင်ချက်များမှာ ‘နည်းလွန်းသည်’ ဟုဆိုရပါမည်။ အရေးပါဆုံးအဆိုပြုချက်မှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးတွင် လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များ တွင်လည်းကောင်း၊ စစ်ဖက်မှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ၂၅% မှ တတိယ လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ၁၅%၊ စတုတ္ထ လွှတ်တော်သက်တမ်း တွင် ၁၀%၊ ပဉ္စမ လွှတ်တော်သက်တမ်းတွင် ၅% သို့ တစ်ဆင့်ချင်း အရေ အတွက် လျှော့ချရန်ဖြစ်ပါသည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာရန် လုပ် ပိုင်ခွင့်ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းမည်ဖြစ်ပြီး အရေး ပေါ် အခြေအနေများတွင် အာဏာကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က မကျင့်သုံးဘဲ သမ္မတက ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အပ်နှင်းပါမည်။

အရေးပါဆုံး အဆိုပြုချက်မှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးတွင် စစ်ဖက်မှ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကို လျှော့ချရန် ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် NLD က အဆိုပြုခဲ့သော ပြင်ဆင်ချက်များအနက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ကို ပြင်ဆင်လိုပါက လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် ပြင်ဆင်ရန်စည်းမျဉ်းကို ပြောင်းလဲရန် အဆိုပြု ချက်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၇၅% အစား ၆၇% ၏မဲဖြင့် ပြင်ဆင်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤပြင်ဆင်ချက်အရ စစ်ဖက်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပယ်ချ သည့်စီတိုမရှိတော့ဘဲ နောင်အခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရာတွင် ပိုမို လွယ်ကူပါမည်။

NLD ၏ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေကြမ်း တွင် ‘ဖက်ဒရယ်’ ဟူသော ဝေါဟာရကို ထည့်သွင်းခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော် များကို ပေးအပ်ခြင်းကဲ့သို့ အနည်းငယ်မျှသော အပြောင်းအလဲအချို့သာ ပါဝင်ပြီး ဆက်လက်၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မပါရှိပါ။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (SNLD) သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ရေး ပူးပေါင်းလွှတ်တော်ကော်မတီ (JPCCA) တွင် ဗဟိုချုပ် ကိုင်မှုလျှော့ချရန် ပြင်ဆင်ချက်အများအပြားကို အဆိုပြုတင်ပြခဲ့သော်လည်း NLD က အများစုဖြစ်၍ အားလုံးပယ်ချခံရပါသည်။ သို့ဖြင့် ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးများ မိမိတို့ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းခွင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များက ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး

ဝန်ကြီးချုပ် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းကဲ့သို့ သဘောကွဲလွဲမှု များပြား သောကိစ္စရပ်များမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက် ဥပဒေကြမ်းများ တွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိပါ။ သမ္မတကို လွှတ်တော်က ရွေးကောက်တင်မြောက် သော်လည်း လွှတ်တော်ကို သမ္မတက နိုင်ငံရေးအရတာဝန်မခံသော၊ ထိရောက် တွင်ကျယ်မှုနှင့် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှု မရှိသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစိုးရစနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲလျက် နိုင်ငံအများတွင် ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် ဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သော စနစ်များနှင့် ပိုမိုနီးစပ်ပြီး ပိုမို၍တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိသည့် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သောစနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် အဆိုပြုချက်များလည်း မပါ ရှိပါ။

NLD သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရည်မှန်းချက်ကြီးမား သော လုပ်ဆောင်ချက်များ မလုပ်ဆောင်ခြင်းမှာ အကြောင်းသုံးရပ် ရှိနိုင်ပါ သည်။ ပထမအကြောင်းမှာ ‘အကျိုးမျှော်ရွေးချယ်ခြင်း’ (‘rational choice’) အယူအဆအပေါ် အခြေခံပါသည်။ ဤအယူအဆအရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ဆောင်သူများသည် မိမိတို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် အားသာချက် အများပြားဆုံးဖြစ်စေရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ကြပါသည် (Elster 1995; Negretto 2013 ကို ကြည့်ပါ)။ NLD သည် အကြီးမားဆုံးပါတီ ဖြစ်သည့်အလျောက် နိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုးနိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်သော အများစုဖြင့်ဆုံးဖြတ်သည့် ဒီမိုကရေစီဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဖြစ်စေရန် စိတ်အားထက်သန်ပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း၊ တာဝန်ယူမှုတာဝန်ခံမှု တိုးမြှင့်ခြင်း သို့မဟုတ် အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရန် စိတ်အားထက်သန်မှုမရှိခြင်းဖြစ်နိုင် ပါသည်။ ဒုတိယဖြစ်နိုင်ခြေမှာ အယူဝါဒကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ NLD သည် ရွေးကောက်ခံ အရပ်သားအုပ်ချုပ်မှုကို အလိုရှိသဖြင့် ဒီမိုကရေစီ ဖော်ဆောင် ရန် ခံယူချက်ရှိသော်လည်း ဗမာလူမျိုးဦးဆောင်သည့် စည်းလုံးညီညွတ်သော မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်ရန်လည်း ခံယူချက်ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ခွဲထွက်ခြင်းကို တားဆီးပြီး ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုလည်း အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ မျှော်မှန်းခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

တတိယဖြစ်နိုင်ခြေမှာ NLD သည် စင်စစ် ပိုမို၍ အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်လိုခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပါတီသည် မိမိတို့ အာဏာရရှိရေးနှင့်

ရွေးကောက်ပွဲတွင် အသာစီးရရှိရေးတို့ကိုသာ ဆောင်ရွက်နေခြင်းမဟုတ်ဘဲ စိတ်ရင်းစေတနာအမှန်ဖြင့် မူသာပဓာန ဆောင်ရွက်လျက် ဗမာလူမျိုး အကျိုးစီးပွားမျှကိုသာ ဦးစားပေးခြင်းထက် ပိုမို၍ သဘောထားကြီးသော်လည်း လက်တွေ့တွင် အောက်ခြေမှစ၍ အပြောင်းအလဲလုပ်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ စစ်ဖက်မှ အကန့်အသတ်ပြုခြင်းကိုခံရခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဤတတိယ ဖြစ်နိုင်ခြေ သာ အဖြစ်မှန်ဆိုပါက NLD က အဆိုပြုသောပြင်ဆင်ချက်များသည် ပါတီ၏ ဦးတည်ချက် အစစ်အမှန်မဟုတ်ဘဲ နည်းဗျူဟာအရ စစ်ဖက်၏ နိုင်ငံရေး ဩဇာသက်ရောက်မှုကို တစ်ဆင့်ချင်းဖယ်ရှားလျက် နောင်အခါ ဆက်လက်၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ဆောင်ရေးလမ်းရှင်းရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖြစ်နိုင်ခြေတစ်ခုတည်းသာ အပြည့်အဝမှန်ကန်ရမည်ဟု မဆိုလိုပါ။ ဖြစ်နိုင်ခြေ နှစ်မျိုးသုံးမျိုး နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ဖြင့် ပေါင်းစပ်လျက် မှန်ကန်နေခြင်း၊ NLD အတွင်း လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်း၊ အုပ်စုတစ်ခုချင်းအလိုက် မတူညီခြင်းများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

ယခုအခါ NLD သည် အစိုးရအဖြစ်မှ ဖယ်ရှားခံရပြီးဖြစ်၍ စစ်ဖက်က မပြုပြင်စေရန် ရှောင်ရှားရမည့် ငဲ့ကွက်ဖွယ်ရာမရှိတော့ပါ။ စင်စစ် NLD သည် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား ညွန့်ပေါင်းတည်ဆောက်ရန်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ရပ်များစွာတို့တွင် ပါတီဝင်များ၏ ရုပ်ပိုင်းအန္တရာယ် ကင်းရှင်းလုံခြုံမှုအတွက် လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအခြေပြုပါတီများနှင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) တွင် ပါဝင်သည့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ပိုမို၍ မှီခိုရသော အခြေအနေသို့ရောက်ရှိနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ NLD သည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြေရှင်းချက်ကို ပိုမို၍ လက်ခံစဉ်းစားဖွယ်ရာရှိပြီး ပါတီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူဝါဒမှာ သိသာသော အပြောင်းအလဲ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ စင်စစ် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် (FDC) တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများစွာ လျှော့ချထားသည့် ဖက်ဒရယ်လွှတ်တော် ဒီမိုကရေစီကိုကျင့်သုံးရန် ကတိကဝတ်ပြုပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပယ်ဖျက်ခဲ့ခြင်းမှာ ဤသို့ သိသာသောအပြောင်းအလဲကို ညွှန်ပြသည့် အထောက်အထားအချို့ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤအပြောင်းအလဲမှာ NLD ၏ မူ ပြောင်းလဲခြင်း သို့မဟုတ် နည်းဗျူဟာမျှသာ ပြောင်းလဲခြင်းဖြစ်သည်ကို ရှင်းလင်းစွာ မသိရှိနိုင်သေးပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရာ၌

NLD သည် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အခြေပြုပါတီများနှင့် အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) တွင် ပါဝင်သည့် အခြား အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ပိုမို၍ မှီခိုရသော အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ဤအပြောင်းအလဲကိုထင်ဟပ်သည့် အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်လာမည်ကိုလည်း မသိရှိနိုင်သေးပါ။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးရန် မူအားဖြင့် ကတိကဝတ်ပြုကြောင်းကြေညာခြင်းနှင့် အစိုးရအဆင့်များအကြား အာဏာခွဲဝေမှု တာဝန်ခွဲဝေမှု အရင်းအမြစ်ခွဲဝေမှု အပြောင်းအလဲကြီးများပြုလုပ်ရန် သဘောတူညီခြင်းတို့မှာ များစွာကွာခြားပါသည်။

ခေါင်းဆောင်ပိုင်းသည်လည်း အကြောင်းအချက်တစ်ရပ်အဖြစ် ပါဝင်ပါသည်။ NLD သည် အာဏာရှင် အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် အစိုးရကို ဆန့်ကျင်သည့် နိုင်ငံရေးအတွေ့အကြုံက ပုံဖော်ပေးထားသည့် ထူးခြားသော နိုင်ငံရေးပါတီ ဖြစ်ပါသည်။ ပါတီခေါင်းဆောင်မှာ အကျယ်ချုပ်ကျခံနေရခြင်းကြောင့် ကာလကြာရှည် ပါတီနှင့် ထိတွေ့ခွင့်မရဘဲ ရှိခဲ့ပါသည်။ NLD ပါတီတွင်း မူဝါဒချမှတ်ပုံမှာ အစဉ်အလာအားဖြင့် တံခါးပိတ်လျှို့ဝှက် လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု အစဉ်အလာအားဖြင့် ရှုမြင်ကြပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ စဉ်းစားတွေးခေါ်ပုံ၊ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် နားသို့ပေါက်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြံဉာဏ်၊ ပါတီက ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ သဘောတိုက်ဆိုင်ကြောင်းတို့ကို အပြင်လူများ သိနိုင်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ အိန္ဒိယနှင့် ယူကေနိုင်ငံတို့တွင် ပညာသင်ကြားခဲ့ပြီး ဗြိတိသျှနိုင်ငံသားနှင့် အိမ်ထောင်ပြုခဲ့သော အင်္ဂလိပ်နှင့်ရင်းနှီးမှုရှိသူတစ်ဦး အနေဖြင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် လွှတ်တော် ဒီမိုကရေစီ ဗြိတိသျှပုံစံများကို နှစ်သက်သည်ဟု အများက ထင်မြင်ယူဆကြပါသည်။ NLD သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်မျှ မဟုတ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ကိုအဆိုပြုရန် အခွင့်အလမ်းရရှိသည့်အခါတိုင်း လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီကို အဆိုပြုလေ့ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စံနမူနာ လေ့လာရန်အတွက် အိန္ဒိယကဲ့သို့သော ဝက်စ်မင်စ်တာ ပုံစံကိုအသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။ ဤသို့သော ဗြိတိသျှဗဟိုပြု ရှုမြင်ပုံရှိနေနိုင်ခြင်းကို ပုံကြီးမချဲ့သင့်သော်လည်း NLD သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ဆန်းသစ်သော စိတ်ကူးစိတ်သန်းများ မထွက်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဗြိတိသျှတို့ထံမှ ဆင်းသက်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အမြင့်မားဆုံးကာလမှာ နည်းပညာပိုင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဩဇာသက်ရောက်မှုအပိုင်း နှစ်ပိုင်းလုံးအတွက် ၂၀ ရာစု အလယ်ပိုင်းကိုလိုနီနိုင်ငံများ လွတ်လပ်ရေးရရှိသည့် ကာလဖြစ်ပါသည်။ ဤဗြိတိသျှ

NLD သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်မျှ မဟုတ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်ကို အဆိုပြုရန် အခွင့်အလမ်း ရရှိသည့် အခါတိုင်း လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီကို အဆိုပြုလေ့ ရှိပါသည်။

အစဉ်အလာတွင် လူမှုစီးပွားရေး အခွင့်အရေးများ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ၊ အမျိုးသားအမျိုးသမီး အခန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာနှင့် လိင်တူလိင်ကွဲ စုံမက် သူများ၏ အခွင့်အရေးများသာမက လူနည်းစုများ ပါဝင်နိုင်စေရန် လုပ်ဆောင်ရေးနှင့် အသိအမှတ်ပြုရေး အစီအမံများ၊ နိုင်ငံရေးတွင် ငွေကြေး၏ သြဇာသက်ရောက်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်း၊ အများပြည်သူ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး၊ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး သီးခြားထားရှိ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း ကဲ့သို့သော မကြာသေးမီက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်မှုများကို များသောအားဖြင့် မတွေ့ရှိရပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အမြင့်ဆုံးထား၍ အုပ်ချုပ်သည့်စနစ်အတွက် ရှေးဆန်သောချဉ်းကပ်ပုံဖြစ်ရုံမျှမက ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မြိုးခြံချွေတာစွာ ပြဋ္ဌာန်းသည့် ချဉ်းကပ်ပုံလည်းဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုအပ်သည်ထက် ပိုမိုပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းသည် မကောင်းမွန်ဟု ယူဆလေ့ရှိပြီး ဖြစ်နိုင်သမျှ သာမန်ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းရန် သို့မဟုတ် အများလိုက်နာသည့် ကျင့်ထုံးပုံစံဖြင့်ဆောင်ရွက်ရန် ချန်လှပ်ထားလေ့ရှိပါသည်။ တရားသူကြီးများထက် လွှတ်တော်ကို ပိုမို၍ယုံကြည်စိတ်ချ အားကိုးအားထားပြုပါသည်။

ယခုအခါ NLD ပါတီတွင်း အခြေအနေမှာ ပြောင်းလဲသွားပြီဖြစ်ပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဖမ်းဆီးခံရပြီး ပါတီ၏ထိပ်တန်းခေါင်းဆောင်ပိုင်းမှာ ထိန်းသိမ်းခံရခြင်း သို့မဟုတ် ပုန်းအောင်းနေခြင်းများ ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ လက်တွေ့ခေါင်းဆောင်မှုမှာ NLD နိုင်ငံရေးသမား မျိုးဆက်သစ်များထံ ရောက်ရှိသွားပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမျိုးဆက်သစ်များသည် (ပြိတိသျှ) ဝက်စ်မင်စ်တာပုံစံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ကို သံယောဇဉ်တွယ်သူများ မဟုတ်ဘဲ NLD အစိုးရဖြစ်ခဲ့စဉ်က အပြောင်းအလဲများဖော်ဆောင်နိုင်မှုနှုန်း နှေးကွေးခြင်းကို စိတ်ပျက်အားလျော့သူများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပါက FDC တွင် တွေ့မြင်ရသည့် ပိုမိုရဲတင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဝါဒသို့ ကူးပြောင်းခြင်းသည် အစစ်အမှန်ကူးပြောင်းခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့ပင် ဖြစ်စေကာမူ NLD ၏ ရှုမြင်ပုံနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ရှုမြင်ပုံတို့အကြား အမှန်တကယ် ကွာခြားနေမှုများမရှိတော့ဘဲ ပျောက်ကွယ်သွားပြီဟု မဆိုလိုပါ။ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ၎င်းတို့အကြားတွင် တင်းမာမှု

ဖြစ်နိုင်သည့် အချက်အသီးသီး ကျန်ရှိနေပါသေးသည်။ သို့ရာတွင် လိုက်လျော ဖြေရှင်းခြင်း၊ နှစ်ဘက်ညှိနှိုင်းအဖြေရှာခြင်းတို့ကို အလေးအနက် လုပ်ဆောင် နိုင်တော့မည်ဟု မျှော်လင့်ဖွယ်ရာဖြစ်ပါသည်။

CRPH သည် ပါတီ၏ အဖွဲ့အစည်း မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်၏ အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါသည်။

၃-၂ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီမိုင်းရေးဆွဲရာ၌ အသေးစိတ်ဆုံးဖြတ်ရန် ကျန်ရှိသေး သော်လည်း ဒီမိုကရေစီသာမက ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုပါ ဖော်ဆောင်ရန် ထပ်လောင်း၍ ကတိကဝတ်ပြုကြောင်း NLD က အသိပေးဖော်ပြလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်များက ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၂/၂၀၂၁ ဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ CRPH သည် ပါတီ၏ အဖွဲ့အစည်းမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်၏ အဖွဲ့ အစည်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်ကြောင်း သတိမူရန် အရေးကြီးပါသည်။ CRPH တွင် NLD အများစုဖြစ်သော်လည်း ကယားပြည်နယ် ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ၊ တအာန်း (ပလောင်) အမျိုးသားပါတီနှင့် ကချင်ပြည်နယ် ပြည်သူ့ပါတီကဲ့သို့ အခြားပါတီ များလည်း ကိုယ်စားပြုပါဝင်ပါသည်။ CRPH ၏လုပ်ငန်းတာဝန်မှာ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်၏ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များကို ကိုယ်စားပြုရန်နှင့် လွှတ်တော်အစည်းအဝေး မကျင်းပနိုင်သည့်ကာလအတွင်း လွှတ်တော်၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို လုပ်ဆောင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ အစပထမတွင် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၁၆ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ၂၀ အထိ တိုးမြှင့်ပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။ CRPH သည် NUCC အတွင်းရှိ အခြားအကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူ အုပ်စုများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးလျက် အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အစိုးရ (NUG) တွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်မည့် ဝန်ကြီးများကို ခန့်အပ်ပေးခဲ့ပါသည်။ ယင်းဝန်ကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို တာဝန်ခံလျက် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံး ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားဝင်အစိုးရအဖြစ် NUG ကို နိုင်ငံတကာက အသိ အမှတ်ပြုရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ပါသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၉ ရက်တွင် CRPH သည် နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ (ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၁/ ၂၀၂၁) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ယင်းဥပဒေမှာ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် နောက်ထပ် ၅ နှစ်သက်တမ်းအတွက် ခန့်အပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို စစ်အစိုးရက ဖမ်းဆီး ထားပြီးဖြစ်၍ ဤသို့ခန့်အပ်ခြင်းမှာ သင်္ကေတသဘော သက်သက်သာလျှင်

ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် သမ္မတဦးဝင်းမြင့် တို့ကို NUG တွင် ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းပါသည်။ ဦးဝင်းမြင့်၏ သမ္မတသက်တမ်းမှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သက်တမ်းကုန်ဆုံးခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဥပဒေတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သဘောဆောင်သော ရည်ရွယ်ချက်လေးရပ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ (က) ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ် ထွန်းကားရေး (ခ) ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ကျင့်သုံးရေး (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး (ဃ) ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း ရည်ရွယ်ချက်များသည် FDC တွင် ဖော်ပြထားသော အနည်းငယ်ပိုမိုကျယ်ပြန့် ယေဘုယျ သဘောဆောင်သည့် ပြည်ထောင်စုမျှော်ရည်ချက်နှင့် စံတန်ဖိုး၊ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအောက်တွင် အကျုံးဝင်နိုင်ပြီး လက်ဦးမဆွ ဖော်ပြချက်များဟု ယူဆရပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ တူညီသောယေဘုယျ အလားအလာကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာ၌ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ ဘဏ္ဍာငွေကြေးခွဲဝေခြင်းနှင့် အစိုးရစုဖွဲ့ပုံတို့ကို အသေးစိတ်ဆုံးဖြတ်ရန် ကျန်ရှိသေးသော်လည်း ဒီမိုကရေစီသာမက ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုပါ ဖော်ဆောင်ရန် ထပ်လောင်း၍ ကတိကဝတ်ပြုကြောင်း NLD က အသိပေးဖော်ပြလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၃-၃ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးနိုင်ငံရေးပါတီများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးမှာ ရှုပ်ထွေးပါသည်။ ပဋိပက္ခနှင့် ဖိနှိပ်မှုသမိုင်းကြောင်းရှိခဲ့ပြီး ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော အရပ်သားနိုင်ငံရေးအတွက် နယ်ပယ်ပျောက်ကွယ်ခဲ့ရသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုနှင့် လူနည်းစုအုပ်စု^၈ အများအပြားကို ကိုယ်စားပြုသော သို့မဟုတ် ကိုယ်စားပြု

၈ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းကို သတိပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် တိုင်းရင်းသားဟူသော ဝေါဟာရသည် အများစုဗမာလူမျိုး မဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကို ယေဘုယျ အားဖြင့်ရည်ညွှန်းပါသည်။ စင်စစ် ဗမာလူမျိုးသည်လည်း တိုင်းရင်းသားပင်ဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားဟူသော သတ်မှတ်ချက်အရ အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်သည့် ရှုပ်ထွေးမှုများ ရှိပါသည်။

သည်ဟုဆိုသော နိုင်ငံရေးပါတီများသာမက တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများလည်း ရှိပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား ဆက်ဆံရေးများမှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိ ရှုပ်ထွေးပြီး နားလည်ရ ခက်ခဲတတ်ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အခြေပြုနိုင်ငံရေးပါတီများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရေးတော်ပုံတွင် ‘တတိယမဏ္ဍိုင်’ အဖြစ် ယေဘုယျအားဖြင့် ပါဝင်ခဲ့ကြပြီး ၎င်းတို့၏ ဦးစားပေးများနှင့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများမှာ NLD၊ စစ်ဖက်တို့နှင့် လမ်းကြောင်းမတူဘဲ ကွာခြားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဆိုပြုချက်များကို တစ်ပေါင်းတည်းစုရုံး၍ အကျဉ်းဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

ညီညွတ်သောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ (UNFC) သည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအားလုံးမဟုတ်သော်လည်း အများအပြားကို ကိုယ်စားပြုသည်ဟုဆိုသော အဓိက လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) နှင့် ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ (KIO) ကဲ့သို့ UNFC တွင် ပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းအချို့ နုတ်ထွက်သွားခြင်းကြောင့် UNFC ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အားနည်းသွားခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှစတင်၍ ၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍလျော့ကျသွားပြီး အင်အားတောင့်တင်းသော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းအချို့ ပါဝင်သည့် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးနှင့် အတိုင်ပင်ခံကော်မတီ (FPNCC) က အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အစားထိုး ဝင်ရောက်လာပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မပါဝင်သေးသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ

အသေးစိတ် မနုဿဗေဒ ဆန်းစစ်ချက်များ ရှည်လျားစွာမပြုလုပ်ဘဲ ရှောင်ရှားနိုင်ရန် နိုင်ငံရေးဆန်းစစ်ချက် ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းကို လွယ်ကူရိုးရှင်းစွာ စီစဉ်သုံးနှုန်းထားပါသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ မတူကွဲပြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းကို တိကျမှန်ကန်စွာ ဖော်ပြနိုင်ရန်မှာ နက်နဲသိမ်မွေ့သော ကိစ္စရပ်ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြု ဖော်ပြပါသည်။

၉ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း ၁၁ ဖွဲ့ ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း နုတ်ထွက်သော အဖွဲ့အချို့၊ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်မှ ဆိုင်းငံ့သော အဖွဲ့အချို့နှင့် အခန်းကဏ္ဍ အနည်းငယ်သာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အချို့ ရှိပါသည်။

အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောထားရပ်တည်ချက်များကို များသောအားဖြင့် မသိရှိရပါ။ ဤဆန်းစစ်ချက်တွင်လည်း မပါဝင်ပါ။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ နောက်ဆုံးဖြေရှင်းချက်ရရှိရန် ၎င်းတို့၏ ရှုမြင်ပုံများလည်း ပါဝင်ရပါမည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း UNFC သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းတစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲခဲ့ပါသည် (၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း)။ ဤမူကြမ်းပါ အဆိုပြုချက်များတွင် NLD က ယခင် သဘောတူညီခဲ့သည့် အဆိုပြုချက်များ ထက် များစွာပိုလွန်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ ပါရှိပါသည်။ ဥပမာ (က) ပြည်နယ်များသည် ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရန် လုံးဝနီးပါး လွတ်လပ်ခွင့်ရှိခြင်း (ခ) အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံးရှိ ပြည်သူလူထုထံမှ ဆင်းသက်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတွင်ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ်များမှ ဆင်းသက်သည်ဟု ယူဆခြင်း (ဂ) နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ပြည်နယ် အဆင့်တွင် သတ်မှတ်ခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်တစ်ခု၏ 'ပြည်နယ်သားများ' သည် အခြားပြည်နယ်တစ်ခု၏ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးခွင့် မရရှိခြင်း (ဃ) ပြည်နယ်များသည် ပြည်နယ်လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ များ တည်ထောင်နိုင်ခြင်းနှင့် (င) ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်ကို လူမျိုးအပေါ်အခြေခံ၍ ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် လက်ရှိ ဗမာလူမျိုး အများစုဖြစ်သော တိုင်းဒေသ ကြီး ၇ ခု နေရာတွင် 'ဗမာအမျိုးသားပြည်နယ်' တည်ထောင်ခြင်း တို့ ဖြစ်ပါ သည်။ ယင်းတို့အားလုံးမှာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့ အစည်းများက အထူးလိုလားသော်လည်း NLD အနေဖြင့် လက်ခံရန် ခက်ခဲ ပြီး စစ်ဖက်အနေဖြင့်သည်းမခံနိုင်သော သဘောကွဲလွဲမှုကြီးမားသည့် ကိစ္စရပ် များဖြစ်ပါသည်။

အခြား တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များကို ကိုယ်စားပြုသော နိုင်ငံရေးပါတီများက ၂၁ ရာစု ပင်လုံညီလာခံသို့ သီးခြားအဆိုပြုချက်များ တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အထူး သဖြင့် SNLD သည် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်း စဉ်သို့ တင်သွင်းချက်များ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ များသောအားဖြင့် ဤအဆိုပြု ချက်များမှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းနှင့် အသေးစိတ်အချက်များတွင် ကွာခြားမှု ရှိနိုင်သော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့်ကိုက်ညီမှုရှိပါသည်။ ဥပမာချင်းအမျိုးသား

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် NLD က ယခင် သဘောတူညီခဲ့သည့် အဆိုပြုချက်များထက် များစွာပိုလွန် သော ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ပါရှိပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများတွင် သာတည်ရှိပြီး လက်ရှိအသိအမှတ် ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ကိုယ်စားပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို တိုးချဲ့ပြီး ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ကန့်သတ်ရန် ဆန္ဒရှိပါသည်။

တပ်ဦး (CNF) က ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေးများ၊ လူမျိုးများတန်းတူညီမျှမှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးသည့် ပြည်ထောင်စုစစ်စစ်မှု (စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်) အပေါ် အခြေခံသည့် ပြည်ထောင်စုကို တည်ထောင်ရန် အဆိုပြုပါသည်။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) ကမူ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝအကာအကွယ်ပေးရေး အဆိုပြုပါ သည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်သို့ အဆိုပြု ချက်များတင်သွင်းရာတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများတွင်သာတည်ရှိ ပြီး လက်ရှိအသိအမှတ် ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ကိုယ်စား ပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ၏ လုပ် ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို တိုးချဲ့ပြီး ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ကန့်သတ်ရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း သတိမူသင့်ပါသည်။

၃-၄ အခြားပါဝင်သူများ

NLD နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ ကဲ့သို့ အင်အားတောင့်တင်းသော ပါဝင်သူများအပြင် အခြားပါဝင်သူများ သည်လည်း FDC တွင် အဆိုပြုထားသော တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ (Consti- tutional Convention) မှတဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရာ တွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်လာနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည် ဆောက်သော လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်သွယ်ဝိုက်၍ နိုင်ငံရေးဩဇာသက်ရောက်မှု ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

CDM ဟု ခေါ်သော ပြည်သူ့အာဏာဖိဆန်ရေးလှုပ်ရှားမှု၊ NUCC တွင် ပါဝင်သော အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း အုပ်စုအသီးသီး၊ မဟာမိတ်အဖွဲ့များ နှင့် သပိတ်ကော်မတီများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာဖိအားပေးမှုမှာ ထင်ရှားသိသာမှု အရှိဆုံးဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသား သပိတ်ကော်မတီများ၊ အမျိုးသမီးများ၏ လှုပ်ရှားမှုနှင့် စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှု ပြန်လည်ကျင့်သုံးလာခြင်းကို တက်ကြွစွာဆန့်ကျင်ခြင်း သို့မဟုတ် လက်မခံ ဘဲဆန့်ကျင်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် နယ်ပယ်အသီးသီးမှ မြန်မာ အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်ဖက်မှ ကြား

ဝင်ခြင်းမပြုမီအချိန်တွင် ယခင်ကထက် ပွင့်လင်းမှုနှင့် လွတ်လပ်မှုရှိခဲ့ခြင်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းများသည် ယခင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ကျင့်သုံးခဲ့စဉ်ကထက် များစွာ ပိုမိုအားကောင်းသော အနေအထားသို့ ရောက်ရှိလာကြောင်း သတိမူသင့်ပါသည်။ CDM လှုပ်ရှားမှုသည် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သားများဘက်တွင် အခိုင်အမာရှိနေသော်လည်း တစ်စုတစ်စည်းတည်း မဟုတ်ခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် အမျိုးသားအခွင့်အရေးများ (national rights) ဆိုင်ရာ ရှုမြင်ပုံများမှာ ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိဘဲ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကြောင့်ပင် ဖြစ်စေကာမူ အစိုးရဝန်ထမ်းများကို စုစည်းညီညွတ်စေသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုမှာ CDM ကို ထောက်ခံခြင်းကြောင့် အလုပ်အကိုင် သို့မဟုတ် ရာထူးတိုးမြှင့်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းမခံရရေး ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအုပ်စုအသီးသီး၏ ယခင် ရပ်တည်ချက်များထက်သာလွန်သော တိုးတက်မှု တစ်ရပ်မှာ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေးအတွက် ခိုင်မာသော ခံယူချက်ဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများက ကျင့်သုံးသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအလိုက် သတ်မှတ်သော အယူအဆများနှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် လူငယ်အစုအဖွဲ့များသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အမျိုးသားရေးဝါဒ (ethnic nationalism) နှင့် ဝိသေသ နိုင်ငံရေး (identity politics) ကို ကျော်လွန်လျက် မတူကွဲပြားမှု အခြားနယ်ပယ်များကို အသိအမှတ်ပြုရန် အသင့်ရှိသည်ဟု ယူဆရပါသည်။ ယခုအထိ NUCC ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ၎င်းတို့၏ အခိုင်အမာရပ်တည်ချက်များကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရေး ဆွေးနွေးပွဲများ နောင်အခါကျင်းပသည့်အခါ အရေးပါသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ယူဆရပါသည်။

ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းတော်ကြီးများသည် မြန်မာနိုင်ငံကို ဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကားသောနိုင်ငံအဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ယေဘုယျအားဖြင့် ရှေးရိုးစွဲအယူအဆ ရှိသော်လည်း အတိတ်ကာလတွင် စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှုကို ဆန့်ကျင်ရာ၌ အထူးသဖြင့် ရှစ်လေးလုံး အရေးတော်ပုံကာလအတွင်း နိုင်ငံရေးအရ တက်ကြွစွာပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိ အကြပ်အတည်း၌ ဘုန်းတော်ကြီးများသည် အားကောင်းသော သို့မဟုတ် စုစည်း

ညီညွတ်သော နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူများအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာခြင်းမရှိပါ။ အထက်ဖော်ပြပါ အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက တောင်းဆိုကြသည့်အတိုင်း နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေးကို ပိုမိုရှင်းလင်းစွာ ခွဲခြားထားရှိရေး ရှေးရှုသည့် အလားအလာလည်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပုဂ္ဂလိကဏ္ဍမှာ များသောအားဖြင့် မူရှိသည့် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သားများဟု ယတိပြတ်မဆိုနိုင်သည့်တိုင် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း ပွင့်လင်းမှုနှင့် စီးပွားရေးလွတ်လပ်ခွင့်တို့၏ အကျိုးကို ခံစားခဲ့ရသူများပီပီယင်းတို့ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရှိရန် လိုလားကြပါသည်။ ထိုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို ဆက်လက်ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရေးအတွက် အာမခံချက်များရရှိရန် ကြိုးပမ်းနေသည်ဟု ယူဆရပါသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအသိုက်အဝန်းမှာ အထူးသဖြင့် စက်ရုံလုပ်ငန်းများနှင့် ပြည်သူလူထုအသုံးပြုသည့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ပေးဝေရေးကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းများမှာ များသောအားဖြင့် စစ်ဖက်ကွန်ရက်များနှင့် နီးကပ်သော ချိတ်ဆက်မှုများ ရှိကြောင်းနှင့် စစ်ဖက်က အာဏာရယူထားရှိလိုခြင်း အကြောင်းတစ်ရပ်မှာ ကျယ်ပြန့်သော စီးပွားရေးနယ်ပယ်များကို ဆက်လက်ထိန်းချုပ်ထားခြင်းဖြင့် အကျိုးအမြတ် ရယူလိုခြင်းဖြစ်ကြောင်း သတိပြုသင့်ပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အသိုက်အဝန်းအနေဖြင့် အနာဂတ်ဖက်ဒရယ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘုံဈေးကွက်နှင့် တစ်စုတစ်စည်းတည်း စီးပွားရေးစနစ်ရှိရေး၊ စံနှုန်းများတူညီပြီး စီးပွားရေးကို စည်းမျဉ်းထိန်းချုပ်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများလည်း တူညီရေးလိုလားမည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်မှာ သဘာဝသယံဇာတများကို စီမံခန့်ခွဲရေး၊ အခွန်ကောက်ခံရေးကိစ္စရပ်များ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် မြေယာအခွင့်အရေးများ စသည်တို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိပါမည်။

၃-၅ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ (တပ်မတော်)

စစ်ဖက်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက ယင်းတို့၏လုပ်ဆောင်ချက်ကို ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ဟု ယုတ္တိမတန်ဘဲ ဆိုခဲ့ပါသည်။ စစ်ဖက်၏ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များအရ ၂၀၂၁ ခုနှစ်က စစ်ဖက်မှ အာဏာရယူခဲ့ခြင်းသည် အာဏာသိမ်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရွေးကောက်ပွဲမသမာ

မှုများကြောင့် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်သည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ ၎င်းထံအပ်နှင်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးလျက် ဥပဒေ နှင့်အညီ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသာဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤရပ်တည် ချက်မှာ ခိုင်လုံမှုမရှိဘဲ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုအတိုင်းအတာ များပြားပြင်းထန် လွန်းခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ မသမာမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အထောက်အထား မရှိခြင်းတို့ကို ထောက်ထားလျက် ရိုးသားဖြောင့်မတ်သော ရပ်တည်ချက် မဟုတ်ဟု ယူဆရပါသည်။ သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ဤရပ်တည်ချက်အရ စစ်ဖက်သည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အပေါ်ယံမျှပင် ဖြစ်စေကာမူ ဆက်လက်စွဲကိုင်ထားလိုသေးကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ စစ်ဖက်သည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စစ်ဖက် အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်လုံး၏အကျိုးစီးပွားများနှင့် စစ်ခေါင်းဆောင်များ၏ လူတစ်ဦးချင်းနှင့် စီးပွားရေး အကျိုးစီးပွားများအတွက် အကာအကွယ်ရယူလျက် အာဏာ လက်ရှိအနေအထားမှ တစ်ဆင့်ချင်းဆုတ်ခွာရန် နည်းလမ်းအဖြစ် ရှုမြင်ပါ သည်။ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက်ဖြစ်သည်မှာ သံသယဖြစ်ဖွယ်မလိုသော်လည်း စစ်ဖက် အဖွဲ့အစည်း၏ သမိုင်းတစ်လျှောက် ရှင်းလင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဦးတည်ချက်တစ်ရပ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ မပြိုကွဲစေရေး ဖြစ်ပါ သည်။ ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲမည့် အန္တရာယ်သည် အကြီးမားဆုံးအန္တရာယ်ဟု စစ်ဖက်အနေဖြင့် ကာလကြာရှည် ရှုမြင်ခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ် ရေးနှင့် နိုင်ငံမှခွဲထွက်မှုဖြစ်ပွားပြီး ဝါးအစည်းပြေသကဲ့သို့ ဖရိုဖရဲဖြစ်မည့် အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ရေးအကြောင်းပြချက်များဖြင့် အာဏာကို ရယူထားခဲ့ ပါသည်။ စစ်စစ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပထမအကြိမ် စစ်ဖက်မှ ကြားဝင်ဆောင်ရွက် ခဲ့ခြင်းသည် ပြည်နယ်များက ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ ၎င်း တို့ရရှိထားသော ခွဲထွက်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးလာနိုင်သည်ဟု စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ စစ်ဖက်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး ‘လုပ်ငန်းတာဝန်’ သည် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု များတွင် မွေးရာပါအချုပ်အခြာအာဏာရှိသည်ဟူသော အယူအဆနှင့် သီးခြား နိုင်ငံတည်ထောင်ရန် အခွင့်အရေးရှိသည်ဟူသော အယူအဆတို့ကို အမြစ် ပြတ် ရှင်းလင်းဖယ်ရှားရန် ဖြစ်ပါသည်။

စစ်ဖက်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး ‘လုပ်ငန်းတာဝန်’ သည် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများတွင် မွေးရာပါအချုပ်အခြာ အာဏာ ရှိသည်ဟူသော အယူအဆနှင့် သီးခြား နိုင်ငံတည်ထောင်ရန် အခွင့်အရေး ရှိသည်ဟူသော အယူအဆတို့ကို အမြစ်ပြတ် ရှင်းလင်းဖယ်ရှားရန် ဖြစ်ပါသည်။

၂၁ ရာစု ပင်လုံငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် စစ်ဖက်မှ ပါဝင်ဆွေးနွေးမှု များကိုကြည့်ပါက တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ပတ်သက်လျှင် အလျှော့မပေးသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ စစ်ဖက်၏ အလျှော့မပေးနိုင်သော အခိုင်အမာရပ်တည်ချက် မျဉ်းနီ (red line) များမှာ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပိုင်နက်နယ်မြေ မည်သည့်အပိုင်းမဆို မည်သည့်အခါတွင်မျှ ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ရေးနှင့် ‘ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး’၊ ‘တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေး’နှင့် ‘အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး’ ကဲ့သို့သော မူများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဆက်လက်၍ အသိအမှတ်ပြု ပြဋ္ဌာန်းထားရှိရေးဖြစ်ပါသည်။ တပ်မတော်ကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်၏ ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထားရှိရေးကိုလည်း အလျှော့မပေးဘဲ တောင်းဆိုပါသည်။ အနှစ်သာရအားဖြင့် ပြည်နယ်အဆင့် တပ်မတော်များ သီးခြားတည်ထောင်ခြင်းကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စစ်ဖက်အနေဖြင့် ‘ဖက်ဒရယ်’ ဟူသော ဝေါဟာရကို အသုံးပြုရန် နောက်မတွန့်သော်လည်း စစ်ဖက်ကဆိုလိုသော ဖက်ဒရယ်အဓိပ္ပါယ်မှာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများက ဆိုလိုသော အဓိပ္ပါယ်နှင့် များစွာကွာခြားပါသည်။ စစ်ဖက်အလိုအရ တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို စုစည်းညီညွတ်သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် မြန်မာနိုင်ငံတော်က ပေးအပ်သော အတိုင်းအတာအထိသာလျှင် အကန့်အသတ်ဖြင့် ရရှိမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်တွင် တစ်ပေါင်းတည်းပါဝင်လျက် ခွဲထွက်ခွင့်ရှိမည် မဟုတ်ပါ။ ဤသို့ဆိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုံစံဒီဇိုင်းရေးဆွဲရေးအတွက် သက်ရောက်မှုများ ရှိပါမည်။ ဥပမာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများက ကြွင်းကျန်ဥပဒေပြုအာဏာများ (မည်သည့်ဥပဒေပြုအာဏာ အညွှန်းတွင်မျှ ဖော်ပြထားသော အာဏာများ) ကို ပြည်နယ်အဆင့်က ကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံသို့ အဆိုပြုတင်သွင်းခဲ့ပြီး စစ်ဖက်က ယင်းအာဏာများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်ထားရှိလိုကြောင်း သတ်ပြုဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် စစ်ဖက်သည် တစ်ခါတစ်ရံ NLD ထက်ပိုမို၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေးကို လက်ခံစဉ်းစားခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်ပြုရန် တိုင်းရင်းသားပါတီများ၏ အဆိုပြုချက်နှင့် ဆင်တူ

သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်တစ်ရပ်ကို စစ်ဖက်နှင့် ပြည်ထောင်စု ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ မဟာမိတ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးပူးပေါင်းလွှတ်တော်ကော်မတီ (JPCCA) တွင်တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ မည်သည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဤကဲ့သို့ ပြင်ဆင်လိုသည်ကို အပြည့်အစုံ မသိရှိ ရပါ။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ပိုမိုလျော့ချခြင်းဖြင့် NLD က ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို ကြီးစိုးထားနိုင်ခြင်းအား ထိန်းညှိသည့်အင်အား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရန်နှင့် နယ်မြေ အလိုက် သြဇာသက်ရောက်မှုများကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ထိန်းသိမ်းထားနိုင် ရန် ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

သို့သော် အဖြစ်မှန်မှာ ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကာလအတွင်း စစ်ဖက်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် မူဝါဒများသည် တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေး ကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ နိုင်ငံအတွင်း လက်နက်ကိုင်များ ထိန်းချုပ် သည့် နယ်မြေဒေသများ အလွန်များပြားစွာ ပေါ်ထွက်လာပြီး တစ်နိုင်ငံလုံး အတွက် တစ်စုတစ်စည်းတည်းဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ကို တည် ထောင်နိုင်ခြင်း မရှိပါ။ စစ်ဖက်ခေါင်းဆောင်များနှင့် ၎င်းတို့နှင့် မကင်းရာ မကင်းကြောင်းများသာ တိုးတက်ကြီးပွားလျက် ကြွယ်ဝချမ်းသာ လာခဲ့ကြပါ သည်။ စစ်ဖက်က ကြေညာထားသော ရည်မှန်းချက်များ အဆုံးစွန် ချွတ်ခြုံ ကျနေမှုကို အချင်းချင်း သံယောင်လိုက်လျက်ရှိသော စစ်ဖက်ဝါဒဖြန့်ချိရေး အသိုက်အဝန်းများမှတစ်ပါး မည်သူမဆိုမတွေ့ချင် မြင်လျက်သား ဖြစ်ပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်များကို ပွင့်လင်းစွာရရှိနိုင်ခြင်းကြောင့် စစ်ဖက်ဝါဒ ဖြန့်ချိရေးသည်ပင် စိန်ခေါ်မှုအခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ စစ်ဖက်က ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတော် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီနှင့် ၎င်းကြိုးဆွဲရာ ကရသည့် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တို့သည် အရပ်သားအသွင် ရှိသည့် အစိုးရတစ်ရပ်ရပ်ကို တရားဝင် ပြန်လည်တင်မြှောက်ရန် အလို့ငှာ ရွေးကောက်ပွဲကို ပုံစံတစ်မျိုးမျိုးဖြင့် စီစဉ်ပြုလုပ်ရန် ကြံစည်နေခြင်းဖြစ်နိုင်ပါ သည်။ သို့သော် ၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို NLD က လက်သင့်ခံ ခဲ့ပြီး ရွေးကောက်ပွဲအဆက်ဆက်တွင် မဲဆန္ဒရှင်များသည် မိမိတို့ဆန္ဒကို မဲဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြသနိုင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ရရှိခဲ့သည့်အနည်းငယ်မျှသော တရားနည်း လမ်းကျမှုရှိသည်ဟု ရှုမြင်ခံရခြင်းမျိုးကို မည်သို့ပင်ကြိုးစားအားထုတ်စေကာ မူ ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

အဖြစ်မှန်မှာ ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကာလအတွင်း စစ်ဖက်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် မူဝါဒများသည် တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

လက်ငင်းအဖြေရှာရမည့် မေးခွန်းမှာ FDC နှင့်အညီခေါ်ယူမည့် တိုင်းပြု ပြည်ပြုညီလာခံ (Constitutional Convention) က ရေးဆွဲသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို စစ်ဖက်သည် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းအပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပြီး နောက် မည်ကဲ့သို့တုံ့ပြန်နိုင်သနည်းဟူသော မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။ နောက် တက်လာမည့် စစ်ဖက်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် လိုလား ဆန္ဒရှိပါမည်လား။ သို့မဟုတ် ၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရသာ လျှင် ရွေးကောက်ခံ အရပ်သားအုပ်ချုပ်မှု ပြန်လည်တည်ထောင်ရမည်ဟု အလျှော့မပေးဘဲ တောင်းဆိုပါမည်လား။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ NLD ကို ဖျက်သိမ်းလျက် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီမှ တဆင့် စစ်ဖက်မှတိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ရေးကို အတင်းအကြပ် ပြန်လည်ကျင့်သုံး ခြင်းကဲ့သို့ စစ်ဖက်၏ မကြာသေးမီက လုပ်ဆောင်ချက်များကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် လက်ရှိ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းသည် အားမတန်မာန်လျှော့ရသည့် အခြေအနေသို့ မရောက်သေးသရွေ့ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သစ်ကို လက်ခံရန် ဖြစ်နိုင်ခြေမရှိပါ။ သို့ဖြစ်၍ ရှေ့ဆက်နိုင်မည့် မည်သည့် လမ်းကြောင်းအတွက်မဆို စစ်ဖက်ခေါင်းဆောင်ပိုင်း အပြောင်းအလဲဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထု၏ အခြေခံတောင်းဆိုချက်များကို တရားဝင်ပြည်သူ့ကိုယ်စား လှယ်များက ကိုယ်စားဖော်ပြသည့်အတိုင်းလက်ခံရန် လိုအပ်ပါသည်။ စစ်ဖက် က ရုပ်ပိုင်းအင်အားသုံးစွဲနိုင်သည့်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရလဒ်နှစ်မျိုးလုံးကို ထိန်းချုပ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ထင်မြင်ယူဆနိုင်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အရပ်သား အစိုးရ အုပ်ချုပ်မှု ပြန်လည်တည်ထောင်လိုပါက ၎င်းတို့အလိုကျသာလျှင် လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု တင်းခံနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လက်နက်ကိုင် ခုခံမှုများ မြင့်တက်လျက်ရှိပြီး စစ်ဖက်သည် တရားနည်းလမ်းကျမှုနှင့် နယ်မြေကို ထိရောက်စွာ ထိန်းချုပ်နိုင်မှုနှစ်ရပ်လုံးကို လျင်မြန်စွာ လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးရသည့် အခါ ဆက်လက်၍တင်းခံနိုင်ရန်ခက်ခဲပါမည်။ စစ်ဖက်အနေဖြင့် ကြောင်းကျိုး ဖော်ပြရန် အခက်အခဲဖြစ်နိုင်သည့် အချက်မှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ (ပုဒ်မ ၄၂၁ (ခ)) တွင် အရေးပေါ်အခြေအနေကို (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့်အညီ စတင်ကျင့်သုံးပြီးနောက်) အမျိုးသားလိုခြံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး ကောင်စီထံတင်ပြလျက် ခြောက်လစီ နှစ်ကြိမ် သက်တမ်းတိုးနိုင်ကြောင်း ခွင့်ပြုထားသော်လည်း သက်တမ်းတိုးမြှင့်ကြောင်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် သို့တင်ပြရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို

ခေါ်ယူမည်ဆိုပါက ဥပဒေကြောင်းအရလည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးအရလည်းကောင်း၊ အရေးပေါ်အစီအမံ၏ ချို့ယွင်းအားနည်းချက် ပေါ်ထွက်လာပါမည်။ စစ်ဖက်အနေဖြင့် အာဏာကို ကာလကြာမြင့်စွာ ဆုပ်ကိုင်ထားလေလေ၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လိုက်နာဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါကြောင်း ခိုင်မာမှုမရှိသည့် ၎င်း၏ပြောဆိုချက်များ ယုံကြည်ဖွယ်ရာ ကင်းမဲ့လေလေ ဖြစ်ပါမည်။ စင်စစ် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စွန့်လွှတ်မည်ဆိုလျှင်လည်း NLD သို့မဟုတ် အခြား ဒီမိုကရေစီ ဘက်တော်သားများ၏ သတ်မှတ်ချက်များအတိုင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် လက်ခံမည့်အဓိပ္ပါယ်ဟု တစ်ထစ်ချမဆိုနိုင်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြေမခံဘဲ ပြန်လည်အုပ်ချုပ်မည့် အဓိပ္ပါယ်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် အာဏာရှင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ကိုသွတ်သွင်းရန် ကြိုးစားလာနိုင်ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ စစ်ဖက်၏ တရားဝင် သို့မဟုတ် ဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အနက် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ မပါရှိပါ။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက စစ်ဖက်ကို အပ်နှင်းထားသည့် အာဏာများသည်လည်း စစ်ဖက်၏လုပ်ရပ်များနှင့် ပြည်သူလူထုကို တိုက်ခိုက်ခဲ့မှုများကြောင့် ပျက်ပြယ်သွားပြီဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ စစ်ဖက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် တရားနည်းလမ်းကျ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည့် အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူတစ်ဦးဖြစ်သည်ဟု မယူဆနိုင်တော့ပါ။

သို့ဖြစ်၍ စစ်ဖက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် တရားနည်းလမ်းကျ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည့် အကျိုးသက်ဆိုင် ပါဝင်သူတစ်ဦးဖြစ်သည်ဟု မယူဆနိုင်တော့ပါ။

အခန်း (၄)

လိုလားချက် ဆန်းစစ်ချက်

အခန်း ၂ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ညီညွတ်သော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ (UNFC) က ပြုစုထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း (၂၀၁၆ ခုနှစ်) သည် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သားများ အကြားတွင်ပင် အားလုံးသဘောတူညီမှု အပြည့်အဝမရရှိဘဲ အဖွဲ့အစည်းအချို့၏ သဘောတူညီမှုကိုသာ ရရှိထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းသည် NLD က ထောက်ခံခဲ့သည့် ယခင် FDC မူကြမ်းအပေါ် အခြေပြုထားပြီး NLD က လက်ခံထားသည့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် (FDC) ၏ အခြေခံလည်းဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ အားလုံးထောက်ခံသည့် မူကြမ်းမဟုတ်သည့်တိုင် ယခုအထိ အကျယ်ပြန့်ဆုံးထောက်ခံမှုရရှိထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအခန်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းကိုထောက်ခံရန် သို့မဟုတ် ဝေဖန်ရန်မဟုတ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများ စတင်ပြုလုပ်နိုင်မည့် မူကြမ်းအဖြစ် ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်သူ အသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လိုလားချက်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနိုင်သည့် ကြေးမုံပြင်သဖွယ် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းကိုအသုံးပြုလျက် သဘောတူညီမှုရရှိနိုင်သည့် အချက်များနှင့် ကွဲလွဲသည့်အချက်များကို ဖော်ထုတ်ရန်ရည်ရွယ်ပါသည်။

ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိကအားဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းကို FDC နှင့်လည်းကောင်း၊ NLD၊ စစ်ဖက်နှင့် အခြား ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများ၏ ရပ်တည်ချက်များနှင့်လည်းကောင်း တိုက်ဆိုင်၍ မတူညီသည်များကို ဖော်ထုတ်ရပါမည်။ ဤသို့ ဖော်ထုတ်ရာတွင် အခန်း ၃ ၌ ဖော်ပြခဲ့သော ပါဝင်သူ ဆန်းစစ်ချက် ရလဒ်များကို အသုံးပြုထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖော်ပြထား

သော ရပ်တည်ချက်များမှာ စာရွက်စာတမ်းများကို ဖတ်ရှုလေ့လာသုံးသပ်ချက် အပေါ် အခြေခံခြင်းဖြစ်ပြီး အချို့စာရွက်စာတမ်းများမှာ ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်ဖက်မှ အာဏာမရယူမီ ထွက်ပေါ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ထပ်လောင်း၍သတိမူရန် အရေးကြီးပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေမှာ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲနေဆဲဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သည်နှင့်အမျှ ရပ်တည်ချက်များလည်း ပြောင်းလဲနိုင်ပါသည်။

၄-၁ အခြေခံမူများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း (၂၀၁၆ ခုနှစ်) တွင် နိဒါန်းနှင့် အခန်း ၁ အကြား၌ အခြေခံမူများကို စာရင်းပြုစုဖော်ပြထားပါသည် (ဇယား ၁ ကို ကြည့်ပါ)။

ယင်းအခြေခံမူများမှာ FDC တွင် ဖော်ပြထားသော ပြည်ထောင်စု မျှော်ရည်ချက်၊ ပြည်ထောင်စုစံတန်ဖိုးများနှင့် အကြမ်းအားဖြင့် ကိုက်ညီမှုရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် သဘောမတူညီမှုရှိနိုင်သည့် အချက်အချို့လည်း ရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ‘ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝ ရရှိရေး’ နှစ်ထပ်ကွမ်း ကတိကဝတ်ပြုထားပါသည်။ ပထမ ကတိကဝတ်မှာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများသည် ‘နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် အခြားကဏ္ဍများ’တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရရှိရေး ကတိကဝတ်ပြုခြင်းဖြစ်ပြီး ဒုတိယအချက်မှာ ပြည်ထောင်စုတွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ်များအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရရှိရေး ကတိကဝတ်ပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် မြန်မာနိုင်ငံ ပကတိအခြေအနေတွင် ကျေနပ်လောက်သော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှု သို့မဟုတ် လက်တွေ့ဖော်ဆောင်မှုမပြုရသေးဘဲ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဗဟိုအစိုးရ နှစ်ဘက်လုံး လက်ခံနိုင်သည့်နည်းလမ်းဖြင့်ဘောင်သတ်မှတ်ရန် အထူးလိုအပ်နေသည့် မူတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ပဆိုင်ရာ (မိမိနယ်မြေကို လွတ်လပ်စွာ) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (external self-determination) သို့မဟုတ် နိုင်ငံမှ ခွဲထွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးအဖြစ် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပါက စစ်ဖက်သာမက NLD နှင့် ‘လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများ’ ကို ကိုယ်စားပြုသော ပါတီများကလည်း ဆန့်ကျင်ကြဖွယ်ရာရှိပါသည်။ စစ်ဖက်သည် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေ ဒီမိုကရေစီ လုပ်ငန်းတစ်ရပ်လုံးကို ယခင်က ဆန့်ကျင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများမှာမူ ပြည်နယ်များ နိုင်ငံမှ ခွဲထွက် လျှင် ၎င်းတို့အတွက် ခြိမ်းခြောက်မှုအန္တရာယ်ရှိနိုင်ပါသည်။

ဇယား ၁ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း (၂၀၁၆ခုနှစ်) တွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြေခံမူများ

အချုပ်အခြာအာဏာ	နိုင်ငံ၏အချုပ်အခြာအာဏာဟူသမျှတို့သည် ပြည်သူလူထုထံမှ ဆင်းသက်စေရမည်။
တန်းတူရေး	တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်းသည် နိုင်ငံရေးအရဖြစ်စေ၊ လူမျိုးရေး အရဖြစ်စေ တန်းတူရည်တူ အခွင့်အရေးရှိစေရမည်။
ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်	တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်းသည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု စသည့် ကဏ္ဍအသီးသီးတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝ ရှိစေရမည်။
ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု မူများ	ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရှိသော ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်း သည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖြစ်ရမည်။
လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများ	ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအတွင်း နေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အတိအလင်း ကာကွယ်ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။
ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေး၊ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးနှင့် ကျား-မ ဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှမှု	ဘာသာအယူဝါဒ၊ အသားအရောင်၊ လိင်ကွဲပြားမှုများအပေါ် အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိစေဘဲ အခြေခံလူ့အခွင့် အရေးများ၊ ဒီမိုကရေစီ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပြဋ္ဌာန်းပေး ရမည်။
ဘာသာရေးကို အခြေမခံသော နိုင်ငံ	ဘာသာရေးကို အခြေမခံသော နိုင်ငံတော် ဖြစ်စေရမည်။
ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်	ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံး စေရမည်။

ရည်ညွှန်းချက် - UNFC ၏ သုတေသနနှင့် ဥပဒေရေးရာဌာနက ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ပြုစုထုတ်ဝေသော FCDCC-UNFC မူကြမ်း

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် နိုင်ငံမှခွဲထွက်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ ခွင့်ပြုခြင်းလည်း မရှိ၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ ထုတ်ဖော်တားမြစ်ခြင်းလည်းမရှိဘဲ အတိအလင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မပါရှိသည်မှာ သတိမူဖွယ်ရာဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မူကြမ်းပါ အချို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ နိုင်ငံမှခွဲထွက်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်ဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်းမဟုတ်ပါက ခွဲထွက်ခွင့်မပြုဘဲ တားမြစ်သည့် အနေဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ပုဒ်မ ၈ တွင် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စု၏ အမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားပြီး ပုဒ်မ ၄၆ (က) တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ‘ဤ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ’ ခွင့်ပြုသော အတိုင်းအတာအထိသာလျှင် ကန့်သတ် ထားပါသည်။ နိုင်ငံမှခွဲထွက်ခြင်းကို ပိုမို၍ အတိအလင်းတားမြစ်ပိတ်ပင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမျိုးကိုသာ စစ်ဖက်မှ လက်ခံဖွယ်ရာရှိပြီး စစ်ဖက် သာမက NLD နှင့် အခြား ပြည်ထောင်စုဝါဒီများကလည်း ခွဲထွက်ခြင်းကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ရန် တောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။ အချို့သော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားပါတီများက ယင်းသို့ပိတ်ပင်ခြင်းကို လက်မခံသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းခြင်းများ ရှေ့မတိုးနိုင်ဘဲ တန့်သွားနိုင်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း တွင် ဤကိစ္စကို မည်သို့မျှမဖော်ပြဘဲ ဂရုပြု၍ရှောင်ရှားထားခြင်းသည် နှစ်ဘက် လက်ခံနိုင်သော အပြန်အလှန်လိုက်လျော ဖြေရှင်းချက်ဖြစ်နိုင်သည့် အနီးစပ် ဆုံးရပ်တည်ချက် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။^{၁၀} မဖော်ပြဘဲထားခြင်းကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး အပေးအယူပြုလုပ်ရန် ချန်လှပ်ထားခြင်းဟုလည်း အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူနိုင်ပါ သည်။ နောင်အခါ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပြည်နယ်များထံ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ပိုမိုများပြားစွာလျှော့ချပေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်း မည်ဆိုပါက နိုင်ငံမှခွဲထွက်ရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုလည်း ထည့်သွင်းရန် အပေး အယူ ပြုလုပ်နိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။

အလားတူ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် နိုင်ငံရေးနှင့်ဘာသာရေး မရော ယှက်သော ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ဖော်ပြခြင်းကို ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဤကိစ္စကို မည်သို့မျှမဖော်ပြဘဲ ဂရုပြု၍ ရှောင်ရှား ထားခြင်းသည် နှစ်ဘက်လက်ခံနိုင်သော အပြန်အလှန်လိုက်လျော ဖြေရှင်းချက် ဖြစ်နိုင်သည့် အနီးစပ်ဆုံး ရပ်တည်ချက် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

၁၀ ကွဲပြားလျက်ရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကိစ္စရပ်အချို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ မဖော်ပြဘဲ ချန်လှပ်ထားခြင်း၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် စပ်လျဉ်း၍ Lerner (2011) ကို ကြည့်ပါ။

လှုပ်ရှားမှုအတွင်း လူမှုရေးဆိုင်ရာတွင် ပိုမို၍ ရှေးရိုးစွဲ သဘောထားရှိသည့် အပိုင်းများမှ ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်လာနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် လူများစု ဗုဒ္ဓဘာသာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်သော နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဆင့်တွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို လိုလားနိုင်ပါသည်။^{၁၁} ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတော်အကြား ဆက်နွယ်မှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမြဲလိုလို သဘောကွဲလွဲသည့်အချက်ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပကတိ အခြေ အနေမှာ အများစု ဗမာလူမျိုးများသည် များသောအားဖြင့် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်များဖြစ်ခြင်းကြောင့် သဘောကွဲလွဲမှုပိုမိုပြင်းထန်နိုင်ပါသည်။ ရှမ်း လူမျိုးကဲ့သို့ အချို့သော တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများသည်လည်း များသော အားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မူဆလင် အများစုဖြစ်သော ရိုဟင်ဂျာ သို့မဟုတ် ခရစ်ယာန်အများစုဖြစ်သော အခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များရှိပါသည်။ ဥပမာ ကချင်လူမျိုးများနှင့် ချင်းလူမျိုးများအကြားတွင် မြန်မာ တစ်နိုင်ငံလုံး၏ လူဦးရေနှင့် နှိုင်းစာပါက ခရစ်ယာန် အချိုးအစားများစွာ ပိုမို များပြားပါသည်။

၄-၂ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုတွင်ပါဝင်သော ပြည်နယ်များကို စုဖွဲ့သည့်ပုံသဏ္ဍာန်

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စု တည်ထောင်ရန် မျှော်မှန်းထားပါသည်။ UNFC ၏ သုတေသနနှင့် ဥပဒေ ရေးရာဌာနက ပြုစုထုတ်ဝေသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆိုချက်၌ နိုင်ငံ၏ အမည်ကို လက်ရှိတရားဝင်အမည်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော ‘Myanmar’ ဟု မဖော်ပြဘဲ ‘Burma’ ဟု ဖော်ပြထားပါသည် (၂၀၁၆ခုနှစ် မူကြမ်း၊ ပုဒ်မ ၁)။

၁၁ နိုင်ငံရေးနှင့်ဘာသာရေး မရောယှက်ခြင်းနှင့် ဘာသာရေးကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့မှာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မဆန့်ကျင်ပါ။ ယင်းတို့ နှစ်မျိုးလုံး ပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိနိုင်ပြီး ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု အသီးသီးကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုဘဲ အသိအမှတ်ပြုသည့် အိန္ဒိယပုံစံ နိုင်ငံရေးနှင့်ဘာသာ ရေး မရောယှက်ခြင်းအပါအဝင် ရွေးချယ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများစွာရှိပါသည်။ ဤ အကြောင်း အရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထပ်မံဖတ်ရှုလေ့လာလိုပါက International IDEA မှ ထုတ်ဝေသော Constitution-Building Primer (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အခြေခံ လမ်းညွှန်စာစောင်) ဖြစ်သည့် ‘Religion-State Relations’ (‘ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတော် ဆက်နွယ်မှုများ’) ကို ကြည့်ပါ။

သို့သော် ‘Myanmar သို့မဟုတ် Burma ဆိုပါက လူမျိုးတစ်မျိုးကိုသာ ရည်ညွှန်းခြင်း’ကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုနိုင်သည့် နိုင်ငံအမည်သစ်တစ်ရပ်ကို စဉ်းစားသင့်ကြောင်း UNFC က ၂၁ ရာစု ပင်လုံ ညီလာခံတွင် အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။ ဆက်လက်၍ မြန်မာနိုင်ငံသည် ‘တိုင်းရင်း သားအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည်။ ထိုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် မတူညီ သော သမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ ရှိကြသော်လည်း တူညီသော ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်အားဖြင့် ညီညွတ်ကြပြီး တန်းတူရည်တူ ရှိသည့် ပြည်ထောင်စုအဖြစ် လက်တွဲသွားရန် ကတိပြုကြသည်’ ဟု ဖော်ပြ ထားပါသည် (၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း၊ ပုဒ်မ ၂)။ တဖန် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း ပုဒ်မ ၆ ၌ ‘ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ သော ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားသည်’ ဟု ဖော်ပြထားပါ သည်။ အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဤကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်မှာ ကန့်သတ်ချက်ရှိပါသည် (ပုဒ်မ ၈ နှင့် ၄၆ (က))။ ဤနေရာတွင် အဓိက အရေးပါသောအချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်း၌ ပြည်ထောင်စုကို တိုင်းရင်း သားလူမျိုးများဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်များဖြင့်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်မည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများသည် ပြည်နယ် နယ်နိမိတ်များကို ဖြတ်ကျော်၍ ပြန့်နှံ့နေထိုင်ကြသဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်း အတွင်းတွင်ပင် ဝိရောဓိ ဖြစ်နေပါသည်။ FDC တွင် မျှော်မှန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ကျေနပ်မှုရရှိသည်အထိ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း ဖြေရှင်း ခြင်း မပြုနိုင်ပါက နောင်အခါ ပြဿနာဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်းနှင့် FDC နှစ်ရပ်လုံးတွင် အခြေခံအားဖြင့် အဆင့် အတန်းတူညီသော ပြည်ထောင်စုပိုင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည့် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုကို မျှော်မှန်းထားပါသည်။ သို့ဖြင့် ဗမာလူမျိုး အများစုရှိသည့် နယ်မြေဒေသများကို တိုင်းဒေသကြီးများ၊ အခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အများစုရှိသည့် နယ်မြေဒေသများကို ပြည်နယ်များဟု သင်္ကေတပြု ခွဲခြား မှည့်ခေါ်ထားခြင်းကို ပယ်ဖျက်မည် ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် ပြည်နယ်များသည် တူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း အမည်ကွာခြားနေခြင်းကြောင့် မတူညီမှုကို အလေး အနက်ပြုရာရောက်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဗမာလူမျိုးအများစု

၂၀၁၆ခုနှစ်မူကြမ်း၌ ပြည်ထောင်စုကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်များဖြင့် လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် မည်ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နေထိုင်သော နယ်မြေဒေသအများအပြားကို ပြည်နယ်တစ်ပြည်နယ်အဖြစ် စုပေါင်းလျက် ဗမာလူမျိုးများအတွက် ‘ဗမာအမျိုးသားပြည်နယ်’ တည်ထောင်ရန် ပါရှိပါသည်။ ဝ လူမျိုးများ၏ ဇာတိမြေအဖြစ် ဝ ပြည်နယ်ဟု ပြည်နယ်အသစ်တစ်ပြည်နယ်ကိုလည်း တည်ထောင်ပါမည်။ လက်ရှိပြည်ထောင်စုဝင် ယူနစ် ၁၄ ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းသော စုဖွဲ့ပုံမှာ အများစုဖြစ်သော ဗမာလူမျိုးများအတွက် (အထက်လွှတ်တော်တွင် ယူနစ်အားလုံး တူညီသောလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် ရရှိခြင်းအပေါ် အခြေခံလျက်) အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာထက်ဝက်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့် ဝန်ကြီးချုပ် စုစုပေါင်း၏ ထက်ဝက်ရရှိပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပိုမိုအားဖြည့်ပေးထားသောကြောင့် ဤအပိုင်းမှာ အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ ဩဇာသက်ရောက်မှုများပြားနေခြင်းကို ဗမာပြည်နယ် တစ်ပြည်နယ်တည်း ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းဖြင့် လျော့ချနိုင်မည် ဖြစ်သော်လည်း ယင်းဗမာပြည်နယ်၏ လူဦးရေနှင့် စီးပွားရေးထုတ်ကုန်ပမာဏမှာ လွန်စွာကြီးမားပြီး ပြည်နယ်များအကြား အလွန်အမင်း ဟန်ချက်မညီမှု ဖြစ်ပေါ်လာပါမည်။ ပြည်နယ်များအကြား ယင်းသို့ အလွန်အမင်းကွာခြားချက် ကြီးမားသော ဖယ်ဒရယ်နိုင်ငံများ မရှိသလောက်ဖြစ်ပြီး လက်တွေ့ကျင့်သုံး၍မရသည့် အစီအမံဖြစ်နိုင်ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ‘နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာဟူသမျှတို့သည် ပြည်သူ့လူထုထံမှသာ ဆင်းသက်စေရမည်’ ဟု အခြေခံမူများတွင်လည်းကောင်း၊ ‘ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အချုပ်အခြာ အာဏာသည် နိုင်ငံသားတို့ထံမှ ဆင်းသက်လာပြီး နိုင်ငံသားတို့၏ လက်ဝယ်၌ တည်ရှိသည်’ ဟု ပုဒ်မ ၄ တွင်လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ FDC တွင်မူ ‘ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်းရှိ ပြည်သူတို့သည် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ မူရင်းပိုင်ရှင်များဖြစ်သည်’ ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းနှင့် FDC တို့အကြား အချုပ်အခြာအာဏာကို ဖော်ပြပုံနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ အရင်းအမြစ်မတူညီဘဲ ကွဲလွဲလျက်ရှိကြောင်း ထင်ရှားသိသာပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ အရင်းအမြစ်သည် ‘ပြည်သူ့လူထု’ ဟု တစ်စုတစ်ပေါင်းတည်း ရှုမြင်ပါသည်။ FDC တွင် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ အရင်းအမြစ်သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်းရှိ ပြည်သူတို့ ဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းနှင့် FDC တို့အကြား အချုပ်အခြာအာဏာကို ဖော်ပြပုံနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ အရင်းအမြစ် မတူညီဘဲ ကွဲလွဲလျက် ရှိပါသည်။

ရှုမြင်ပုံတစ်မျိုးကိုသာ ရွေးချယ်လျက် ဤကွဲပြားခြားနားချက်ကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက် ရှာဖွေဖော်ထုတ်၍ ဂရုပြုရွေးချယ် သုံးနှုန်းသော ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းများဖြင့် နှစ်ဖက်လိုက်လျော့ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် သင်္ကေတပြုသည့်အဆင့်တွင် ‘အရေးပါ’ သော်လည်း ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ပြည်နယ်များ၏ အချုပ်အခြာအာဏာ (တစ်နည်းအားဖြင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်) ကျင့်သုံးနိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို အများအပြား အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဆင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုပြုလုပ်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်နိုင်သောလုပ်ပိုင်ခွင့်သည် ပြည်ထောင်စုတွင်ပါဝင်သော ပြည်နယ်များ၏ ပြည်သူ့လူထုများထံမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ပြည်နယ်အချုပ်အခြာအာဏာကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်သည့်နည်းလမ်းကိုကြည့်လျှင် ပြည်နယ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိသဖြင့် လက်တွေ့တွင် ပြည်နယ်အချုပ်အခြာအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

၄-၃ အခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း (၂၀၁၆ ခုနှစ်) တွင် အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များ အများအပြားပါဝင်ပါသည်။ အသက်ရှင်ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်၊ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ် ယုံကြည်ခွင့်၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ် တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမရှိရေးတို့ကို ပုဒ်မ ၁၀ တွင်လည်းကောင်း၊ ကျွန်ပြုခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းခြင်း၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း မခံရစေရေးကို ပုဒ်မ ၁၁ တွင်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်ကို ပုဒ်မ ၁၃ တွင်လည်းကောင်း၊ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ခွင့်ကို ပုဒ်မ ၁၄ တွင်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ပုဒ်မ ၁၅ တွင်လည်းကောင်း၊ ကျား-မ တန်းတူ အခွင့်အရေးကို ပုဒ်မ ၁၆ တွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ပုဒ်မ ၁၇ တွင်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်ကို ပုဒ်မ ၁၈ တွင်လည်းကောင်း၊

လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ပုဒ်မ ၁၉ တွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို ပုဒ်မ ၂၀ တွင်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခွင့်ကို ပုဒ်မ ၂၁ တွင်လည်းကောင်း၊ မတရားဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် ချုပ်နှောင်ခြင်းမခံရရန် အခွင့်အရေးကို ပုဒ်မ ၂၂ တွင်လည်းကောင်း၊ တရားမျှတသော အမှုစစ်ဆေးစီရင်ခြင်း (fair trial) နှင့် ပုံမှန်တရားစီရင်ရေးစနစ်ဖြင့် မျှတစွာဆောင်ရွက်ပေးခြင်း (due process) ခံယူရရှိရန် အခွင့်အရေးကို ပုဒ်မ ၂၄ နှင့် ၂၅ တွင်လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းပါမည်။

ယင်းအခွင့်အရေးများအပြင် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး အမျိုးမျိုးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များလည်းပါဝင်ပါမည်။ ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို ပုဒ်မ ၂၆ တွင်လည်းကောင်း၊ အလုပ်လုပ်ခွင့်နှင့် စီးပွားရှာဖွေခွင့်ကို ပုဒ်မ ၂၆ နှင့် ၂၇ တွင်လည်းကောင်း၊ တီထွင်ဖန်တီးပိုင်ခွင့်နှင့် နည်းပညာမူပိုင်ခွင့်ကို ပုဒ်မ ၂၈ တွင်လည်းကောင်း၊ ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်ကို ပုဒ်မ ၃၀ တွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံပိုင်ကဏ္ဍပြင်ပတွင် ပညာသင်ကျောင်းများနှင့် တက္ကသိုလ်များ တည်ထောင်ခွင့်ကို ပုဒ်မ ၃၂ တွင်လည်းကောင်း၊ အများပြည်သူ ကျန်းမာရေး ပြုစုစောင့်ရှောက်မှုရရှိရန် အခွင့်အရေးကို ပုဒ်မ ၃၃ တွင်လည်းကောင်း၊ ‘သဘာဝတရားနှင့်ကိုက်ညီ၍ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ရရှိရန်အခွင့်အရေး’ကို ပုဒ်မ ၄၀ တွင်လည်းကောင်း၊ ပြဋ္ဌာန်းပါမည်။ စီးပွားရေး ကဏ္ဍများ သို့မဟုတ် လူတန်းစားများအတွက် လူမှုစီးပွား အခွင့်အရေးများကိုလည်း ထပ်မံ၍တိုးချဲ့ပြဋ္ဌာန်းပါမည်။ ပုဒ်မ ၃၇ ဖြင့် ‘လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်အညီ ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရေး’၊ ‘သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများရရှိခွင့်’၊ ‘လူမှုဖူလုံရေးခံစားခွင့်’၊ ‘မျှတသော အလုပ်ချိန် သတ်မှတ်ချက်နှင့်အညီ အလုပ်လုပ်ခွင့်’၊ ‘အားလပ်ရက်နှင့် ခွင့်ရက်များ ခံစားခွင့်’၊ ‘အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ လွတ်လပ်စွာ တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် စည်းရုံးခွင့်’ အပါအဝင် အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးပါမည်။ ပုဒ်မ ၃၈ ဖြင့် ‘သီးနှံများကို လွတ်လပ်စွာ စိုက်ပျိုးခွင့်၊ ရောင်းချခွင့်၊ ထုတ်လုပ်ခွင့်’ နှင့် အခွန်များကို သီးနှံဖြင့်မဟုတ်ဘဲ ငွေကြေးဖြင့် ပေးဆောင်ခွင့် အပါအဝင် တောင်သူလယ်သမား အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးပါမည်။

ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် လူ့အသိုက်အဝန်း ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူတစ်ဦးချင်း ယဉ်ကျေးမှုဖွံ့ဖြိုးရေး လိုအပ်ချက်များကို ဟန်ချက်ညီပြဋ္ဌာန်းရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ ‘မိရိုးဖလာ သဘာဝ အမွေအနှစ်များ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမွေအနှစ်များနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ သီးသန့် ပိုင်ဆိုင်လာခဲ့သော နည်းပညာဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များကို သက်ဆိုင်ရာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှ ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်’ ဟု လည်းကောင်း (ပုဒ်မ ၂၉)၊ ‘နိုင်ငံသားတိုင်းသည် မိမိတို့၏ တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံ၊ အစဉ်အလာများကို တိုးတက်ပြန့်ပွားအောင်... လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်’ ဟု လည်းကောင်း (ပုဒ်မ ၃၄)၊ ‘နိုင်ငံသားတိုင်းသည် မိမိတို့လူမျိုး၏ ဘာသာစကားနှင့် စာပေတို့ကို လွတ်လပ်စွာပြောဆိုပိုင်ခွင့်နှင့် သင်ယူပိုင်ခွင့်ရှိပြီး တိုးတက်ပြန့်ပွားအောင် ... မြှင့်တင်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်’ ဟု လည်းကောင်း (ပုဒ်မ ၃၅)၊ ပြည်နယ်အသီးသီးတွင် ပြည်ထောင်စု၏ ရုံးသုံးဘာသာများဖြစ်သော မြန်မာဘာသာနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာအပြင် ‘ယင်းပြည်နယ်၏ အမျိုးသားဘာသာကိုလည်း ရုံးသုံးဘာသာအဖြစ် သတ်မှတ်ရမည်’ ဟု လည်းကောင်း (ပုဒ်မ ၁၇၀)၊ ပြဋ္ဌာန်းပါမည်။ အထူးစီမံဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်အဖြစ် ‘ဖွံ့ဖြိုးမှုနောက်ကျလျက်ရှိသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအတွက်ဖြစ်စေ၊ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုအခြေအနေ နိမ့်ပါးလျက်ရှိသော နိုင်ငံသား အစုအဖွဲ့များအတွက် ဖြစ်စေ၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာများအရ နိမ့်ချဖယ်ကြဉ်ခြင်းခံထားရသော နိုင်ငံသားအစုအဖွဲ့များအတွက် ဖြစ်စေ၊ ... ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းတို့သည် နိုင်ငံသားတိုင်း တန်းတူအခွင့်အရေး ရှိစေရမည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်ကြောင့် အဟန့်အတားမဖြစ်စေရ’ ဟု (ပုဒ်မ ၃၉) ပြဋ္ဌာန်းပါမည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းအရ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ဆောင်ပေးမည့် အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရေးအစီအမံနှစ်ရပ် တည်ထောင်ရန် ပြဋ္ဌာန်းပါမည်။ ပထမအစီအမံမှာ ပြည်ထောင်စုတရားရုံးချုပ်/တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်သည့် နည်းလမ်းကိုအသုံးပြုသော တရားစီရင်ရေးပိုင်းအစီအမံဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသို့ တင်သွင်းခြင်းမဟုတ်သည်ကို သတိမူသင့်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် (ပုဒ်မ ၁၂၁) မှာ မရှင်းလင်းပါ။ ဒုတိယအစီအမံမှာ လွတ်လပ်သော လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်

ဖြစ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဥပဒေကြောင်းအရ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းမည်မဟုတ်ဘဲ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လူထုပညာပေးခြင်း၊ အခြားအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား အကြံပေးခြင်းတို့ကို တာဝန်ယူပါမည် (ပုဒ်မ ၁၇၃)။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်တွင် ပါဝင်မည့်သူများ၊ စုဖွဲ့မှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည် (ပုဒ်မ ၁၇၃)။ အမျိုးသားလွှတ်တော်က ရွေးချယ်အမည်စာရင်းတင်သွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ် ၁၁ ဦးကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်က လက်ခံအတည်ပြုပြီးပါက ...သမ္မတသည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ခန့်အပ်တာဝန်ပေးပါမည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ပါက အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ကျယ်ပြန့်ပြီး ခေတ်မီသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ဒီမိုကရေစီ စံနှုန်းများနှင့်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ကိုက်ညီပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော နယ်ပယ်ကန့်သတ်ထားပြီး သတ်မှတ်ချက်များစွာပါရှိသည့် အခွင့်အရေးများထက် များစွာကျော်လွန်၍ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်ပါမည်။ ဥပမာ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်လိုပါက လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ကျင့်သုံးရာတွင် 'ဒီမိုကရေစီ အခြေခံမူများ၊ ကျင့်စဉ်များကိုဆန့်ကျင်ခြင်း၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် ပြည်သူတို့၏ ကိုယ်ကျင့်တရားကို ထိခိုက်ပျက်ပြားစေခြင်းများဖြစ်ပေါ်လာ' မှသာ ကန့်သတ်ဟန့်တားသည့် ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါမည် (ပုဒ်မ ၁၃)။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်မူ 'နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေး သို့မဟုတ် ပြည်သူတို့၏ ကိုယ်ကျင့်တရားအကျိုးငှာ' ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်း၍ ကန့်သတ်နိုင်ကြောင်း ခွင့်ပြုထားပါသည် (ပုဒ်မ ၃၅၄)။ တစ်နည်းအားဖြင့် လုံခြုံရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဒီမိုကရေစီကို နယ်ပယ်ကန့်သတ်ရန် စီစဉ်ထားသော ကန့်သတ်ချက်များ မဟုတ်ဘဲ ဒီမိုကရေစီကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်စီစဉ်ထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များသာဖြစ်ပါသည်။ တရားစီရင်ရေးပိုင်း စီရင်ချက်များတွင် ဤကန့်သတ်ချက်များကို မည်သို့ လက်တွေ့ကျင့်သုံးမည်နည်းဆိုသော မေးခွန်းမှာ ယခုအခါ အဖြေမသိရှိနိုင်သေးသော်လည်း ချဉ်းကပ်ပုံ ကွဲပြားခြားနားကြောင်း အထင်အရှားပင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အချို့အခွင့်အရေးများကို ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခွင့်အရေးများအဖြစ် ကြေညာထားသည်မှာ သတိပြုဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင်ပင် ယင်းအခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ FDC တွင် ဤအချက်မပါရှိဘဲ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခွင့်အရေးများ ပြဋ္ဌာန်းပေးထားခြင်း မရှိပါ။ တစ်နည်းအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီချက်စာချုပ်များတွင် ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခွင့်အရေးများ အဖြစ် ကျယ်ပြန့်စွာအသိအမှတ်ပြုထားသည့် ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နှိုင်းစိုက်ညှင်းပန်းခြင်းမခံရစေရေးကဲ့သို့သော အခြေခံအနှစ်သာရ လူ့အခွင့်အရေးများကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ယခင်ပြဋ္ဌာန်းချက်များထက် ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း (၂၀၁၆ ခုနှစ်) တွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးများသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များက အဆိုပြုခဲ့သော အခွင့်အရေးများနှင့် ကိုက်ညီပါသည်။ ယင်းတို့မှာ NLD အနေဖြင့် ယခင်က သဘောတူညီ ထောက်ခံခဲ့သည့် အတိုင်းအတာထက် များစွာ ပိုလွန်သော်လည်း NLD လက်ခံခဲ့သည့် FDC အပိုဒ် ၂၂ မှ ၂၇ အထိ လုပ်ငန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိပါသည်။ NLD နှင့် အခြား ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ လူသိရှင်ကြားလက်ခံထားသော ဒီမိုကရေစီမူများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးမည်ဆိုပါက ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ရန် ရှိမည်မဟုတ်ပါ။

သို့ရာတွင် အရေးပါသော အဟန့်အတားဖြစ်လာနိုင်သည့် အချက်အချို့ ရှိပါသည်။ အဓိကအားဖြင့် ပြည်နယ်များဖြင့်သာမက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖြင့်လည်း ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအဖြစ် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော ပြည်ထောင်စု၏ အခြေခံသဘောသဘာဝနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ အထူးအရေးပါသည့်အချက်မှာ ပြည်နယ်များအကြား လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည် (ပုဒ်မ ၃၁)။ ပြည်နယ်အနေဖြင့် ပြည်ထောင်စု၏ အခြားနယ်မြေဒေသများမှ မိမိပြည်နယ်သို့ဝင်ရောက် အခြေချနေထိုင်ခြင်းကို ကန့်သတ်နိုင်ပါမည်။ ပြည်နယ်တစ်ခုတွင် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံသားများရရှိသော နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများကို အခြား

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အချို့အခွင့်အရေးများကို ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခွင့်အရေးများအဖြစ် ကြေညာထားသည်မှာ သတိပြုဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင်ပင် ယင်းအခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ FDC တွင် ဤအချက် ပြဋ္ဌာန်းပေးထားခြင်း မရှိပါ။

အရေးပါသော အဟန့်အတားဖြစ်လာနိုင်သည့်အချက်အချို့ ရှိပါသည်။ အဓိကအားဖြင့် ပြည်နယ်များဖြင့်သာမက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖြင့်လည်း ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအဖြစ် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော ပြည်ထောင်စု၏ အခြေခံ သဘောသဘာဝနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ အထူးအရေးပါသည့်အချက်မှာ ပြည်နယ်များအကြား လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်တွင် ကျင့်သုံးခြင်းကိုလည်း သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်က ကန့်သတ်နိုင်ပါမည်။ ဤအချက်မှာ ၁၇၈၁ ခုနှစ် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်သည့် စည်းမျဉ်းများ စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ချိန်မှစ၍ နားလည်သဘောပေါက် ကျင့်သုံးလာခဲ့သော ဖက်ဒရယ်စနစ် အခြေခံမူများနှင့် ဆန့်ကျင်ပါသည်။ ထိုမျှမက ပြည်နယ်အသီးသီးသည် မိမိပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်သား ဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိပါမည် (ပုဒ်မ ၁၄၁)။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းအလိုအရ ပြည်နယ်တစ်ခုမှ ပြည်နယ်သားတစ်ဦးသည် အခြားပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်သားအဖြစ်မခံယူဘဲ ယင်းပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲ၊ ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးခွင့်ရှိမည် မဟုတ်ပါ (ပုဒ်မ ၁၃၅)။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အယူအဆများသည် သမိုင်းတစ်လျှောက် ဖယ်ထုတ်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှုလူမျိုးကြီးဝါဒတို့နှင့် ဒွန်တွဲလျက်ရှိသည့်အပြင် တစ်သီးတစ်သန့် ပြည်နယ်သားဖြစ်မှု စည်းမျဉ်းများကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်ခြင်းဆိုင်ရာ၊ မဲပေးခွင့်ဆိုင်ရာနှင့် လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကွန်ဗင်းရှင်းစာချုပ်များကို ချိုးဖောက်မှုဖြစ်နိုင်သည့် အန္တရာယ်လည်းရှိခြင်းကြောင့် ဤအကြောင်းအရာ တစ်ရပ်လုံးမှာ လွန်စွာသဘောကွဲလွဲမှု များပြားဖွယ်ရာရှိပါသည်။ ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သားလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်သူများအနက် မြန်မာနိုင်ငံကို စည်းလုံးညီညွတ်လျက် တစ်စုတစ်စည်းတည်း တည်ရှိသောနိုင်ငံအဖြစ် ရှုမြင်သူများ၊ အသွင်တူမှသာ စည်းလုံးညီညွတ်နိုင်သည်ဟု တူညီမှုကို တန်ဖိုးထားသူများ၊ နိုင်ငံသားများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ အလိုက်မဟုတ်ဘဲ လူတစ်ဦးချင်းအလိုက် အဓိကထား ဖော်ဆောင်လိုသူများ အနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့သော ပြည်တွင်းသွားလာမှု အတားအဆီးများကို ဆန့်ကျင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။

အဟန့်အတားဖြစ်လာနိုင်သည့် နောက်ထပ်အချက်တစ်ချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းပါ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမရှိစေရေး ပြဋ္ဌာန်းချက် (ပုဒ်မ ၁၁) အရ အကာအကွယ်ပေးထားသည့် အကြောင်းအချက်များတွင် လိင်စိတ်ကွဲပြားမှုကို ထည့်သွင်းထားပြီး လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ တပ်ဖွဲ့ဝင်များအတွက်ပါ အကာအကွယ်ပေးမှု အကျုံးဝင်ခြင်းဖြစ်ပါသည် (ပုဒ်မ ၁၄၉)။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် LGBTQI (အမျိုးသမီးလိင်တူစုံမက်သူ၊ အမျိုးသားလိင်တူစုံမက်သူ၊ လိင်တူလိင်ကွဲစုံမက်သူ၊ လိင်ပြောင်းနှင့် ဒွိလိင်) အခွင့်အရေးများလက်ရှိအနေအထား

၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်းပါ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ မရှိစေရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ အကာအကွယ်ပေးထားသည့် အကြောင်းအချက်များတွင် လိင်စိတ်ကွဲပြားမှုကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။

ကို ထောက်ရှုလျက် ဤပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ရဲတင်းသောခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး အငြင်းပွားဖွယ်ရာဖြစ်မည့် အလားအလာများပြားပါသည်။

၄-၄ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော ပြည်ထောင်စုအဆင့် အစိုးရ စနစ်

၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်းတွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော ပြည်ထောင်စု အဆင့် အစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖက်ဒရယ် သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲဖြစ်ပြီး အဆောင်အယောင်၊ သင်္ကေတနှင့် ပွဲတက်သဘောဆောင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများရှိပါမည် (ပုဒ်မ ၁၀၂)။ ဖက်ဒရယ်သမ္မတကို ငါးနှစ်သက်တမ်းအတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်က - ဆိုလိုသည်မှာ အထက်အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပူးပေါင်း အစည်းအဝေးကျင်းပလျက် - သွယ်ဝိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါမည် (ပုဒ်မ ၁၀၀ နှင့် ပုဒ်မ ၁၀၁)။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် မူဝါဒချမှတ်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အစိုးရက ကျင့်သုံးပါမည်။ အစိုးရအဖွဲ့တွင် ဝန်ကြီးများပါဝင်ပြီး ဝန်ကြီးချုပ်က ဦးဆောင်ပါမည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်က အမည်စာရင်း တင်သွင်းပြီး (ပုဒ်မ ၁၁၁) ပြည်သူ့လွှတ်တော်၏ အယုံအကြည်ရှိမှု (နိုင်ငံရေး ထောက်ခံမှု) ဖြင့်သာလျှင် ဝန်ကြီးချုပ်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နိုင်ပါသည် (ပုဒ်မ ၁၁၇)။^{၁၂} ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များအားလုံးမှာ လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီ စံနှုန်းများနှင့် လည်းကောင်း၊ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော အစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးမည်ဟု FDC ပါ ဖော်ပြချက်များနှင့်လည်းကောင်း ကိုက်ညီပါသည် (FDC အပိုင်း ၁၊ အခန်း ၄၊ အပိုင်း ၃၊ အပိုဒ် ၈)။

၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်းတွင် ဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သော ပြည်ထောင်စုအဆင့် အစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။

၁၂ စာတမ်းပြုစုသူ ရရှိနိုင်သော ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆိုချက်မှာ ရှေ့နောက် မညီညွတ်ပါ။ ပုဒ်မ ၁၁၁ တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ကို အောက်လွှတ်တော်က အမည်စာရင်းတင်သွင်း သည်ဟု ဖော်ပြထားပြီး ပုဒ်မ ၁၀၂ တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အမည် စာရင်းတင်သွင်းသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အမည်စာရင်း တင်သွင်းမည်ဆိုပါက အစိုးရ၏လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အထက်အောက် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အများစု၏ ထောက်ခံမှုလိုအပ်ပြီး အစိုးရဖွဲ့စည်းရန် ပင် အလွန်ခက်ခဲနိုင်သည့်အပြင် အယုံအကြည်မရှိအဆိုကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကသာ အတည် ပြုရန် ပြဋ္ဌာန်းသည့် ပုဒ်မ ၁၁၇ နှင့်လည်း ညီညွတ်မှုရှိမည် မဟုတ်သဖြင့် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်က အမည်စာရင်းတင်သွင်းမည်ဟု ဖော်ပြချက်မှာ စာစီစာရိုက် သို့မဟုတ် ဘာသာပြန် မှားယွင်းခြင်းဟု ယူဆရပါသည်။

FDC တွင် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ မဏ္ဍိုင်သုံးရပ်ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး အာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို ရှင်းလင်းစွာ ခွဲခြားထားပြီး သီးခြားစီကျင့်သုံးလျက် အချင်းချင်းအပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီခြင်းများ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြလျက် အာဏာများ ခွဲခြားထားရေးမူကိုကျင့်သုံးရန် ကတိကဝတ်ပြုထားပါသည်။ ဤအချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သောစနစ်နှင့်မကိုက်ညီဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းနှင့် အောက်လွှတ်တော်ရှိ ကိုယ်စားလှယ်အများစုတို့အကြား အပြန်အလှန် အယုံအကြည်ရှိမှုနှင့် မှီခိုအားထားမှု ဆက်ဆံရေးတို့ ရှိရပါမည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သောစနစ်တွင် အရေးကြီးဆုံး အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီခြင်းများမှာ အုပ်ချုပ်ရေးအပိုင်းနှင့် ဥပဒေပြုရေးအပိုင်းတို့ကို အပြန်အလှန်လုပ်ဆောင်စေရန်မဟုတ်ဘဲ (အကြောင်းမှာ ဝန်ကြီးချုပ်သည် လွှတ်တော်တွင်ကိုယ်စားလှယ်အများစုရှိသော ပါတီ၏ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ပြီး ဝန်ကြီးချုပ်ရုံးတွင် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းနှင့် ဥပဒေပြုရေးပိုင်း နှစ်ပိုင်းလုံးပါဝင်ပါသည်) အာဏာရပါတီ သို့မဟုတ် အာဏာရပါတီများနှင့် အတိုက်အခံတို့အကြား အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီခြင်းများ အဓိကလုပ်ဆောင်ရပါသည်။ သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင်လည်းကောင်း၊ FDC တွင်လည်းကောင်း ‘အတိုက်အခံခေါင်းဆောင်’ကိုအသိအမှတ်ပြုမှု ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိသဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော အစိုးရစနစ်ကိုကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် မတူညီဘဲ ကွာခြားလျက်ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဤအပိုင်းကဏ္ဍကို နောင်အခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင်ထပ်မံ၍ စဉ်းစားဆွေးနွေးသင့်ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင်လည်းကောင်း၊ FDC တွင်လည်းကောင်း ‘အတိုက်အခံခေါင်းဆောင်’ ကို အသိအမှတ်ပြုမှု ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါ။

လွှတ်တော်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ပြည်နယ်များက ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် တူညီစွာ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြောက်လျက် ဖွဲ့စည်းမည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် (ပုဒ်မ ၆၆) နှင့် လူဦးရေအပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြောက်လျက် ဖွဲ့စည်းမည့် ပြည်သူ့လွှတ်တော် (ပုဒ်မ ၇၄) ဟူ၍ အထက်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိရန် အဆိုပြုထားပါသည်။ ရသုံးခန့်မှန်းခြေဧစာရင်း (ဘတ်ဂျက်) ကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင်သာ တင်သွင်းနိုင်ခြင်း (ပုဒ်မ ၈၄ (ခ)) နှင့် သဘာဝ

သယံဇာတနှင့် စပ်လျဉ်းသော ဥပဒေကြမ်းများကို အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် သာ တင်သွင်းနိုင်ခြင်း (ပုဒ်မ ၈၄ (ဂ)) တို့မှလွဲ၍ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ တန်းတူနီးပါး ရှိပါသည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များအားလုံးမှာ FDC တွင် ‘ဖက်ဒရယ်လွှတ်တော်ကို အာဏာတူသည့် ဖက်ဒရယ်အထက် လွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ အထက် လွှတ်တော်ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အသီးသီးက အရေ အတွက် တူညီစွာရွေးချယ်စေလွှတ်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ အောက်လွှတ်တော်ကို လူဦးရေအပေါ်တွင်အခြေခံ၍ သော်လည်းကောင်း၊ မြို့နယ်အပေါ်တွင် အခြေခံ၍သော်လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲဆန္ဒရှင် ပြည်သူများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်သည့် ကိုယ်စားလှယ် များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်’ ဟု ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း FDC ကို ဖော်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်ပြီး FDC နှင့် ကိုက်ညီပါသည် (FDC အပိုင်း ၁၊ အခန်း ၄၊ အပိုင်း ၃ အပိုဒ် ၇)။

ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထူးခြားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်နိုင်သော အချက်အချို့ ရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အမျိုးသား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်နယ်များက တိုက်ရိုက် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းရန် ဖော်ပြထားသော်လည်း ရွေးကောက်တင် မြှောက်မည့်နည်းလမ်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တို့ကို ဖော်ပြထားပါ။ စင်စစ် ယင်းကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်များက ဆုံးဖြတ်မည်ဖြစ်ကြောင်း အတိအလင်း ဖော်ပြထားပါသည် (ပုဒ်မ ၆၄)။ သို့ဖြစ်၍ ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ရွေးကောက်ပွဲ အစီအမံများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများမတူညီဘဲ ကွဲပြားခြားနားချက် များ ပြားလာနိုင်ပါသည်။ ထိုအခါ အရာရှိများနှင့်နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ပြည်နယ် အသီးသီးတွင် နည်းဥပဒေစည်းမျဉ်းအသီးသီးကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရသဖြင့် ဝန်ပိုလာနိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ ခိုင်မာမှု၊ ရွေးကောက်ပွဲအုပ်ချုပ်စီမံမှု နှင့် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် မဲဆွယ်ခြင်းတို့အပေါ် ဤအချက်က မည်သို့ သက် ရောက်မှုရှိနိုင်ကြောင်း ဂရုပြု၍စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ယင်းသို့ ကွဲပြားခြားနားရန် လိုအပ်ပါသလား။ သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်း၍ တူညီမှုပိုမိုများပြားစေရန် သင့်တော် ပါသလား။

ဒုတိယအချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်းတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော first-past-the-post (FPTP) သို့မဟုတ် single member plurality (SMP) ဟုခေါ်သော မဲများသူနိုင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုတွင် မဲအရေအတွက် အများဆုံးရရှိသူ ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးကိုသာ ရွေးချယ်သည့်စနစ်ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးမည်ဟု အရိပ်အမြက် အဓိပ္ပါယ် သက်ရောက်သော်လည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ မူကြမ်းတွင် ခွင့်ပြုထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဘောင်အတွင်း အခြားရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ FPTP စနစ် ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် အားသာချက် များနှင့် အားနည်းချက်များရှိပါသည်။ ကြိုတင်မျှော်မှန်းနိုင်သော အနာဂတ် ကာလအတွက် မြန်မာနိုင်ငံပကတိအခြေအနေတွင် FPTP ကို အသုံးပြုခြင်း ဖြင့် NLD အတွက် ပိုမိုအလေးသာဖွယ်ရာရှိပြီး ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံးတွင် ပြန့်နှံ့တည်ရှိသည့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်ကို အဓိကထားသော ပါတီများထက် ဒေသအလိုက် စုစည်းမှုအားကောင်းသော တိုင်းရင်းသားဝိသေသလက္ခဏာ အပေါ်အခြေပြုသည့် အတိုက်အခံပါတီများကို အားသာစေပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ် ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာခိုင်မာမှုရှိလာပြီး တည်ငြိမ်သော ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံသည့်စနစ် ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လျက် ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များမှာ တိုင်းရင်းသားဝိသေသလက္ခဏာကို ဖော်ပြခြင်းထက် အစိုးရ မူဝါဒနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်အပေါ် အကဲဖြတ်ချက်ဖြစ်စေရေးကို အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကိုအပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ကို ဆွေးနွေးမှုများစတင်ပြုလုပ်လျက် ကိုယ်စားပြုမှုအပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်မှုရှိနိုင်ကြောင်း ဆန်းစစ်လေ့လာသင့်သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကို ရွေးချယ်နိုင်ရန် ဖွင့်လှစ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် လက်ရှိစနစ်ကိုပင် ဆက်လက်ကျင့်သုံးပြီး နောင်တစ်ချိန် အခါအခွင့်သင့်လျှင် အပြောင်းအလဲပြုနိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားခြင်းဖြင့် အကျိုးကျေးဇူး အများပြားဆုံး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

တတိယအချက်မှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် မဲဆန္ဒနယ် နယ်နိမိတ်များကိစ္စ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ယင်းနယ်နိမိတ်များကို ‘ဥပဒေအရသတ်မှတ်မည်’ ဟုသာ ဖော်ပြထားပါသည်။ အချိုးဖြစ်စေရေးမှုကို အသုံးပြုမည်ဖြစ်သော်လည်း အခြား

လမ်းညွှန်မှု မရှိပါ။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် ပြောင်းလဲသွားစေရန် မဲဆန္ဒနယ် နယ်နိမိတ်ကို ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခြင်းအား တားဆီးရန် မဲဆန္ဒနယ်ပြန်လည် သတ်မှတ်ရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များမရှိပါ။ ဤသို့ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် ပြောင်းလဲ သွားစေရန် မဲဆန္ဒနယ် နယ်နိမိတ်ကို စိတ်ကြိုက်ရေးဆွဲ သတ်မှတ်နိုင်ရေး တံခါးဖွင့်ပေးထားသကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံဒီမိုကရေစီ ကျန်းမာ ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ခံနိုင်ရည်ရှိရေးအတွက် ကြီးလေးသောအကျိုးဆက်များ ရှိလာ နိုင်ပါသည်။ မဲဆန္ဒနယ် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကောင်းမွန်သော လုပ်နည်းလုပ်ဟန် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များ အများအပြားရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် မဲဆန္ဒနယ် နယ်နိမိတ်များကို လွှတ်တော် က မရေးဆွဲဘဲ သီးခြားလွှတ်လပ်သော ကော်မရှင်ကိုရေးဆွဲစေခြင်း၊ ရပ်ရွာ အသိုက်အဝန်းများ၏ သမိုင်းဖြစ်စဉ်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအချက်များ၊ ဒေသန္တရ အစိုးရ နယ်နိမိတ်များ သို့မဟုတ် ပထဝီနယ်မြေ သွင်ပြင်လက္ခဏာများ အတွက် ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်နိုင်စေရန် လူဦးရေအချိုးအစား အတိအကျမှ သေဖည် ခွင့်ပြုသည့် အတိုင်းအတာကို သတ်မှတ်ထားခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါ သည်။ အထူးသဖြင့် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းက မဲဆန္ဒနယ်များ အကြား လူဦးရေအချိုးအစား ကွာဟချက်ကြီးမားလွန်းခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ချို့ယွင်းအားနည်းချက်ဖြစ်ခဲ့သည်ကို ထောက်ရှု လျက် အနာဂတ် ရွေးကောက်ပွဲများ မျှတမှုရှိရေး သေချာစေရန် ထိုသို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းထားရှိရေး အလေးအနက် စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အထက်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ တန်းတူနီးပါး ရှိနေခြင်းကြောင့် ပြဿနာဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် ၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်းတွင် အမည်ပြောင်းလဲခြင်း မရှိသော်လည်း ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာထက် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် များပြားပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အထက်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အကြား အငြင်းပွားမှု ဖြစ်ပွားလျှင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း ပူးတွဲအစည်းအဝေးကျင်းပ၍ ဖြေရှင်း ခြင်းကြောင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်များပြားသော ပြည်သူ့ လွှတ်တော် (အောက်လွှတ်တော်)က အသာစီးရရှိပြီး အငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်း ပါသည် (ပုဒ်မ ၉၅)။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်းတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း ပူးတွဲ အစည်းအဝေးပြုလုပ်၍ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းသည့်နည်းလမ်း တည်ရှိ

မဲဆန္ဒနယ် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်း ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကောင်းမွန်သော လုပ်နည်းလုပ်ဟန် နှိုင်းယှဉ် လေ့လာချက်များ အများအပြား ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် မဲဆန္ဒနယ် နယ်နိမိတ်များကို လွှတ်တော်က မရေးဆွဲဘဲ သီးခြားလွှတ်လပ်သော ကော်မရှင်ကို ရေးဆွဲစေခြင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

တော့မည်မဟုတ်ပါ။ အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် ဥပဒေအများစုကို ပယ်ချခွင့် ဗီတိုရရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ အထက်အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကို တန်းတူနီးပါးထားရှိခြင်းမှာ ထောင့်စေ့အောင်စဉ်းစား၍ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းဟု မဆိုနိုင်ပါ။ ဖက်ဒရယ်စနစ် အားကောင်းစေရန် ‘ပြည်နယ်များ၏ အသံ’ ဖြစ်သော အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ အခန်းကဏ္ဍအားဖြည့်မြှင့်တင်ခြင်းကို နားလည်နိုင်သော်လည်း လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီစနစ် လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် အထက်လွှတ်တော် အားကောင်းလွန်းပါက ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်းအရ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့သည် နိုင်ငံရေးအရ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ထံ တာဝန်ခံရပါသည်။ ယင်းမှာ ဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သော အစိုးရစနစ်၏ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်စီစဉ်ထားရှိပုံနှင့် ကိုက်ညီပါသည်။ သို့ရာတွင် အနည်းဆုံးအားဖြင့်ရသုံးခန့်မှန်းခြေငွေစာရင်း (ဘတ်ဂျက်)ကိုပင် မပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါက ထိရောက်စွာအုပ်ချုပ်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ‘ဘဏ္ဍာငွေကြေး ရရှိရန်’ မစွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း (တစ်နှစ်တာဘတ်ဂျက်ဥပဒေကြမ်းကို မပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း) ကြောင့် သြစတြေးလျတွင် ၁၉၇၅ ခုနှစ်က အကြပ်အတည်းကြုံခဲ့ရဖူးပါသည်။ ထိုစဉ်က အစိုးရသည် အောက်လွှတ်တော်၏ အယုံအကြည်ရှိမှုကို ဆက်လက်ရရှိနေသော်လည်း အထက်လွှတ်တော်က ဘတ်ဂျက်ကို မပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်းကြောင့် အစိုးရနုတ်ထွက်ပေးခဲ့ရပါသည်။

အခြားဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော အစိုးရစနစ်များတွင် ဤပြဿနာကို ရှောင်ရှားရန်အလို့ငှာ အထက်လွှတ်တော်က ဥပဒေကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေရန် အချိန်ဆွဲထားနိုင်သည့်ကာလကို ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် သဘောကွဲလွဲမှုများကို အထက်အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပူးပေါင်းအစည်းအဝေးပြုလုပ်၍ဖြေရှင်းခြင်းကဲ့သို့သော လိပ်ခဲတည်းလည်းကျော်လွှားရေး (deadlock-breaking) အစီအမံများကို ပြဋ္ဌာန်းထားကြပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အဆိုပြုထားသော ကုစားမှုများမှာ အားနည်းလွန်းပြီး လိပ်ခဲတည်းလည်း ကျော်လွှားရေးအတွက် ထိရောက်မှုရှိမည်မဟုတ်ဟုယူဆရပါသည်။ ဘတ်ဂျက်ဥပဒေကြမ်းများကို အထက်လွှတ်တော်က ၂၁ ရက်အတွင်း စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရန် သတ်မှတ်ထားသော်လည်း (ပုဒ်မ ၉၈) သတ်မှတ်ကာလ ကျော်လွန်သည့်တိုင် ဥပဒေကြမ်းကို အတည်မပြုနိုင်လျှင် မည်သို့ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ကြောင်း မရှင်းလင်းပါ။ ဤကိစ္စကိုဖြေရှင်းရန် ရိုးရှင်းသော နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ အမျိုးသားလွှတ်တော်က ၂၁ ရက်အတွင်း ဘတ်ဂျက်ဥပဒေကြမ်းကို

အတည်မပြုလျှင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်က နောက်ဆုံးအတည်ပြုထားသော မူကြမ်းသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၏ အဆုံးအဖြတ်ဖြင့် ဥပဒေအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကျင့်သုံးသော အခြားနိုင်ငံများတွင် ထိုသို့သော သို့မဟုတ် အလားတူ သော ပြဋ္ဌာန်းချက်ဥပမာ အများအပြားရှိပါသည်။

သာမန်ဥပဒေကြမ်းများ (ဘဏ္ဍာငွေကြေးဆိုင်ရာ မဟုတ်သော ဥပဒေ ကြမ်းများ) အတွက် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အဆိုပြုထားသော ဖြေရှင်း နည်းမှာ ပူးပေါင်းကော်မတီက အထက်အောက်လွှတ်တော် နှစ်ရပ်အကြား သဘောကွဲလွဲနေမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ ပူးပေါင်းကော်မတီက ဥပဒေကြမ်းကိုပြောင်းလဲရန် သဘောတူညီလျှင် ဥပဒေကြမ်း စတင်တင်သွင်း ခဲ့သော လွှတ်တော်သို့ ဥပဒေကြမ်းကို ပြန်လည်ပေးပို့ပါမည်။ ပူးပေါင်း ကော်မတီက သဘောတူညီထားသည့်အတိုင်း ဥပဒေကြမ်းကို လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးက အတည်ပြုလျှင် ဥပဒေကြမ်းသည် ဥပဒေအဖြစ်သို့ရောက်ရှိပါ သည်။ ဤနေရာတွင်ပြဿနာမှာပူးပေါင်းကော်မတီ၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အချိန်ကန့်သတ်ချက် မပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပူးပေါင်းကော်မတီသည် မူအားဖြင့် ဥပဒေကြမ်းကို မဲပေးသည့် အဆင့်သို့ပင်မရောက်ရှိမီအချိန်အကန့်အသတ်မရှိအချိန်ဆွဲထားနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် သဘောတူညီမှုမရရှိဟု ချက်ချင်း ဥပဒေကြမ်းကို အဆုံးသတ်လိုက် နိုင်ပါသည်။ မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်ဖြစ်စေ ပူးပေါင်း ကော်မတီ၏ လက်ဝယ် အလွန်ကျယ်ပြန့်သော ပယ်ချခွင့် ဗီတို ရောက်ရှိသွား ပါမည်။ ပူးပေါင်းကော်မတီဥက္ကဋ္ဌသည် ဥပဒေပြုရေးတွင် အလွန်ကြီးမားသော အခန်းကဏ္ဍရှိလာမည်ဖြစ်ပြီး ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော စနစ်၏ ကြောင်း ကျိုးဆက်စပ်စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုများ ပျက်ပြားသွားပါမည်။ ဤသို့မဖြစ်စေရန် ဖြေရှင်းချက်မှာ အစိုးရကတင်သွင်းသော ဥပဒေကြမ်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပူးပေါင်း ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် လွှတ်တော်တွင် အစိုးရဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ ဆောင် ရွက်သည့်ခေါင်းဆောင်ကတာဝန်ယူစေရန် သို့မဟုတ် ဥပဒေကြမ်းကို ကမကထ ပြုတင်သွင်းသောဝန်ကြီးက တာဝန်ယူရန် သတ်မှတ်ထားရှိနိုင်ပါသည်။

ဤညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ချက်များ ပြုလုပ်ပြီးသည့်တိုင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း သည် အမျိုးသားလွှတ်တော်ထံ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအများအပြားကို အပ်နှင်း ထားဆဲပင် ဖြစ်ပါမည်။ ဩစတြေးလျ အထက်လွှတ်တော်မှတစ်ပါး အခြား

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချိုးအစား မတူညီခြင်းနှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံစည်းမျဉ်းများ မတူညီခြင်းကြောင့် အစိုးရတစ်ရပ်သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အခိုင်အမာ အများစု ရရှိထားသည့်တိုင် ပြဋ္ဌာန်းလိုသောဥပဒေများကို လွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းပေးရေးအတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အခြားပါတီများမှ ပြည်နယ်ကိုယ်စားပြု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အမြဲတမ်းအစီအမံဖြင့်ဖြစ်စေ အထူးအစီအမံဖြင့်ဖြစ်စေ အပေးအယူပြုလုပ်လျက် သဘောတူညီမှု ရယူရပါမည်။

မည်သည့် လွှတ်တော်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ၏ အထက်လွှတ်တော်ထက်မဆို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုမိုများပြားဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ ယင်းသို့ အာဏာအများအပြား အပ်နှင်းထားခြင်းဖြင့် လက်တွေ့နိုင်ငံရေးတွင် မည်သည်တို့ ဖြစ်ပွားလာမည်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ရဂုတစိုက်စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယခင်က မဲပေးခဲ့ကြပုံအပေါ် အခြေခံ၍ ပြည်နယ်များတွင် တိုင်းရင်းသားပါတီများသာလျှင် ကြီးစိုးမည်ဟု ယတိပြတ် မယူဆသင့်ပါ။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အချိုးအစား မတူညီခြင်းနှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံစည်းမျဉ်းများ မတူညီခြင်းကြောင့် အစိုးရတစ်ရပ်သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အခိုင်အမာ အများစုရရှိထားသည့်တိုင် ပြဋ္ဌာန်းလိုသော ဥပဒေများကို လွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းပေးရေးအတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် အခြားပါတီများမှ ပြည်နယ်ကိုယ်စားပြု လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အမြဲတမ်းအစီအမံဖြင့်ဖြစ်စေ အထူးအစီအမံဖြင့်ဖြစ်စေ အပေးအယူပြုလုပ်လျက် သဘောတူညီမှုရယူရပါမည်။ ထိုအခါ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို မြှင့်တင်ပေးသည့် သက်ရောက်မှုမရရှိဘဲ အစိုးရအနေဖြင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများမှ အချို့ပါတီများ (တိုင်းရင်းသား ပါတီများနှင့် အခြားပါတီများ) ကို အချင်းချင်း တိုက်ပေးနိုင်ပါသည်။ (ဆီးသီးဗန်းနိုင်ငံရေးဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သော) အနှစ်သာရအားဖြင့် အဂတိလိုက်စားမှုဖြစ်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ဘဏ္ဍာငွေကို မဲနှင့် အလဲအလှယ်ပြုလုပ်ခြင်းများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် မူဝါဒရေးဆွဲရေးကို ရှေ့နောက်ညီညွတ်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်နှင့် မူဝါဒအကောင်အထည်ဖော်မှု ထိရောက်ရန် ပိုမိုခက်ခဲပါမည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပယ်ချနိုင်သည့် ဗီတိုစွဲကိုင်သူ များလေလေ၊ ပွတ်တိုက်မှု၊ ရှုပ်ထွေးမှုများပြားပြီး လွဲချော်မှုနှင့် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုတို့ ဖြစ်ပွားမည့် အခွင့်အလမ်းများပြားလေလေ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံအနေဖြင့် အကြပ်အတည်းမှ လွန်မြောက်လျက် ပြန်လည်ထူထောင်ရန် ကြိုးပမ်းရမည့် အချိန်တွင် ဤအခြေအနေများ ဖြစ်ပွားလာပါက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ထွန်းနိုင်ပါမည်လား မေးခွန်းထုတ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။

စင်စစ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် ဗဟိုအဆင့်တွင် ထိရောက်စွာ ပြောဆိုနိုင်သည့် အားကောင်းသော အသံရှိရန် နိုင်ငံရေးအရလည်းကောင်း၊ သင်္ကေတအားဖြင့်လည်းကောင်း အရေးကြီးပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်

၏အခန်းကဏ္ဍ အားကောင်းပြီး မလိုအပ်ဘဲ ပွတ်တိုက်မှုမဖြစ်စေရန် လျော့ချနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ ဗဟိုနှင့်ပြည်နယ် နှစ်ဆင့်လုံးက ဥပဒေပြုနိုင်သော ထပ်တူပြုဥပဒေများအတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကို လုံးဝပယ်ချခွင့် ဗီတိုပေးထားပြီး ဗဟိုက ပြည်နယ်မပါဘဲ ဥပဒေပြုနိုင်သော သီးသန့်ပြုဥပဒေများအတွက် ပယ်ချခွင့်ဗီတို မပေးအပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဥပဒေပြုအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များ အတူတကွ ကျင့်သုံးသည့် နယ်ပယ်များအတွက် ဥပဒေပြုလုပ်ပိုင်ခွင့် ကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် ပြည်နယ်ကို ကိုယ်စားပြုသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် ပယ်ချခွင့်ဗီတို ရှိပါမည်။ ဥပဒေပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုက သီးသန့်ကျင့်သုံးနိုင်သည့်နယ်ပယ်ဖြစ်ပါက အမျိုးသားလွှတ်တော်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ ပိုမိုနည်းပါးပါမည်။ ဥပမာ ၆ လ သို့မဟုတ် ၁၂ လ ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရက နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုကို ရှောင်လွှဲလိုလျှင် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရမည်ဖြစ်ပါသည်။

၄-၅ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် လွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များ

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ သီးခြားလွတ်လပ်မှု ရှိရေးမူကို ဖော်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်ပြုထားပါသည် (ပုဒ်မ ၁၂၀)။ သို့ရာတွင် တရားသူကြီးများခန့်အပ်ခြင်းနှင့် တရားသူကြီးများ၏ရာထူးတာဝန် သက်တမ်း ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများမှတစ်ဆင့် ယင်းမူကိုဖော်ဆောင်သည့် အစီအမံများမှာ အားနည်းပါသည်။ ဖက်ဒရယ်တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီးများကို ဝန်ကြီးချုပ်က အမည်စာရင်းတင်သွင်းပြီး ဖက်ဒရယ်လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုပြီးနောက် သမ္မတက ခန့်အပ်ရန်ဖြစ်သည် (ပုဒ်မ ၁၂၃)။ တရားသူကြီးများကို အရည်အချင်းပေါ်မူတည်၍ ပါတီစွဲကင်းစွာ ရွေးချယ်ခန့်အပ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ တရားသူကြီးခန့်အပ်ရေးကော်မရှင် သို့မဟုတ် အလားတူအဖွဲ့အစည်းမျိုး တည်ထောင်မည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များမပါရှိသည်မှာ ယနေ့ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ထူးခြားပါသည်။ တရားသူကြီးတစ်ဦးကို မခန့်အပ်မီ အခြားတရားသူကြီးများနှင့် တိုင်ပင်ရန် သတ်မှတ်ချက်လည်း မရှိပါ။^{၃၃}

၁၃ ဥပမာ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် တရားသူကြီးများကို မခန့်အပ်မီ ဝါရင့်အကြီးတန်းတရားသူကြီးများနှင့် ဦးစွာတိုင်ပင်ဆွေးနွေး ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖက်ဒရယ်တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးများ ပြည့်မီရမည့် အနိမ့်ဆုံးအရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက်များကို အနည်းဆုံး အသက် ၄၅ နှစ် ပြည့်ပြီးသူဖြစ်ရမည်၊ ဥပဒေရေးရာ လုပ်ငန်းများတွင် အနည်းဆုံး ၁၀ နှစ် အတွေ့အကြုံ ရှိပြီးသူဖြစ်ရမည်၊ ‘ရိုးသားဖြောင့်မတ်၍ အကျင့်စာရိတ္တ ကောင်းရမည်’ ဟု ဖော်ပြထားပါသည် (ပုဒ်မ ၁၂၄)။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများကို ‘နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံသားများအပေါ် သစ္စာရှိသူ’ ‘နိုင်ငံရေး ပါတီဝင်မဟုတ်သူ’ ဖြစ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ပါသည် (မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ပုဒ်မ ၃၀၁)။ ယင်းသတ်မှတ်ချက်များမှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင်မပါရှိပါ။ အထူးသဖြင့် တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးခန့်အပ်သော လုပ်ငန်းစဉ်မှာ သဘောသဘာဝအားဖြင့် လွန်စွာ နိုင်ငံရေးစွက်နိုင်ခြေ ရှိသောကြောင့် တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးများ နိုင်ငံရေးပါတီဝင် မဖြစ်ရန် တားမြစ်ချက်ကို ဖယ်ရှားခြင်းသည် ပြဿနာဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ် တရားရုံးချုပ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး လက်အောက်ရှိ တရားစီရင်ရေးအပိုင်းကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများဖြင့် စည်းမျဉ်း ထိန်းချုပ်ရန်လည်းကောင်း၊ ဖက်ဒရယ်တရားရုံးများအတွက် သာမန်ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေ (စတက်ကျူဥပဒေ) ဖြင့် စည်းမျဉ်းထိန်းချုပ်ရန်လည်းကောင်း၊ မျှော်မှန်း ထားခြင်းကြောင့် အခြား တရားသူကြီးများအတွက် အရည်အချင်းသတ်မှတ် ချက်များကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖော်ပြထားပါ။

ဖက်ဒရယ်အဆင့် တရားသူကြီးများအားလုံးကို တာဝန်မှဖယ်ရှားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း ပုဒ်မ ၁၂၅ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ တရားသူကြီးများသည် ဆန္ဒအလျောက်နုတ်ထွက်နိုင်ပြီး အငြိမ်းစားယူရမည့် အသက်မှာ ၇၅ နှစ် ဖြစ်ပါသည်။ ‘မိမိ၏တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရန် မစွမ်း ဆောင်နိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိလျှင်ဖြစ်စေ’ ‘အကျင့်သိက္ခာလွန်စွာ ပျက်ပြားလျှင်ဖြစ်စေ’ ရာထူးတာဝန်မှ ဖယ်ရှားခြင်းခံရပါမည်။ တရားသူကြီး ကို ရာထူးတာဝန်မှဖယ်ရှားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှာ ဖက်ဒရယ်ရှေ့နေချုပ်က အဆိုပြုပြီး အထက်အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက ဖွဲ့စည်းပေးသော စုံစမ်း စစ်ဆေးရေးကော်မတီ၏ အကြံပြုချက်အပေါ် အခြေခံလျက် ဖက်ဒရယ် လွှတ်တော် (အထက်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံး) ၇၅% အများစုဖြင့် တရားသူကြီးကို ရာထူးတာဝန်မှ ဖယ်ရှားရန် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ တရား

စီရင်ရေးကဏ္ဍ သီးခြားလွတ်လပ် အမှီအခိုကင်းမှု ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထက် များစွာသာလွန်ကောင်းမွန်သော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သမ္မတသည် တရားသူကြီးများကို ရာထူးတာဝန်မှ ဖယ်ရှားရာတွင် တက်ကြွသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည် (ပုဒ်မ ၃၀၂)။ ၂၀၀၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖက်ဒရယ် တရားရုံးများနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများ ယှဉ်တွဲထားရှိသော ဒွီ သို့မဟုတ် စင်ပြိုင် တရားရုံးစနစ်ကို အဆိုပြုထားပါသည် (ပုဒ်မ ၁၂၁-၁၂၈)။ ပြည်နယ် ဥပဒေနှင့် အကျုံးဝင်သည့် ရာဇဝတ်မှု (ပြစ်မှု) နှင့် တရားမမှုများကို ပြည်နယ် တရားရုံးများက စစ်ဆေးစီရင်ပါမည်။ ဖက်ဒရယ်တရားရုံးချုပ်သည် ပြည်နယ် အချင်းချင်းအကြားတွင် ဖြစ်ပွားသော အငြင်းပွားမှုများနှင့် အမှုအခင်းများ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တစ်ခု၏ ပြည်နယ်သားများနှင့် အခြားပြည်နယ်တစ်ခု၏ ပြည်နယ်သားများအကြားတွင် ဖြစ်ပွားသော အငြင်းပွားမှုများနှင့် အမှုအခင်း များကဲ့သို့သော ဖက်ဒရယ်သဘောသဘာဝဆောင်သည့် စာရင်းပြုစု ဖော်ပြ ထားသော ကိစ္စရပ်များအတွက်သာ စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိပါမည် (ပုဒ်မ ၁၂၇)။ ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် တစ်ခုတည်းသော စုစည်းထားသည့် တရားရေး စနစ်အတွင်း၌ တရားရုံးအဆင့်ဆင့်ကို ထားရှိခြင်းကြောင့် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍအတွက် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများစွာ လျော့ချထားခြင်းမှာ ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအားလုံးနှင့် ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ အပေါ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကို ဖက်ဒရယ် တရားရုံးချုပ်နှင့် သီးခြားစီထားရှိရန် ဖော်ပြထားပါသည် (ပုဒ်မ ၁၂၁)။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်လည်း အလားတူ သီးခြား ထားရှိပြီး ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်မူ ယင်းသို့ ခွဲခြားထားခြင်း မရှိပါ။

၂၀၀၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖက်ဒရယ် တရားရုံးများနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများ ယှဉ်တွဲထားရှိသော ဒွီ သို့မဟုတ် စင်ပြိုင် တရားရုံးစနစ်ကို အဆိုပြုထားပါသည်။

အာဏာများကို ခွဲခြားထားခြင်း အခြားပုံစံတစ်မျိုးကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။ ယင်းမှာ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၊ ကျား-မ တန်းတူညီမျှမှုကော်မရှင်၊ အဂတိလိုက်စားမှု စုံစမ်းတိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင်၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ထမ်းရေးရာကော်မရှင်၊ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးကော်မရှင်၊ ကလေးအခွင့်အရေးကာကွယ်ရေး ကော်မရှင်၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးကော်မရှင်၊ အမှန်တရား

ဖော်ထုတ်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်ကဲ့သို့ လွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များ တည်ထောင်ထားရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၁၇၂-၁၇၄)။ ယင်း ကော်မရှင်များမှာ FDC တွင် ဖော်ပြထားသော ကော်မရှင်များနှင့် အတိ အကျ မတူညီပါ။ FDC တွင် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု တိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင်၊ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ ခွဲခြားမှုပျောက်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၊ သတင်းအချက်အလက်သိပိုင်ခွင့် ကော်မရှင်နှင့် ဂျပန်ဒါအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တို့ကို ဖွဲ့စည်းမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ FDC တွင် ပြည်ထောင်စုဝန်ထမ်းရေးရာကော်မရှင်၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးကော်မရှင်နှင့် အမှန်တရားဖော်ထုတ်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့် မြတ်ရေးကော်မရှင်တို့ကို ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း ယင်းကော်မရှင် များကို သာမန်စတင်ကျူဥပဒေဖြင့် တည်ထောင်နိုင်မည် ဖြစ်သည့်အပြင် FDC အပေါ်အခြေခံ၍ ရေးဆွဲမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်လည်း ထည့် သွင်း နိုင်ပါသည်။

၄-၆ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာ ခွဲဝေခြင်း

ဖက်ဒရယ်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်အကြား အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်း နှစ်ရပ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကသာလျှင် ဥပဒေ ပြုနိုင်သောနယ်ပယ်များကိုဖော်ပြထားသည့် သီးသန့်ဥပဒေပြုအာဏာ အညွှန်း (Exclusive List) (ပုဒ်မ ၁၀၃) နှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် သာမက ပြည်နယ်လွှတ်တော်များကလည်း ဥပဒေပြုနိုင်သော နယ်ပယ်များ ကို ဖော်ပြထားသည့် ထပ်တူဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်း (Concurrent List) (ပုဒ်မ ၉၃)တို့ဖြစ်ပါသည်။^{၁၄} ဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခု ညီညွတ်မှု မရှိလျှင်လည်းကောင်း၊ ထပ်တူဥပဒေပြုနိုင်သော ကိစ္စရပ်များဖြစ်လျှင် လည်းကောင်း၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေများက လွှမ်းမိုးပါသည်

^{၁၄} စာတမ်းပြုစုသူရရှိထားသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်တွင် ပုဒ်မများကို နံပါတ်တပ်ရာ၌ အမှား အယွင်းများ ရှိနေပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ပုဒ်မနှစ်ခုကို နံပါတ်တစ်ခုတည်း တပ်ထားခြင်းများ တွေ့ရှိရပါသည်။

(ပုဒ်မ ၉၈)။ ဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်းများတွင် မပါဝင်သည့် ကိစ္စရပ်များမှာ ပြည်နယ်အဆင့်ကသာလျှင် ဥပဒေပြုနိုင်သည့် အာဏာဖြစ်ပါမည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းပါ ဤအချက်မှာ နိုက်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ၏ ၁၉၆၃ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဆင်တူပါသည်။ နိုက်ဂျီးရီးယား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင်လည်း ဖက်ဒရယ်ဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်းနှင့် ထပ်တူဥပဒေပြုအာဏာ အညွှန်းဟူ၍ အတိအလင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ယင်းဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်း များတွင် မပါဝင်သည့်ကိစ္စရပ်များမှာ ပြည်နယ်အဆင့်ကရရှိသော ကြွင်းကျန် အာဏာများ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီအမံမှာ FDC နှင့် အနည်းငယ်ကွဲလွဲလျက် ရှိပါသည်။ FDC တွင် ‘ပြည်ထောင်စုအာဏာ၊ ပြည်နယ်အာဏာနှင့် ထပ်တူပြု အာဏာများကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရမည်။ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအားလုံး၏ ဘုံအကျိုးစီးပွားအတွက် ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်သော အခွင့်အာဏာများကိုသာ ပြည်ထောင်စုအုပ်စုနှင့်သည်’ ဟု ဖော်ပြထား သဖြင့် အန္တိယနိုင်ငံမှာကဲ့သို့ ဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်း သုံးရပ်ထားရှိသော စနစ်ကို မျှော်မှန်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အန္တိယနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေ ပြုအာဏာအညွှန်း၊ ထပ်တူဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်းနှင့် ပြည်နယ် ဥပဒေပြု အာဏာအညွှန်းဟူ၍ ပြဋ္ဌာန်းထားရှိသည်။ ချဉ်းကပ်ပုံကွာခြားချက်ကို ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းလျက် နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းရပါမည်။

သို့ရာတွင် အရေးပါသောအချက်မှာ ကြွင်းကျန်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုသို့ မအပ်နှင်းဘဲ ပြည်နယ်များသို့ အပ်နှင်းခြင်းဖြစ်ပြီး ဤ အချက်တွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းနှင့် FDC တို့ တူညီပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိသည့် နယ်ပယ်များသို့ တဖြည်းဖြည်း ဥပဒေပြုအာဏာများ တိုးချဲ့နိုင်မည်ဖြစ်၍ တိုင်းရင်းသားအခြေပြု နိုင်ငံရေး ပါတီများက ဤအချက်ကို လိုလားနှစ်သက်ပါသည်။ NLD ကမူ ကြွင်းကျန် အာဏာများကို ပြည်နယ်များထံအပ်နှင်းခြင်းကို အစဉ်အဆက် ထောက်ခံခဲ့ ခြင်းမရှိပါ။ ၂၁ ရာစု ပင်လုံညီလာခံများတွင် NLD ၏ အဆိုပြုချက်များနှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် NLD ၏ အဆိုပြုချက်များ တွင် ဤကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်း ချက်များကိုပြောင်းလဲရန် အဆိုပြုထားခြင်းမရှိပါ။ သို့ရာတွင် NLD သည် FDC ကိုလက်ခံထားပြီး ‘... ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိသည့် ကြွင်းကျန်နေ သည့်အာဏာများသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များတွင် တည်ရှိ

အရေးပါသောအချက်မှာ ကြွင်းကျန် အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုသို့ မအပ်နှင်းဘဲ ပြည်နယ်များသို့ အပ်နှင်းခြင်းဖြစ်ပြီး ဤအချက်တွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းနှင့် FDC တို့ တူညီပါသည်။

သည်' ဟု FDC တွင် အတိအလင်း ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားခြင်းကြောင့် NLD သည် ယင်းမူကိုလက်ခံသည်ဟု ယူဆရပါမည်။

FDC တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများစွာ လျှော့ချထားသော ဖက်ဒရယ်စနစ် ပုံစံကိုတည်ထောင်ရန် ယေဘုယျ ကတိကဝတ်များ ပါရှိသော်လည်း အထက်ဖော်ပြပါ အသေးစိတ်အချက် များကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားခြင်း မရှိဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် များစွာ ကျန်ရှိပါသည်။

ဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်း နှစ်ရပ်ထားရှိသည်ဖြစ်စေ သုံးရပ်ထားရှိသည် ဖြစ်စေ မည်သည့်အာဏာများနှင့် မည်သည့်ဥပဒေပြုနယ်ပယ်များကို အညွှန်း အသီးသီးတွင် ထည့်သွင်းမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းအာဏာများကို ကျင့်သုံးရန် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များ မည်သို့ပံ့ပိုးမည် ဖြစ်ကြောင်း အတိအကျသတ်မှတ်ရေး အခက်အခဲများရှိမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ FDC တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများစွာ လျှော့ချထားသော ဖက်ဒရယ်စနစ်ပုံစံကို တည်ထောင်ရန် ယေဘုယျကတိကဝတ်များ ပါရှိသော်လည်း အထက်ဖော်ပြ ပါ အသေးစိတ်အချက်များကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားခြင်းမရှိဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် များ စွာ ကျန်ရှိပါသည်။ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာငွေကြေး ရရှိရန် ဖြစ်နိုင်ခြေကဲ့သို့သော အပိုင်းကဏ္ဍများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲသည့်အဆင့် အစောပိုင်းကပင် မုချထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအခြေပြု ပါတီအများစုနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများက ပြည်နယ်အဆင့်တွင် အာဏာအများအပြား ရရှိရေးတောင်းဆိုကြမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း တောင်းဆိုချက်များကို ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား ညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့တွင် ပါဝင်သည့် ဗဟိုစုစည်းရန် လိုလားသောအပိုင်းများ သို့မဟုတ် အများစုဗမာ အပိုင်းများက ဆန့်ကျင်ကြ မည်သာဖြစ်ပါသည်။

၄-၇ ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ

၁၉၇၄ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပြည်နယ် အဆင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေက သတ်မှတ်ပေးပါသည်။ ပြည်နယ်များ (ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး များ)အနေဖြင့် ကိုယ်တိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အစီအမံများပြုလုပ်နိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်နယ်ပယ်မရှိပါ။ ယင်းတို့နှင့်ဆန့်ကျင်လျက် FDC နှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတို့တွင် ပြည်နယ်များကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဤအချက်မှာ နိုင်ငံတစ်ဝန်း ပစ်ခတ်တိုက်

ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများက ကာလကြာရှည်တောင်းဆိုလျက်ရှိသော အဓိက တောင်းဆိုချက်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ၂၁ ရာစုပင်လုံငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံများတွင်လည်း သဘောကွဲလွဲခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်ပါသည်။

FDC တွင် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရန် အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ သို့သော် အထူးသဖြင့် ‘လူနည်းစုများအတွင်းမှ လူနည်းစုများ’ ကို အကာအကွယ်ပေးရေးနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရကို အသိအမှတ်ပြုရေးတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ယင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ချက်အချို့ ပြုလုပ်ထားပါသည် (FDC အပိုင်း ၁၊ အခန်း ၄။ အပိုင်း ၃၊ အပိုဒ် ၁၂-၁၄)။ ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့် ဘာသာရေးလူနည်းစုများအတွက် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများအပါအဝင် ပြည်ထောင်စုတစ်ဝန်းလုံးတွင် လူ့အခွင့်အရေးများ ခံစားခွင့်ရှိရေး FDC ၏ ကတိကဝတ်ပြုချက်တွင်လည်း ယင်းအကာအကွယ်များကို ဖော်ပြထားပါသည် (FDC အပိုင်း ၁၊ အခန်း ၄။ အပိုင်း ၃၊ အပိုဒ် ၂၂-၂၇)။ ဥပမာ FDC တွင် ‘တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုငယ်များအား နိုင်ငံရေးနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပြည်နယ်အစိုးရ၊ ပြည်နယ်လွှတ်တော်နှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်မှုများတွင် ဦးစားပေးမှု သို့မဟုတ် သီးသန့်နေရာပေးမှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးရမည်’ ဟု သတ်မှတ်ထားပါသည် (FDC အပိုင်း ၁၊ အခန်း ၄။ အပိုင်း ၃၊ အပိုဒ် ၂၆)။ သို့ရာတွင် ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် တိကျစွာ အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ဖော်ပြထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသားများအဖြစ် ရေးဆွဲရန်လိုအပ်ပါသည်။

ယင်းမှုများကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ပြည့်စုံစွာဖော်ပြထားပါ။ ပြည်နယ်များကို မိမိတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပေးမည်ဟုဖော်ပြရာ၌ မည်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းနိုင်ကြောင်း ကန့်သတ်ချက်များ မပါဝင်ပါ။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များက မိမိတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ရေးဆွဲရာတွင် အခြေခံမည့်မှုများကိုလည်း ပြည်နယ်များကိုယ်တိုင်

သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စေရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုသာလျှင် ထားရှိပါသည် (ပုဒ်မ ၄၈)။ အာဏာများကို သီးခြား ခွဲခြားထားရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်မူညီညွတ်ရပါမည်။ FCDCC က ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် အခြေခံရမည့် မူလေးရပ်ကို ဖော်ပြခဲ့သော်လည်း ယင်းမူများသည် ပြည်နယ်များအပေါ် စည်းနှောင်မှုရှိသည်ဟု ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အတိအလင်း ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။^{၁၅}

ဒေသန္တရအစိုးရနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်အတွင်း အလုံးစုံ တည်ရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုနည်းတူ ဒေသန္တရအစိုးရနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်အတွင်း အလုံးစုံ တည်ရှိမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်ဥပဒေများ၊ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများဖြင့် စည်းမျဉ်းထိန်းချုပ်သွားရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤချဉ်းကပ်ပုံမှာ ပြည်နယ်များအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အများဆုံးရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း ‘လူနည်းစုများအတွင်းမှ လူနည်းစုများ’ ၏ အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်နိုင်ခြေရှိပါမည်။ ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ပြည်နယ်၏အစွန်အဖျား နယ်မြေဒေသများကို လျစ်လျူရှုလျက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် အရင်းအမြစ်များကို ပြည်နယ်မြို့တော်များတွင် စုစည်းထားခြင်းလည်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် အတောအတွင်းတွင်လည်းကောင်း၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက်များ အဆိုပြုရာတွင်လည်းကောင်း ပအိုဝ် လူမျိုးများကိုကိုယ်စားပြုသည့် ပါတီကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအခြေပြု ပါတီအချို့သည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတိုင်းများအတွင်း အကန့်အသတ်ဖြင့် ရရှိထားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်များ လျှော့ချခံရမည်ကို စိုးရိမ်ပူပန်သဖြင့် ပြည်နယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ တိုးချဲ့ရေးကို ဆန့်ကျင်ခဲ့ခြင်းမှာသတိမူဖွယ်ရာဖြစ်ပါသည်။

၁၅ ယင်းမူများကို UNFC သုတေသနနှင့် ဥပဒေရေးရာဌာနက ပြုစုထုတ်ဝေသော FCDCC-UNFC မူကြမ်း ၂၀၁၆ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆိုချက်တွင် အောက်ခြေမှတ်စုအဖြစ်ဖော်ပြထားပြီး အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် အခြေခံ၍ ရေးဆွဲရမည် (ခ) ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပြဋ္ဌာန်းရမည် (ဂ) ပြည်သူ့လူထု၏ ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရမည် (ဃ) ပြည်နယ်အတွင်းရှိ လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ဆောင်ရန် ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ဤအကြောင်းများကြောင့် မတူကွဲပြားမှုများပြားသော အခြားဖက်ဒရယ် စနစ်များတွင် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီနှင့် လူနည်းစုများအတွင်းမှ လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများကို ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် မည်သို့ အသိအမှတ်ပြု၍ အာမခံချက်ပေးကြကြောင်း လေ့လာသင့်ပါသည်။ အနာဂတ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လိုက်လျောညီထွေ ပြုပြင်လျက် ထည့်သွင်းအသုံးပြုနိုင်ခြင်းရှိမရှိအထူးသဖြင့် တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း ၇ တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီကိုအသိအမှတ်ပြု၍ အာမခံချက်ပေးခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၇၁ တွင် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်း အသီးသီး အတွက် အာမခံချက်အသီးသီး ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်းကိုလည်းကောင်း နှိုင်းယှဉ် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

မတူကွဲပြားမှုများပြားသော အခြား ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင် ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူနည်းစုများအတွင်းမှ လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများကို မည်သို့ အသိအမှတ်ပြု၍ အာမခံချက် ပေးကြကြောင်း လေ့လာသင့်ပါသည်။

၄-၈ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် အရပ်ဖက်-စစ်ဖက် ဆက်ဆံရေးများ

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် သိသာထင်ရှားစွာ ကွဲပြားခြားနားသော အချက်တစ်ချက်မှာ အဆင့်အားလုံးရှိ လွှတ်တော်များတွင် စစ်ဖက်မှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ဖယ်ရှား ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စစ်မှန်သော အများလက်ခံကျင့်သုံးကြသည့် ဒီမိုကရေစီ အစိုးရစနစ်ကို တည်ထောင်မည်ဖြစ်ပြီး စစ်ဖက်သည် နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအင်အားတစ်ရပ်မဟုတ်ဘဲ အရပ်ဖက်က အုပ်ချုပ်သောနိုင်ငံတော် ၏ လက်အောက်ခံဝန်ထမ်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း အလိုအရ တပ်မတော်သည် အရပ်ဖက်အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင်သာ ရှိပါမည် (ပုဒ်မ ၁၅၄)။ သမ္မတသည် စစ်သေနာပတိချုပ်အဖြစ်ဆောင်ရွက်ပြီး နေ့စဉ် လုပ်ငန်းဆိုင်ရာကိစ္စများကို အစိုးရကိုယ်စားဆောင်ရွက်သော အရပ်သား ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး၏ ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် ထားရှိပါမည် (ပုဒ်မ ၁၅၂)။ ဤအချက်မှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကွာခြားပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် စစ်ဖက်၏ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် အား တပ်မတော်အပေါ် နိုင်ငံရေးအရလည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်းပိုင်းတွင် လည်းကောင်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် များစွာ ပေးအပ်ထားပါသည်။

၂၀၁၆ခုနှစ် မူကြမ်း အလိုအရ တပ်မတော်သည် အရပ်ဖက်အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင်သာ ရှိပါမည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းအရ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အထွေထွေဥပဒေပြုခွင့်အာဏာ ရှိပါသည်။ အစိုးရ၏ အကြံပြုချက်အရ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် သမ္မတက စစ်ကြေညာနိုင်ပါသည် (ပုဒ်မ ၁၀၂)။ ထို့အပြင် တပ်မတော်ကို ‘အရပ်ဖက်ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင်ထားရှိရေး’ ဆောင်ရွက်ချက်များအဖြစ် ဒီမိုကရေစီအခြေခံကျင့်စဉ်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားများကို စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ သင်တန်းများတွင် မသင်မနေရ ထည့်သွင်းသင်ကြားရေးပြဋ္ဌာန်းပါမည် (ပုဒ်မ ၁၅၆)။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုလုံးက ထောက်ခံကြဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိစစ်ဖက်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းကို ဖယ်ရှားနိုင်မှသာ ယင်းတို့ကို အောင်မြင်အောင် ဖော်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်၍ များစွာခက်ခဲမည်ဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှားပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အဖြစ်နိုင်ဆုံးဟု ဆိုနိုင်သည့် အဆိုပြုချက်မှာ ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ (ပြည်နယ်အဆင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ) ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားရှိရန် ခွင့်ပြုရေးဖြစ်ပါသည် (ပုဒ်မ ၅၁)။ ဤလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ဖက်ဒရယ်ဥပဒေဖြင့် ထိန်းချုပ်မည်ဖြစ်သော်လည်း အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ်များ လုပ်ပိုင်ခွင့်အားကောင်းခြင်းကြောင့် ထိရောက်သော ထိန်းကျောင်းမှုမဖြစ်ဘဲ ရှိနိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်တပ်မတော်များ၏အင်အားကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်လူဦးရေ၏ ၀.၅% ထက် မပိုစေရန် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် ကန့်သတ်ထားပါသည်။ သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ဥပမာအားဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်၌ အင်အား ၂၅၀၀၀ ရှိသော ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်နိုင်ပါမည်။ ယင်းမှာ ကင်ညာတပ်မတော် သို့မဟုတ် ဘယ်ဂျီယမ်တပ်မတော်၏ အင်အားနှင့် မတိမ်းမယိမ်းဖြစ်ပါသည်။

FDC တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ၌ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ အခွင့်အရေးရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသဖြင့် (အပိုင်း ၁၊ အခန်း ၄။ အပိုင်း ၃၊ အပိုဒ် ၃၀) ဤအဆိုပြုချက်များ အားလုံးမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် FDC နှင့် ကိုက်ညီပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များဆိုရာ၌ စစ်ပွဲဆင်နွှဲနိုင်သည့် ပြည်နယ်တပ်မတော်များကို ဆိုလိုကြောင်း သို့မဟုတ် ထို့ထက်အဆင့်နိမ့်သည့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များကို

ဆိုလိုကြောင်း မရှင်းလင်းပါ။ FDC တွင် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီ တည်ထောင်ရန်နှင့် အရပ်ဖက်မှ အများစုပါဝင်ရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤအချက်ကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းတွင် အတိအလင်းဖော်ပြထားပါ။ FDC တွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ အများပါဝင်နိုင်မှုကို ဖော်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်ပြုချက်လည်း ပါဝင်ပါသည် (အပိုင်း ၁၊ အခန်း ၄၊ အပိုင်း ၃၊ အပိုဒ် ၃၃)။ သို့ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာစာသားကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် လက်တွေ့မည်သို့ဖော်ဆောင်မည်ကို ရှင်းလင်းစွာ မသိရှိနိုင်ပါ။ မြန်မာ့တပ်မတော်အတွင်းသို့ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ပေါင်းစည်းထည့်သွင်းရန် ဆိုလိုခြင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် ဗမာလူမျိုးမဟုတ်သော အရာရှိများ ပိုမိုပါဝင်လာစေရန် တပ်အင်အားစုဆောင်းသည့် အခြေခံကို တိုးချဲ့မည့်အဓိပ္ပာယ်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အခန်း (၅)

နိဂုံးချုပ် ကောက်ချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခင်းအကျင်းမှာ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ဖြစ်စဉ်များကြောင့် လုံးဝပြောင်းလဲသွားခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခင်းအကျင်းမှာ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ဖြစ်စဉ်များကြောင့် လုံးဝပြောင်းလဲ သွားခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ ချို့ယွင်းချက် များစွာရှိပြီး ယခင်က ယင်းမူဘောင်အတွင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နယ်ပယ်ကို ကန့်သတ်ထားခဲ့ရာမှ ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ နိုင်ငံရေးအရ လည်းကောင်း၊ ဥပဒေအရလည်းကောင်း ပျက်ပြယ်သွားပြီဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား လှုပ်ရှားမှုအလိုအရ ယင်းမှာ ဖျက်သိမ်းပြီးဖြစ်ပါ သည်။ FDC ကို ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသဖွယ် ကျင့်သုံးလျက်ရှိပြီး ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကို ရေးဆွဲရမည်ဟု ဆိုပါသည်။ စာရွက်လွတ်ပေါ်တွင် ရေးဆွဲရန်မဟုတ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရေးဆွဲချမှတ်ထားသည့် (FDC အဓိက ပါဝင်ပြီး အခြားစာရွက်စာတမ်းများလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သော) မူကြမ်း အသီးသီးတွင် ကွက်လပ်ဖြည့်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့်ရေးဆွဲပါမည်။ ဤလုပ်ငန်း စဉ်ကို အောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှု ရုံးနိမ့်ရန် သို့မဟုတ် ပြိုကွဲသွားရန်လိုအပ်ပါသည် သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းဖြေရှင်း ချက်ရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ အနည်းဆုံးအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား များအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သည်တို့ကို ရရှိရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း သဘောတူညီနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဤအချက်များအရ NLD သည် မဟာဗျူဟာလမ်းကြောင်း ပြောင်းလဲ သွားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၈-၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် စစ်ဖက်ကို လိုက်လျော လျက် စစ်ဖက်က သတ်မှတ်သောဘောင်အတွင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊

အကန့်အသတ်ဖြင့် အနည်းငယ်စီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် NLD အတွက် အကျိုးဖြစ်ထွန်းခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် စစ်ဖက်မှ ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် NLD သည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် သဘောတူညီမှု ရယူလျက် ဒီမိုကရေစီဘက်တော်သား လှုပ်ရှားမှုကို စုစည်းနိုင်မှသာ အကျိုးဖြစ်ထွန်းရန် ရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ NLD သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရပ်တည်ချက်ကို ပြောင်းလဲလျက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ပြင်ဆင်ရေး၊ ဖက်ဒရယ် လူမျိုးအများပါဝင်သည့် ပြည်ထောင်စုဖြစ်စေရေး၊ ယခင်ကထက် ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ ကတိကဝတ်ပြုရေး ထောက်ခံဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ FDC တွင် ဤသို့အပြောင်းအလဲဖြစ်ပွားကြောင်း အထောက်အထား တွေ့မြင်ရသော်လည်း အသေးစိတ်အချက်များကို ဆွေးနွေးဖြေရှင်းရန် ကျန်ရှိနေပါသည်။ ယင်းအသေးစိတ်အချက်များကို ဆွေးနွေးဖြေရှင်းရာတွင် ယခင် မူကြမ်းများကို ရည်ညွှန်းနိုင်ပါသည်။ ယင်းမူကြမ်းများမှာ ချို့ယွင်းချက်များ၊ အငြင်းပွားဖွယ်ရာများ၊ အားလုံးသဘောတူညီသည့်အချက်များ ပါရှိမည် ဖြစ်သော်လည်း ယင်းတို့ကို အခြေပြုလျက် စတင်ဆွေးနွေးခြင်းဖြင့် ယခင်ရရှိခဲ့ပြီးသည့် သဘောတူညီချက်များအပေါ် ဆက်လက်တည်ဆောက်နိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲရေးအတွက် ရင်းနှီးစိုက်ထုတ်ခဲ့ပြီးသော ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ အလဟဿမဖြစ်စေရေး ရှောင်ရှားနိုင်ပါမည်။

FDC သည် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းကိုအခြေခံ၍ ပြုစုထားခြင်းဖြစ်ရာ ယင်းမူကြမ်းကို ၈ ရပြု၍လေ့လာသင့်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံတင်ပြချက် စာတမ်းတွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း၏ အဓိကသွင်ပြင်လက္ခဏာများကို ဖော်ပြထားပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ်မူကြမ်း၊ FDC ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ NLD တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများ၊ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားများနှင့် ရပ်တည်ချက်များအကြား တူညီသည့်အချက်များနှင့် ကွဲလွဲသည့်အချက်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ဖော်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်ပြုခြင်း၊ လွှတ်တော်စနစ် ကျင့်သုံးခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်၊ တပ်မတော်ကို အရပ်ဖက်ကကွပ်ကဲခြင်း စသည်ဖြင့် တူညီသည့်အချက်အလက်အများအပြားရှိပြီး အားလုံးသဘောတူညီမှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရန် ခိုင်မာသောအခြေခံဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် သဘောတူညီခြင်းမှာ

ဤအစီရင်ခံတင်ပြချက် စာတမ်းတွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း၏ အဓိကသွင်ပြင်လက္ခဏာများကို ဖော်ပြထားပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်း၊ FDC ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ NLD တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများ၊ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားများနှင့် ရပ်တည်ချက်များအကြား တူညီသည့်အချက်များနှင့် ကွဲလွဲသည့်အချက်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။

ယေဘုယျခြုံငုံဖော်ပြသည့် အဆင့်တွင်သာရှိပါသေးသည်။ လက်တွေ့ကျင့်သုံး နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသားများ ရေးဆွဲနိုင်ရန် အသေးစိတ်ကိစ္စရပ်များကို ဂရုတစိုက်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် လိုအပ်ပါမည်။

ဆွေးနွေးမှုများ မပြီးပြတ်သေးသော နယ်ပယ်များမှာ (က) ဘာသာရေး ကို အခြေမခံခြင်း (ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံရေးခွဲခြားထားရှိခြင်း) (ခ) ပြည်ထောင်စု အတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသော ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးတွင် တည်ရှိသည့် အချုပ်အခြာအာဏာအပြင် ပြည်နယ်အချုပ်အခြာအာဏာရှိသည်ဟူသော မူ (ဂ) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အရင်း အမြစ်များခွဲဝေပုံ အတိအကျဖော်ပြချက် (ဃ) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပ ဒေများတွင်ပါဝင်မည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များအတွက် ကန့်သတ်ချက်များ (င) ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်း (စ) ပြည်နယ် များတွင် မဲပေးခွင့် (ဆ) ပြည်နယ်တစ်ခုမှတစ်ခု လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့် (ဇ) ပြည်နယ်လိုခြံရေးတပ်ဖွဲ့များ (ဈ) ပြည်နယ် နယ်နိမိတ်များ (ည) ဒေသန္တရ အစိုးရ၊ ‘လူနည်းစုများအတွင်းမှ လူနည်းစုများ’ ကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများနှင့် (ဋ) LGBTQI (အမျိုးသမီးလိင်တူ စုံမက်သူ၊ အမျိုးသားလိင်တူစုံမက်သူ၊ လိင်တူလိင်ကွဲစုံမက်သူ၊ လိင်ပြောင်း နှင့် ဒွီလိင်) အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မူကြမ်းနှင့် FDC တွင် ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသေးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ အပိုင်းကဏ္ဍများ ရှိပါသည်။ ယင်းတို့ကြောင့် ကွဲပြားမှုဖြစ်ဖွယ်ရာနှင့် အငြင်း ပွားဖွယ်ရာမရှိသည့်တိုင် နည်းပညာအဆင့်တွင် ထပ်မံ၍စဉ်းစားရန် လိုအပ် ပါသည်။ အဓိကအားဖြင့် (က) အထက်လွှတ်တော်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ နှင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းမှု (ခ) အထက်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သဘောကွဲလွဲမှု များကို ဖြေရှင်းခြင်း (ဂ) အတိုက်အခံခေါင်းဆောင်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း (ဃ) လွတ်လပ်သောကော်မရှင်များတွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များ နှင့် (င) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ တရား ရုံးချုပ်/တရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ဆက်စပ်ပုံ၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ တစ်ရပ် လုံး၏စုဖွဲ့ပုံနှင့် သီးခြားလွတ်လပ်အမှီအခိုကင်းမှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနယ်ပယ် များတွင် သဘောမတူညီခြင်း သို့မဟုတ် ဆက်လက်၍ အသေးစိတ် ရေးဆွဲ

ရန်လိုအပ်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သူများအနေဖြင့် ဂရုပြုသင့်ပြီး နည်းပညာအကူအညီနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်မှုပိုင်းကို နိုင်ငံတကာမှပံ့ပိုးမှုပေးရန် ဦးစားပေးများ သတ်မှတ်နိုင်ပါမည်။

စာအုပ်စာတမ်း ရည်ညွှန်းချက်များ

Ahmed, D., *Religion–State Relations, Constitution–Building Primer* No. 8 (Stockholm; International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/religion-state-relations>>, accessed 14 February 2022 (ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတော် ဆက်စပ် မှုများ)

Dolan, R., ‘The problem with the 21st century Panglong conference’, *The Diplomat*, 6 August 2016, <<https://thediplomat.com/2016/08/the-problem-with-the-21st-century-panglong-conference/>>, accessed 31 January 2021 (၂၁ ရာစု ပင်လုံညီလာခံ ၏ ပြဿနာ)

Elkins, Z., Ginsburg, T. and Melton, J., *The Endurance of National Constitutions* (Cambridge University Press, 2009), <<https://doi.org/10.1017/CBO9780511817595>> (နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရှေ့ညှိခံမှု)

Elster, J., ‘Forces and mechanisms in the constitution making process’, *Duke Law Journal*, 45/2 (1995), pp. 364–96, <<https://doi.org/10.2307/1372906>> (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သည့် အင်အားစုများနှင့် အစီအမံများ)

Furnivall, J. S., *The Governance of Modern Burma* (2nd edition) (International Secretariat, Institute of Pacific Relations: New York, 1960 (မျက်မှောက်ခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်မှု)

International IDEA, ‘Constitutional Memo on Myanmar’s Federal Democracy Charter’ (unpublished) (မြန်မာနိုင်ငံ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်) (ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခြင်း မပြုရသေး)

Lerner, H., *Making Constitutions in Deeply Divided Societies* (Cambridge University Press, 2011), <<https://doi.org/10.1017/CBO9780511793394>> (ကွဲပြားမှုနက်ရှိုင်းသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်း)

Lijphart, A., *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* (Yale University Press, 1999) (ဒီမိုကရေစီ ပုံသဏ္ဍာန်များ - နိုင်ငံ ၃၆ နိုင်ငံ၏ အစိုးရပုံစံများနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု)

Maung Maung, U., *Burma's Constitution* (Dordrecht: Springer, 1959), <<https://link.springer.com/book/10.1007/978-94-011-8890-6>> (မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ)

Myanmar Information Management Unit, Myanmar Elections, 2020, <<http://themimu.info/election>>, accessed 31 Jan 2022 (၂၀၂၀ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲ)

Negretto, G., *Making Constitutions: Presidents, Parties and Institutional Choice in Latin America* (Cambridge University Press, 2013), <<https://doi.org/10.1017/CBO9781139207836>> (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများရေးဆွဲခြင်း - လက်တင်အမေရိကရှိ သမ္မတများ၊ ပါတီ များနှင့် နိုင်ငံ၏အဖွဲ့အစည်းများရွေးချယ်ပုံ)

U Ko Ni, then NLD Constitutional Advisor, author's interview, Yangon, November 2015 (၂၀၁၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ထိုစဉ်က NLD ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြံပေးဖြစ်သော ဦးကိုနီနှင့် စာရေးသူ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်)

စာရေးသူအကြောင်း

W. Elliot Bulmer, PhD (ပါရဂူဘွဲ့) သည် International IDEA တွင် Senior Programme Officer (အကြီးတန်းလုပ်ငန်းအစီအစဉ်အရာရှိ) အဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ အထူးပြု ကျွမ်းကျင်သူဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါ ဆူဒန်နိုင်ငံ လုပ်ငန်းအစီအစဉ် တွင် တွဲဖက်တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံနှင့်လည်း ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှစ၍ နီးကပ်စွာလုပ်ငန်းများ ထိတွေ့ဆောင်ရွက်ခဲ့သူဖြစ်ပါသည်။ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီးသော လုပ်ငန်းများတွင် ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကိုပံ့ပိုးသည့် စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ခြင်း၊ ပြည်သူ လူထု ပညာပေးခြင်း၊ နည်းပညာအကူအညီပေးခြင်းများ ပါဝင်ပါသည်။

MyConstitution စီမံကိန်းအကြောင်း

MyConstitution စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် မိတ်ဖက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ကျွမ်းကျင်မှုများ အားကောင်းစေ ရေး ပံ့ပိုးမှုပေးပါသည်။ ပြည်တွင်းတွင်ရေးဆွဲသော၊ အသိပညာပြည့်ဝသည့် အများပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်/ယဉ်ကျေးမှု ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို အထောက်အကူပြုစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ အောက်ပါတို့ကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင် ရွက်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံတည်ဆောက်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မှုများတွင် ပါဝင်သူများအတွက် တောင်းခံချက် အပေါ်အခြေခံ၍ ကျွမ်းကျင်သူများ၏ အကြံပေးဝန်ဆောင်မှုများ
- မြန်မာနိုင်ငံ ပကတိအခြေအနေနှင့် သက်ဆိုင်မှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေ ခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ် အမျိုးမျိုးအတွက် ကမ္ဘာ တစ်ဝန်းအတွေ့အကြုံများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်အပေါ် အခြေခံ၍ အံဝင်ခွင်ကျ လေ့လာသင်ယူမှုစီစဉ်ပေးခြင်း

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊ ၎င်းတို့နှင့် ဒီမိုကရေစီ ဖော်ဆောင်ရေး ချိတ်ဆက်မှုများ၊ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်မှုနှင့် အများပါဝင်မှုတို့ကို စိတ်ချလက်ချ ဆွေးနွေးနိုင်သည့် နေရာများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာဘာသာဖြင့် ပြုစုထားသော အသိပညာတိုးတက်ရေး စာအုပ်စာတမ်းပစ္စည်းများနှင့် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များ
- အများလက်ခံထားသော သုံးသပ်ချက်နည်းလမ်းများကို မြန်မာနိုင်ငံပကတိအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီစေရေး ဆီလျော်အောင်ပြုပြင်ရာတွင် လက်တွေ့အသုံးပြုနိုင်မည့် နည်းလမ်းကိရိယာများနှင့် ပံ့ပိုးမှု

MyConstitution စီမံကိန်းသည် ကြားဖြတ်အုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တော်ကြီးများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအုပ်စုများ၊ မီဒီယာ ခေါ် လူထုဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူအမျိုးမျိုးအတွက် ဦးတည်ရည်ရွယ်သည့် လုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီ ပေးရေးနိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့ (International Institute for Democracy and Electoral Assistance) (International IDEA) သည် လူသားအားလုံး၏ မျှော်မှန်းချက်လည်းဖြစ်၊ ရေရှည်တည်တံ့သောဖွံ့ဖြိုးမှုကိုလည်း ဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင်သည့် ဒီမိုကရေစီ စနစ် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် တိုးတက်ထွန်းကားရေးကို လုပ်ငန်းတာဝန်အဖြစ် ခံယူလျက် အစိုးရများအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်း (intergovernmental organization) တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စနစ်များ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များကို အဆင့်အားလုံးတွင် တည်ဆောက်ရေး၊ အားကောင်းစေရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး ပံ့ပိုးမှု ပေးခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ အဖွဲ့၏မျှော်မှန်းချက်မှာ ဒီမိုကရေစီ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျလုပ်ဆောင်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်း စနစ်များသည် အများပါဝင်မှုနှင့် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိလျက် ရေရှည်တည်တံ့ ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးမှုကို အားလုံးရရှိခံစားနိုင်သည့်ကမ္ဘာကြီး ဖြစ်လာ စေရေး ဖြစ်ပါသည်။

အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်း

အဖွဲ့အနေဖြင့် အဓိက နယ်ပယ်သုံးရပ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိစေရန် အဓိကထားလျက် လုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့်ကိုယ်စားပြုမှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသား အမျိုးသမီးအခန်းကဏ္ဍနှင့် အများပါဝင်မှု၊ ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ခြေကို စာနာနားလည် ခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးမှုတို့ကို လုပ်ငန်းနယ်ပယ် အားလုံးတွင် အဓိကလုပ်ငန်းများအဖြစ် ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်ပါသည်။

International IDEA သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းနှင့် ဒေသတစ်ဝန်း ဒီမိုကရေစီ လားရာများကို ဆန်းစစ်ချက်များ ပြုစုပေးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ လုပ်နည်း လုပ်ဟန်ကျင့်စဉ်များဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ သိမှတ်ဖွယ်ရာများ ပြုစုထုတ်ဝေပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများ အတွက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုင်ရာ နည်းပညာအကူအညီနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရေး စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ အများပြည်သူ ဆွေးနွေးဖလှယ်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆွေးနွေးပွဲများ စီစဉ်ကျင်းပပေးပါသည်။

လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာ နယ်မြေဒေသများ

အဖွဲ့၏ ရုံးချုပ်သည် ဆွီဒင်နိုင်ငံ စတော့ဟုမ်းမြို့တွင် တည်ရှိပါသည်။ ဒေသအဆင့်နှင့် နိုင်ငံအဆင့် ရုံးများကို အာဖရိက၊ အာရှပစိဖိတ်၊ ဥရောပ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကယ်ရစ်ဘီယမ် ဒေသများတွင် ဖွင့်လှစ်ထားရှိပါသည်။ International IDEA သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် အမြဲတမ်းလေ့လာသူ ဖြစ်ပြီး ဥရောပသမဂ္ဂ (အီးယူ) အဖွဲ့အစည်းများ၏ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှုကို ခံယူရရှိပါသည်။

<<https://www.idea.int/>>

International IDEA
စတုန်းစံဘောက်
SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့၊
ဆွီဒင်နိုင်ငံ
ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆ ၆၉၈၃၇၀၀
အီးမေးလ် - info@idea.int
ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် - အများပါဝင်သော ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ အားလုံးသဘောတူညီမှုသို့ရှေးရှုခြင်း စာတမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းနှင့် လမ်းကြောင်းများကို လေ့လာ ထားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဓိကသက်ဆိုင်သူအချို့၏ ရပ်တည်ချက်များကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ထားပါသည်။

(အဓိကသက်ဆိုင်သူများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သဘောတူညီမှုရှိသည့်) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆုံမှတ်ဖြစ်သော နယ်ပယ်ကဏ္ဍများနှင့် (သဘောတူညီမှုများ ကွဲပြားသည့်) ခြားနားမှတ်ကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ထားပြီး အဓိကသက်ဆိုင်သူများ နှုတ်ဆိုတင်နေလေ့ရှိပြီး ပိုမိုအာရုံစိုက်ရန်လိုအပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နယ်ပယ်ကဏ္ဍများကိုလည်း ဖော်ထုတ်လေ့လာထားပါသည်။ ဤစာတမ်းထုတ်ဝေမှု သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျစွာ တရားဝင်မှုရှိသော နိုင်ငံရေးသက်ဆိုင် လှုပ်ရှားသူများအပြင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီကို ထောက်ခံသည့် နိုင်ငံ တကာ အသိုက်အဝန်းအား အလားအလာရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများအကြောင်း ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်စေရန် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။